

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระปลัดพงษ์พันธ์ อุดมทวีโส (เมืองวิเศษ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอหามกุฏราชวิทยาลัย

กันยายน 2559

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอหามกุฏราชวิทยาลัย)

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระปลัดพงศ์พันธ์ อุดตมวิโส (เรื่องรักษ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

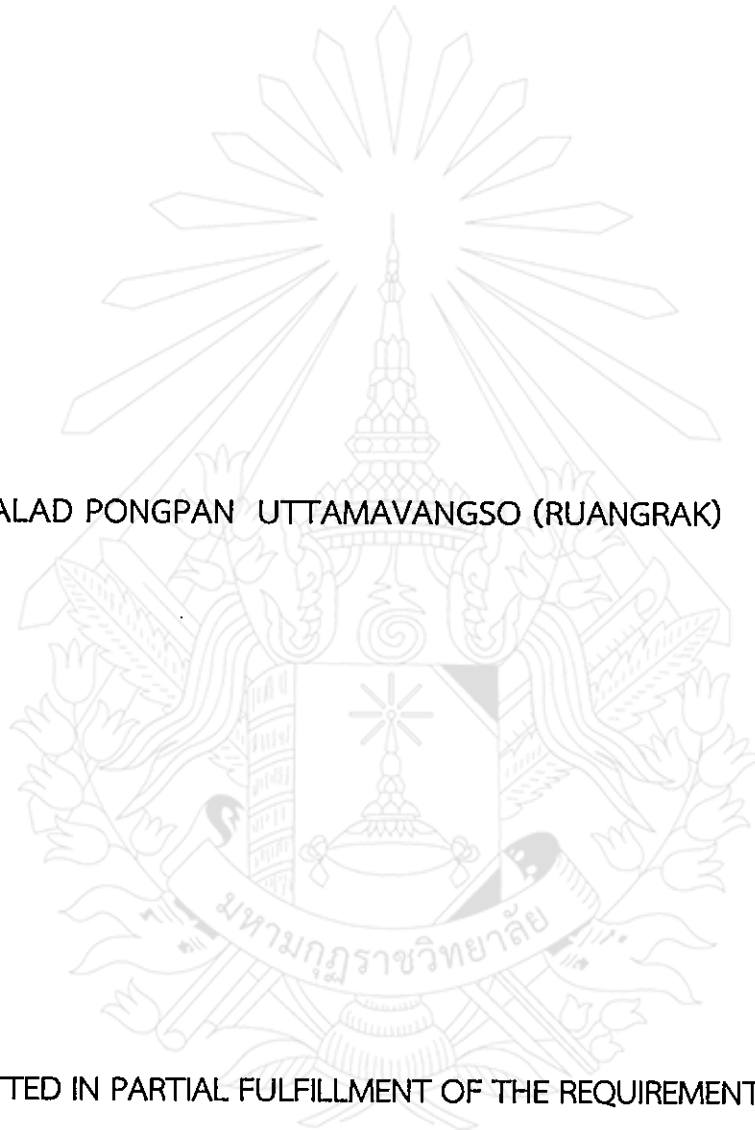
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กันยายน 2559

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF
ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTITA) IN
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

PHRAPALAD PONGPAN UTTAMAVANGSO (RUANGRAK)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR

THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE

DEPARTMENT OF GOVERNMENT

FACULTY OF SOCIAL SCIENCE

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

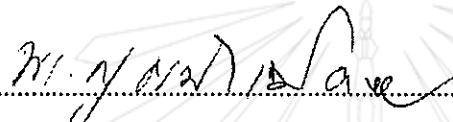
SEPTEMBER 2016

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส (เรื่องรักษ์) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง คณะ
สังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์กณ หนูทองแก้ว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล, ดร.)

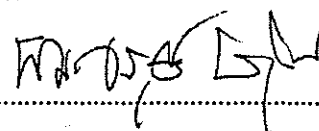
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร)

คณะสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(พระมหาอรุณ ปญญารุโณ)

วันที่ 20 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559

5720650312004 : สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง : ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : บทบาท/การบริหารกิจการคณะสงฆ์/พระสังฆาธิการ

พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล (เรื่องรักษ์) : บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร.กัณฑ์ หนูทองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษา, พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม. 197 หน้า ปี พ.ศ. 2559

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 477 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งประชากรออกตามเขตการปกครองทั้ง 9 เขต ซึ่งใช้เพียง 218 รูป เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) (F-test) และเมื่อพบว่าค่า F มีความแตกต่างจะทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการศึกษาพบว่า

1. พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ตามลำดับ

2. พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ปัญหาของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต คือการกระจายอำนาจหน้าที่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการศึกษา และการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็น
รูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตฯ ทุกตำแหน่งหน้าที่
ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ และควรมีการส่งเสริมปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้
มากยิ่งขึ้น ควรร่วมกันทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้
ความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการแต่ละรูปให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติที่งดงาม
ด้วยศีลาจริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่ง
พระพุทธศาสนาต่อไป

5720650312004 :MAJOR : GOVERNMENT : M.Po.Sc (MASTER OF POLITICAL SCIENCES)

KEYWORDS : ROLE / SANGHA AFFAIRE ADMINISTRATION /ECCLESIAITIC

PHRAPALAD PONGPAN UTTAMAVANGSO (RUANGRAK): THE ROLE OF SANGHA AFFAIR'S ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE. ADVISOR COMMITTEE. ASSOC.PROF.DR.KANTAPHON NUTHONG-KAEW, ADVISOR, PHRAKHRUDHAMMAJAKJETIYAPIBAL, DR., CO-ADVISOR. 197 PP. B.E. 2559 (2016)

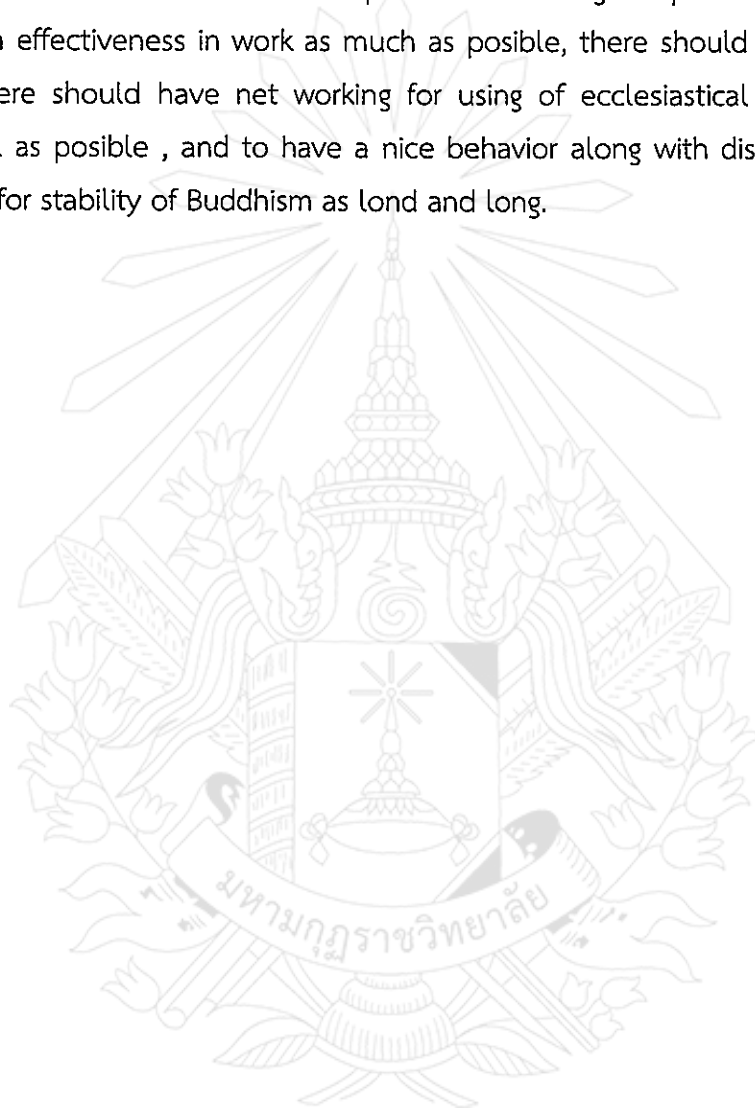
The objectives of this thesis were as follows 1.To study the role of Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province. 2.To compare the role of Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province in terms of personel factors. 3.To study the suggestion on problem and resolution for Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province. The population were ecclesiastical monk (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province there are about 477 persons., sample size with Taro Yamane's Formula, cluster sampling was used with divided population in nine areas, the samples were about 218 persons the instrument for data collection was questionnaire,data analysis with package computer program, the statistics were applied as follows ; frequency , percentage , mean , standard deviation , one way ANOVA (F-test) and LSD mehtod.

The findings were as follows.

1. The role of Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province by overview was at more level for all aspects when considered in each aspect from more to less found that the aspect of Buddhism dissemination and followed up that aspect of public welfare and the aspect of religious study was the lowest mean respectively.

2. The role of Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon Si Thammarat province by overview in terms of periods of monkhood , secular education , Dhamma education and Pali education found that there were not different as statistically significance at .05

3. The problem in Sangha affair's administration of ecclesiastical monks (Dhammayut) in Nakhon si Thammarat province found that decentralization i.e. lack of educated personnel and Buddhism dissemination on the quality of effectiveness throughout there was no any organizations take responsibility as visibility. The resolution found that there should have more personnel as enough as possible, there should promote on effectiveness in work as much as possible, there should work as co-operate and there should have net working for using of ecclesiastical monk's competency as full as possible, and to have a nice behavior along with disciplines, tolerance, sacrifice for stability of Buddhism as long and long.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากมหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระเทพวินยาภรณ์ รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 ธรรมยุต พระพิชฌัญญ์วินัยการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ที่ได้เมตตาให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย กราบขอบพระคุณ พระราชบัณฑิต อธิการบดี พระศรีธรรมประสาธน์ รองอธิการบดี มหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโสกราช พระมหาอรุณ ปลูการุโณ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สงศรี ชมภูวงศ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยอีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะแนวทางตลอดจนการตรวจแก้ไขจนสำเร็จสมบูรณ์เรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รศ.ดร.กัณฑกณ หนูทองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาและพระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ พระครูสิริธรรมาภิรัต ผศ.ดร. ดร.สุปรีชา ชำนาญพุดิพร และ ดร.สุภาพ เต็มรัตน์ ในฐานะทั้ง 3 ท่าน ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามและให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำแบบสอบถามและการจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่สละเวลาเพื่อทำการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คณาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ดูแลช่วยเหลือในด้านเอกสารการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์สุดใจ ธมฺมโชโต พระมหาประทีน เขมจารี ที่ช่วยอ่าน พิสูจน์อักษร และให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบพระคุณ บิดามารดา ที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน นักศึกษา บุคคลผู้ใกล้ชิดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุก ๆ ท่าน ที่คอยเป็นขวัญกำลังใจและเป็นแรงใจให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์ ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต และสำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

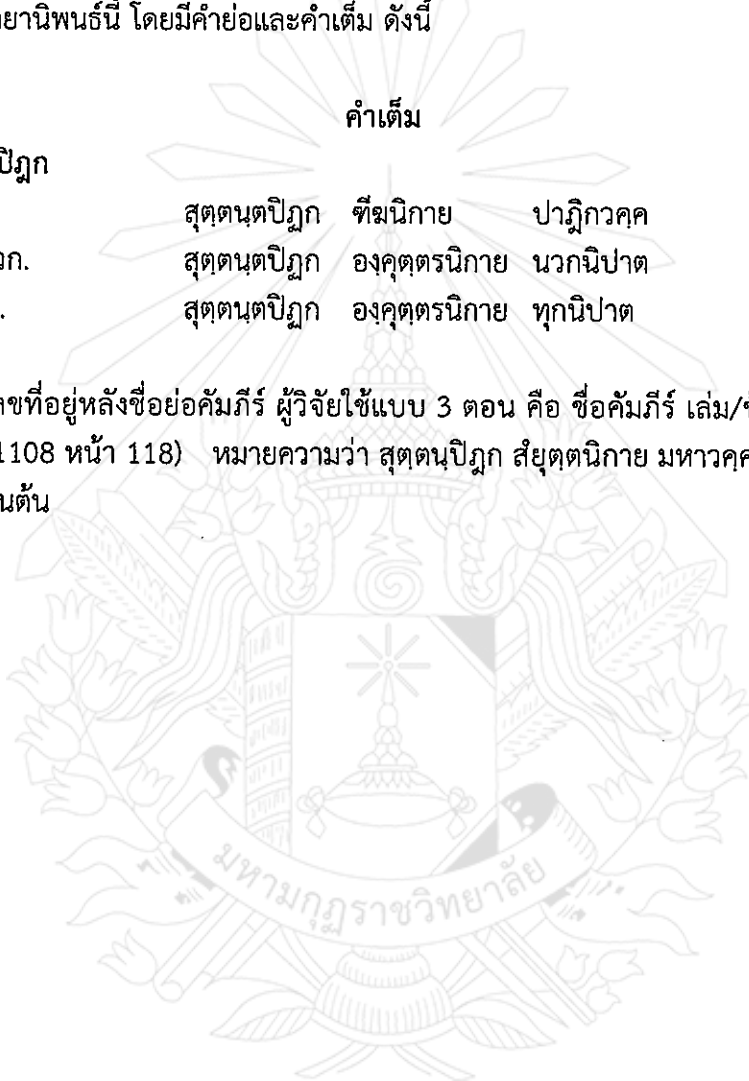
พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส (เรื่องรักษ์)

สารบัญคำย่อ

สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับคณะสงฆ์คณะธรรมยุต มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์น้อมเกล้า ถวาย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เนื่องในวโรกาสเจริญ พระชนมายุ 90 พรรษา 3 ตุลาคม พุทธศักราช 2546 การอ้างอิงและใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎก และอรรถกถาแปลในวิทยานิพนธ์นี้ โดยมีคำย่อและคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
พระสุตตันตปิฎก			
ที.ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวคค
อง. นวก.	สุตตันตปิฎก	องคฺตตรนิกาย	นวกนิปาต
อง.ทุก.	สุตตันตปิฎก	องคฺตตรนิกาย	ทุกนิปาต

การอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน คือ ชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น (ส.ม. เล่ม 31 ข้อ 1108 หน้า 118) หมายความว่า สุตตันตปิฎก สี่ยุตตนิกาย มหาวคค เล่ม 31 ข้อ 1108 หน้า 118. เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุณูปการ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ด
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ปัญหาที่ต้องทราบ	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	7
2.2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พ.ร.บ. คณะสงฆ์และหน้าที่พระสังฆาธิการ	14
2.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย	18
2.4 การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต	53
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	62
3 วิธีดำเนินการวิจัย	63
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	63
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	64
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	68
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	69
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	75
ตอนที่ 2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช	78
ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน	85
ตอนที่ 4 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการ พัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรี- ธรรมราช ธรรมยุต	115
ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆา ธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	123
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	135
5.1 สรุปผล	136
5.2 อภิปรายผล	139
5.3 ข้อเสนอแนะ	146
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	146
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	147
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	157
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	158
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์	160
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	162
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	166
ภาคผนวก จ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และค่า IOC	173
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่น	190
ภาคผนวก ช ประมวลภาพ	193
ประวัติผู้วิจัย	197

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนเขตการปกครอง	65
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรษา	75
4.2	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	76
4.3	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	77
4.4	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	77
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน	78
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์	79
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา	80
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์	81
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	82
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ	83
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามพรรษา	85
4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตาม พรรษา	85
4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามพรรษา	86
4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนก ตามพรรษา	86
4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ศาสนศึกษา จำแนกตามพรรษา	87
4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตาม พรรษา	87
4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา	88
4.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	88
4.20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามพรรษา	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามพรรษา	89
4.22 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนกตามพรรษา	90
4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนกตามพรรษา	90
4.24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา	91
4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา	91
4.26 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	92
4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	92
4.28 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน	93
4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.30	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	94
4.31	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	95
4.32	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	95
4.33	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	96
4.34	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	96
4.35	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	97
4.36	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	97
4.37	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ สาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	98
4.38	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.39	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน	99
4.40	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	100
4.41	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	100
4.42	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	101
4.43	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	101
4.44	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	102
4.45	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	102
4.46	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	103
4.47	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.48 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	104
4.49 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	104
4.50 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	105
4.51 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	105
4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ สาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	106
4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	106
4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน สาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	107
4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	107
4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางปริญญาธรรม	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	108
4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	109
4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	109
4.60 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	110
4.61 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	110
4.62 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	111
4.63 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	111
4.64 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	112
4.65 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	112

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.66 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน สาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	113
4.67 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการด้านสาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	113
4.68 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ สาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	114
4.69 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	114
4.70 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	115
4.71 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	118

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	แสดงการบริหารปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรม ธรรมยุต	58
2.2	แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ และการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้น การปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยสามารถสร้างศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลลูกบุตรชาวพุทธจะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการยังมลทินให้ออกไป (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2530, หน้า 633) และศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อช่วยกันจรดงพระพุทธานุภาพภายหลังแต่พุทธปรินิพพานล่วงมาแล้ว 200 ปีหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 แล้วเสร็จในปี 235 (สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์พระศาสนา, 2541, หน้า 196) ก็ได้มีการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนามาเป็นลำดับมา

พระสังฆาธิการมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้ พระสังฆาธิการ ต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาด้วยการขวนขวายในหน้าที่ของตน และไม่ลืมที่จะพัฒนาคนอื่นหรือคนในชุมชนในสังคมนั้นด้วย (กองศาสนศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2541, หน้า 63)

คณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนาทั้งหมด 80 วัด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 17 ตำบล มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการที่จะต้องบริหารให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปได้อย่างดี มีความถูกต้องดีงาม มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย อีกทั้งทั้งยังต้องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการพระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบ่งชี้ในความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับ ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน แต่เวลานี้โครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาครวมศูนย์อยู่ที่จังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดจึงทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงาน หรือมีองค์กรมารองรับเพื่อการสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง ในเรื่องเดียวกันนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้ เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้กิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ เพราะขาดเครื่องมือ หรือกลไกที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลนั้นยิ่งยาก ในปัจจุบันพระสังฆาธิการมีงานล้นมือ และเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระภิกษุสามเณรตามมา (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2542, คำนำ)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรจะได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น และได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการปกครอง ได้ทราบการแสดงบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ เข้าใจปัญหาและอุปสรรค สาเหตุและปัจจัยอื่น และทำให้พระสังฆาธิการได้พัฒนาสังคม โดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนสามารถใช้กลวิธีหรืออุบายโดยใช้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระเลขาธิการของพระสังฆาธิการในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชธรรมยุต จึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน

1.3.2 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน

1.3.3 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน

1.3.4 พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ตามพระราชบัญญัติและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

1.4.2 ขอบเขตตัวแปร

1) ตัวแปรต้นได้แก่ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ปี พ.ศ.2558 จำนวน 477 รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของทาโรยามาเน่ (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 114) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 218 รูป

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5 ปัญหาที่ต้องการทราบ

1.5.1 บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต เป็นอย่างไร

1.5.2 บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต มีความแตกต่างกันตามสถานภาพส่วนบุคคลหรือไม่อย่างไร

1.5.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต มีอะไรบ้าง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต

1.6.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

1.6.3 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

1.6.4 สามารถนำผลที่พบจากงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ได้

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

คณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่จำพรรษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้รับบรรพชา อุปสมบทจากอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งปฏิบัติศาสนกิจในและนอกราชอาณาจักร

เจ้าคณะปกครองสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้า อาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในการปกครอง คณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนโดยมีอำนาจเต็มตาม ตำแหน่งโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์

เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับจังหวัดทางคณะสงฆ์จังหวัดนครศรี- ธรรมราช ธรรมยุต

เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับอำเภอของทางคณะสงฆ์จังหวัดนครศรี- ธรรมราช ธรรมยุต

เจ้าคณะตำบล หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับตำบลทางคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
ธรรมยุต

เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุที่เจ้าคณะจังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดใดวัดหนึ่ง
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการ
ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่ง
กำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 2 (พ.ศ.
2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดธรรมยุตนิภายใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ
ตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระเลขานุการ หมายถึง พระภิกษุที่เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลมีคำสั่ง
แต่งตั้งให้เป็นพระเลขานุการของพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นผู้สนองงานพระสังฆาธิการในทุก ๆ ด้าน

บทบาทพระสังฆาธิการ หมายถึง บทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติ
หน้าที่ของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ซึ่ง
กำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายเถร และพระบัญชาของสมเด็จพระ
สังฆราช

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง การดำเนินงานในการวางแผนการ การดำเนินงานการ
ควบคุมดูแล และการรายงานเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาให้เป็นไปโดยความ
เรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายและกฎระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถร
สมาคมและตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันเรียกเป็น
หน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ ประกอบด้วย การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม
ของพระภิกษุ (การปกครองคณะสงฆ์) การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธ
ศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจการคณะสงฆ์ และกิจการ พระศาสนาเป็น
งานในหน้าที่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์สังกัดธรรมยุตนิภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหรือต้องกระทำ อันเป็นหน้าที่
ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ มหาเถรสมาคม ข้อ
บังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
และศึกษาพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้
พระภิกษุสามเณรได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนา และการบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคมโดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และการพัฒนาสังคมและชุมชน

พรรษา หมายถึง ระยะเวลาในการอุปสมบทของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ช่วง คือ 1) 5-10 พรรษา, 2) 11-15 พรรษา, 3) 16-20 พรรษา และ 4) 21 พรรษาขึ้นไป

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ หมายถึง ระดับการศึกษาทางโลกของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ระดับประถมศึกษา, 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า, 4) ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า, 5) ระดับปริญญาตรี และ 6) ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

วุฒิการศึกษาทางธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ระดับนักธรรมชั้นตรี, 2) ระดับนักธรรมชั้นโท และ 3) ระดับนักธรรมชั้นเอก

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาทางเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ระดับไม่มีวุฒิเปรียญธรรม, 2) ระดับเปรียญธรรมตรี หมายถึง ผู้สอบเปรียญธรรมได้ตั้งแต่ ประโยค 1-2 - เปรียญธรรม 3 และ 3) ระดับเปรียญธรรมโท-เอก หมายถึง ผู้สอบเปรียญธรรมได้ตั้งแต่เปรียญธรรม 4-6 และ 6-9

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัด นครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- 2.2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พ.ร.บ คณะสงฆ์และหน้าที่พระสังฆาธิการ
- 2.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย
- 2.4 การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือ ความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของ สังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การ บริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการนักบริหารจะ ต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของ นักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์ การใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญมีความ จำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุก ๆ องค์การพึงต้องศึกษาเรียนรู้ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับองค์การของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การคณะสงฆ์ไทย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีการบริหาร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการบริหารโดยทั่วไป

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับเกี่ยวกับความหมายของการบริหารปรากฏว่ามีผู้ให้ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

ความหมายของคำว่า “การบริหาร” มีศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปสองคำ ได้แก่ “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) ซึ่งมักจะใช้สลับกันไปมาจนยากที่จะแยกความหมายออกจากกันได้อย่างเด่นชัด (การบริหารกับการจัดการ, 2553)

คำว่า “การบริหาร” นั้น นอกจากใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Administration” ยังมีคำอีกคำหนึ่งที่ใช้แทนกันได้ คือ คำว่า “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ทางวิชาการจะเลือกใช้คำว่า “Administration” ก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ เหตุผลประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์การแห่งใดแห่งหนึ่งหรือหน่วยงานในหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration” (สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, 2546, หน้า 10)

การบริหาร (Administration) เป็นการบริหารขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงผลกำไรแต่ต้องทำทุกวิถีทางให้เป้าหมายที่วางไว้บรรลุสำเร็จการบริหารมักใช้กับการบริหารราชการหรือกิจการสาธารณะ

2.1.2 ความหมายของการบริหารในทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาทบทวนเอกสารของการบริหารในทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการในทางพระพุทธศาสนาไว้หลายท่าน ดังนี้

ท่านพุทธทาสภิกขุ (ม.ป.ป, หน้า 9 - 12) ได้พูดถึงการบริหารว่า เป็นการดำเนินไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเอง ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสติปัญญา

พระพยอม กลฺยาณ (ม.ป.ป., หน้า 26 - 28) กล่าวว่า การบริหารต้องใช้หลักธรรม ผู้บริหารต้องถือศีลธรรมอยู่ในหัวใจ มีความรู้ มีความกล้าหาญ มีความขยัน รู้จักละที่ส่วนตัวบุคคล แล้วไปเพิ่มแก่ส่วนรวมและสังคมให้เกิดประโยชน์สุข

ปิยโสภณ (2546, หน้า 1 - 10) ได้แสดงทรรศนะไว้ว่า การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ต้องใช้ปรัชญาการบริหารเป็นหลัก ต้องจัดคนให้เข้ากับงาน วางระบบงานให้แยกกันอย่างชัดเจน ต้องเน้นการศึกษานำการปกครอง

พระมหาเสริมชัย ชยมงคล (2539, หน้า 3) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกายบริหาร การบริหารวัดและการปกครอง กายบริหาร คือ การดูแลรักษาตนเอง การบริหารวัด คือ การปกครอง ดูแลรักษาพระสงฆ์ สามเณรและบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยในวัด ส่วนด้านการปกครองคณะสงฆ์เริ่มจากระดับวัดถึงองค์กรระดับสูงขึ้นไปในสังคมสังคมมณฑลทั่วประเทศ

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (ส. ศิวรักษ์) (2538, หน้า 8, 15) แสดงทรรศนะการบริหารงานในเชิงพุทธศาสนาไว้ว่า การบริหารงานทั้งหมด คือ การบริหารตนเอง เป็นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตน และพัฒนางานการพัฒนาตนต้องรู้เท่าทัน ความโลภ ความโกรธ และความหลง สำคัญต้องมีสติ

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล) (2548, หน้า 26, และหน้า 130) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง (Government) การดูแลรักษาบำรุงหมู่คณะและการดำเนินงาน หรือการจัดการ (Management) กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงตาม นโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purpose/Objective) ขององค์การนั้น ๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และการบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรมพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัยตามกฎหมายของ บ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2541, หน้า 2 - 3) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น และนักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร แต่งตั้งบุคคลอำนวยการ และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานให้เป็นไปในทางเดียวกันเพื่อ สู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนความหมายของการบริหารในทางธรรม คือ วิธีการบริหารต่าง ๆ ที่ใช้กันทั่วไป พอสรุปได้ 3 ลักษณะ แต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็น พื้นฐานทำให้งานสำเร็จ ไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง และยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถ จะได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน วิธีนี้เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” คือ ใช้ ทั้งพระเดชและพระคุณ

พระมหาประยงค์ อุปเสน (2539, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร ได้มีนักวิชาการ หลาย ๆ ท่านให้คำนิยามหรือความแตกต่างกันออกไป โดยมักใช้คำ 2 คำ แทนคำว่า การบริหารได้แก่ Administration และ Management โดยแยกใช้ตามความนิยม คือ Administration ใช้กับการ บริหารงานในองค์การภาครัฐราชการ หรือ Management ใช้กับการบริหารหรือจัดการในองค์การภาค ธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีอีกคำหนึ่งซึ่งที่นิยมนำมาแทนสองคำข้างต้นด้วย คือ Implementation สำหรับนักบริหารทั้งในและนอกประเทศ ก็ได้เช่นกัน ในบทวิชาการของกรมการศาสนา กระทรวง ศึกษาธิการ ต่างก็ได้นิยามและให้ความหมาย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2539, หน้า 55 - 56) ได้กล่าวถึง “ความหมายการ ปกครองหรือการบริหารตามที่เสนอของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธ ศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่จุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่ง การศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการ ศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครอง ด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบ ใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้ อำนาจ ใช้อาญา และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคน ดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว”

และท่านยังได้กล่าวถึง คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ หลักการบริหารนิยธรรม 7 (อง.สตตก. (ไทย) 23/10/18) ของกษัตริย์วัชซี หรือ วัชชีอธิปัตตานีธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

- 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
- 2) พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ข้อนี้ แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย
- 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม
- 4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
- 5) บรรดาภคบุตรภคมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออดคร่ำขื่นใจ
- 6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้น เสื่อมทรามไป
- 7) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กิน ความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

อธิปัตตานีธรรม 7 ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุแหย่ให้แตกสามัคคี

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549, หน้า 4) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารพระพุทธศาสนาเริ่มมีอันเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่น คือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์เป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ และวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 2,500 ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหารงาน นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร

และท่านยังได้กล่าวถึง นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหาร ที่เรียกว่า พละ 4 ประการ คือ (อง. นวก. (ไทย) 23/5/792)

- 1) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
- 2) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
- 3) อนวัชชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
- 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการและควบคุมได้ดี ต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง 4 ประการ แม้เพียงบางข้อ เขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ม.ป.ป., หน้า 44 - 4)

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2548, หน้า 9) ได้สรุปพุทธวิธีการบริหารไว้ว่า พุทธวิธีการบริหารยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นทั้งเป็นอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตย ผู้บริหารที่เป็นอัตตาธิปไตยก็มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความพอใจของตนเองเป็นที่ตั้งโดยยึดคิดว่าถูกต้องคือถูกใจข้าพเจ้า ผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ

ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายามเอาใจทุกคนเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ เขาพยายามทำให้ถูกใจทุกคนซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้ก็มีกหนิปัญหา เมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นภายในองค์กรก็พยายามลดยตัวหนีปัญหาผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย เขายึดถือคิดว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลดยตัวหนีปัญหา เขายึดถือคิดว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่มักรู้ว่านั่นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”

พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร (2550, หน้า 33) ได้สรุปการบริหารไว้ว่า ในด้านการวางแผนนี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกันพระองค์ทรงประสงค์ให้ผู้บวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายแบบเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑิยาญะ พระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นพระภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” จะเห็นได้ว่าพุทธดำรัสนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทชัดเจนว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” นั้นหมายถึงว่า ให้สมาชิกปฏิบัติให้หลุดพ้นจากทุกข์ส่วนตัวหรือแนะนำคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกข์ อันเป็นเป้าหมายแห่งการดำเนินชีวิต

นิตย สัมมาพันธ์ (2529, หน้า 44 - 53) ได้กล่าวถึงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารไว้ว่า นักบริหารทุกประเภทตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับองค์การ หน่วยงาน ครอบครัวยุคตลอดจนถึงตนเอง ควรจะมีวินัยและควรก่อนให้เกิดวินัยในหมู่คณะที่ตนรับผิดชอบในฐานะผู้นำด้วย ในทางพระพุทธศาสนาวินัยสำหรับฆราวาสก็คือ ศีล 5 ซึ่งการที่จะรักษาศีลให้ได้ผลดี ควรจะต้องมีเบญจธรรมประกอบด้วย ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีวินัยดังกล่าว เพื่อที่จะนำหมู่คณะไปสู่การพัฒนาในระยะยาว ในทางปฏิบัติ นักบริหารนอกจากจะต้องรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์แล้วจะต้องมีธรรมอื่น ๆ ประกอบอีก เช่น ความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงความเที่ยงตรง ไม่ผิดหรือบิดเบือนไปจากความจริง นักบริหารจะต้องประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามนิยมของสังคมอยู่เสมอ โดยไม่มีอคติเข้ามาประกอบการตัดสินใจตัดสินใจเป็นอันขาด ซึ่งอคตินั้นได้แก่ความลำเอียงมี 4 ประการ คือ (ที.ปา. (ไทย) 11/176/167)

- 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- 2) โมหาคติ ลำเอียงเพราะชัง
- 3) โทษาคติ ลำเอียงเพราะเกลียด
- 4) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

และนอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีธรรมประจำใจอีกประการหนึ่ง คือ ขันติ ความอดทน นักบริหารจะต้องมีความอดทนต่อสภาวการณ์ต่าง ๆ 3 ประการ คือ

- 1) อดทนต่อความลำบาก
- 2) อดทนต่อความตรากตรำ
- 3) อดทนต่อความเจ็บใจ

ธรรมข้อนี้ทำให้เกิดความงามทางจรรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริตทั้งหลาย ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะสามารถอดทนต่อ โสภะ โทสะ โมหะ ได้เป็นอย่างดี (นิตย สัมมาพันธ์, 2529, หน้า 44 - 53)

มณฑนา อินทุสมิต (2549, หน้า 26, (อัดสำเนา)) ได้กล่าวถึง คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร เป็นหลักสำคัญในการประพฤติ ปฏิบัติตนของผู้บริหาร นอกจากจะใช้กับผู้บังคับบัญชาแล้ว ยังต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น ชุมชน สังคม หรือผู้บังคับบัญชาในองค์การอื่น เป็นต้น จึงสามารถรวบรวมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารพื้่นนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของหน่วยงาน ดังนี้

- 1) คุณธรรมในการดำรงตน เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารเพื่อให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นสัปบุรุษ มีคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นมนุษย์ หมวดธรรมที่จำเป็น เช่น สุจริต 3 พรหมวิหาร 4 สัปบุรุษธรรม 7 นาถกรณธรรม 10 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณความเป็นคนดี คุณธรรมเหล่านี้เป็นคุณธรรมที่ควรค่าแห่งการดำรงตนของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมแห่งการดำรงตนแล้ว ย่อมจะส่งเสริมให้ตัวผู้บริหารเอง เป็นที่เคารพ ศรัทธา น่านับถือ ในความเป็นคนคนดีของผู้บริหารต่อเพื่อนร่วมงาน และคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

2) คุณธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นคุณธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม และช่วยส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน ถือว่าเป็นการครองใจคน ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมเหล่านี้ คือ ธรรมคุ้มครองโลก 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 มิตรแท้ 4 ทิศ 6 คุณเหล่านี้นับเป็นคุณธรรมที่ผู้บริหารควรใช้ในการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว รักใคร่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาการทำงานของหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า

3) คุณธรรมในการปฏิบัติงาน จะเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน การปกครองโดยช่วยจัดและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ผู้บริหารควรมีคุณธรรมตามหมวดธรรมต่อไปนี้ คือ อธิปไตย 3 สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 พรหมวิหาร 4 พละ 4 อปริหาयธรรม 7 ราชธรรม 10 คุณธรรมเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

คุณธรรมของผู้บริหารทั้ง 3 ประการ คือ คุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในการครองคน และคุณธรรมในการครองงาน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในองค์การเพราะองค์การจะดีเยี่ยมไม่ได้ ถ้าหากว่าผู้บริหารแย่ และองค์การจะแย่ไม่ได้ ถ้าผู้บริหารเยี่ยม นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ หรือผู้บริหารที่ดีจะต้องบริหารองค์การได้ดีตามไปด้วย

จะเห็นได้ว่า ความเห็นของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการบริหารนั้นเหมือนกับนักวิชาการทั่วไปให้ไว้ แต่ในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นการนำธรรมมาใช้ร่วมและเสริมในการบริหาร เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะเครื่องมือเครื่องกำกับสำคัญในการบริหารกิจการงานขององค์การคณะสงฆ์

สรุปว่า การบริหาร ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการที่จะร่วมมือกันทำกิจการขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการดำเนินงานซึ่งสืบเนื่องและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ การบริหารแบบใหม่ไม่ได้ยกเลิกการใช้ทฤษฎีหรือหลักการในยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์หรือยุคการบริหารแบบมนุษย์สัมพันธ์แต่กลับนำเอาหลักการและทฤษฎีเหล่านั้นมาทำการทดลองและวิจัยเพิ่มเติม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความรู้และความคิดที่ชัดเจนขึ้น ส่วนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามีความเห็นในเรื่องการบริหารเหมือนกับนักวิชาการทั่วไป ต่างกันที่ว่าทางพระพุทธศาสนาจะเน้นการนำธรรมมาใช้ร่วมและส่งเสริมในการบริหาร

2.2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พ.ร.บ คณะสงฆ์และหน้าที่พระสังฆาธิการ

จากการศึกษาบทวนเอกสารพบว่า มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) (2549, หน้า 187) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นพระสังฆาธิการ เป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมาย จากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจะสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ภารกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้าน กล่าวคือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้

พระราชาวมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2527, หน้า 274) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้ว ก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์กร ความคาดหวังขององค์กรถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย

พระราชารัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) (2538, หน้า 9) ได้กล่าวเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ 3 เรื่อง คือ 1) การบูรณะและพัฒนาวัด 2) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและ 3) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) (2550, หน้า 87) กล่าวถึง การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนามี 6 ประการดังนี้ 1. การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองคณะสงฆ์) 2. การศาสนศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. การสาธารณูปการ 6. การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินการ ทั้ง 6 ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายอาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีต

พระครูมงคลคีลวงค์และคณะ (2526, หน้า 53 - 67) กล่าวว่าบทบาทพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรกประการที่สองจะต้องมี

รูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อยและประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียน แผนกพระปริยัติธรรมชั้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือ การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวินายาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าก่อนเข้าเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้เข้ามาฟังพระสงฆ์ พระสงฆ์มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานได้ดี ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธรูปศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน

พระมหาสมทรง สิรินุโร (2525, หน้า 32) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพระสงฆ์ผู้มีบทบาทต่อวัดมีความบริสุทธิ์มีความสันโดษ มีความเป็นผู้นำทางปัญญา มีจริยธรรมและวิถีชีวิตที่ประเสริฐกว่า ย่อมให้คำแนะนำตักเตือนหรือตอรองกับทางบ้านเมืองได้ แต่ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ระดับบริหารหาผู้มีความกล้าทางจริยธรรมทำได้ยาก ในเมื่อเห็นว่าบ้านเมืองกระทำอะไรไม่ถูกต้อง เป็นการย่ำยีต่อศาสนธรรม ก็หาผู้ใดกล้าคัดค้านคำว่าบาตรไม้ ส่วนหนึ่งเกิดจากพระสงฆ์ระดับบริหารไม่สามารถจะเข้าใจปัญหาสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งปัญหาศีลธรรมที่ซับซ้อนด้วย และอาจเกิดจากการตกอยู่ในอคติ เกรงจะกระทบฐานะตำแหน่งของตนมากกว่าจะเห็นแก่พระธรรมวินัยบทบาทของวัดในสังคมเมือง ยังคงทำหน้าที่ให้บริการบางอย่างเป็นตัวเคลื่อนย้ายสังคม จากคนที่มีฐานะต่ำสุดในทางเศรษฐกิจและการเมืองให้ขึ้นไปสู่ที่สูงได้ เพราะเหตุนี้พระสงฆ์รุ่นใหม่จะต้องมองปัญหาของวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันว่ามีอะไรที่อยู่ในสภาพที่ไม่พึงปรารถนา และอะไรเป็นส่วนที่พึงปรารถนา จากนั้นก็ต้องพยายามศึกษาปัญหาต่าง ๆ พร้อมหาแนวทางแก้ไขโดยเริ่มจากตัวพระสงฆ์เอง เริ่มจากวัดก่อนแล้วค่อย ๆ ขยายออกไปในเขตที่ตนรับผิดชอบอยู่

พระไพศาล วิสาโล (2546, หน้า 276 - 277) กล่าวว่า การการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นงานที่พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอน และการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญา และสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการบริหารและปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมียุอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือ การกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญออกงาม

ภัทรพร สิริกาญจน (2540, หน้า 2) กล่าวถึง บทบาทการบริหารของพระสงฆ์ว่า เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่มิได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และมีบทบาทบริหารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบทบาทดังกล่าว มิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางด้านวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วยและการเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการกลมกล่อมแก่ผู้คนที่รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของสังคม

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 10) กล่าวถึง การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

กฎหมายมหาชน ฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 (2445, หน้า 15) ว่าด้วยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ฝ่าย คือ

- 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง)
- 2) การศาสนศึกษา
- 3) การศึกษาสงเคราะห์
- 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 5) การสาธารณูปการ
- 6) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานทั้ง 6 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 177, (อัดสำเนา)) ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

2) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์ สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

3) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

4) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลนวัดและเจ้าอาวาสพระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

5) ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

6) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับขั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้ มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

จากการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารกิจการงานคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ มีความสำคัญมาก มีหน้าที่ในการปกครองและสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา และจะต้องบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังตามพระธรรมวินัยและวิถีชาวพุทธตามประเพณี

วัฒนธรรมแบบไทย จะบังเกิดความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยจะรุ่งเรืองสืบไป ก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นกำลังสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

2.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2550, หน้า 8 - 10) เป็นองค์กรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งตราขึ้นในภาวะที่บ้านเมืองอยู่ในระยะปฏิบัติและอยู่ในระยะกาลที่ได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาแล้ว 2 ฉบับ ครั้นเมื่อตราพระราชบัญญัติฉบับนี้คงได้ทบทวนพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ เทียบเคียงแล้วยึดเอาโครงสร้างของฉบับที่ 1 เป็นหลัก เอาส่วนประกอบขององค์กรของฉบับที่ 2 บางส่วนมาผสม โดยปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้รูปแบบองค์กรดังนี้

1. ผู้บัญชาการ ได้แก่สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์ประมุขสงฆ์และเป็นผู้บัญชาการคณะสงฆ์สูงสุด ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจแห่งกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

2. องค์กรปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง แยกเป็น 2 คือ

1) มหาเถรสมาคมได้แก่องค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดซึ่งเป็นองค์กรหลักประกอบด้วย

(1) สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

(2) สมเด็จพระราชาคณะ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(3) พระราชาคณะที่ทรงแต่งตั้ง (ไม่เกิน 12 รูป) เป็นกรรมการลักษณะดำเนินกิจการ

(1) ประธานกรรมการ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

(2) อธิบดีกรมการศาสนา เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง

(3) กรรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการ

(4) องค์กรย่อย เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการแทน

2) องค์กรย่อยในส่วนกลาง

(1) เขตปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่เขตปกครองสงฆ์ในนิคมนั้น ๆ ดังนี้

ก. ทน (ม) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชา

ข. คณะ (ธ) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชามีเลขานุการสนองงานการ เลขานุการ

เจ้าคณะใหญ่ จัดเป็น “พระสังฆาธิการ”

(2) คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม

ก. คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

ข. คณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา

- ค. คณะกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์
- ง. คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- จ. คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ
- ฉ. คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

(3) คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอื่น ๆ (มีจำนวนมากคณะ)

(4) กองงาน

- ก. กองบาลีสันามหลวง
- ข. กองธรรมสนามหลวง
- ค. กองงานพระธรรมทูต

3. องค์ประกอบของคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มี 4 ชั้น คือ

- 1) ภาค เจ้าคณะภาคเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วย
- 2) จังหวัด เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วย
- 3) อำเภอ เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วย
- 4) ตำบล เจ้าคณะตำบลเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วย

4. วัด เป็นองค์กรต่ำสุดและเป็นองค์กรหลัก เป็นฐานรองรับกิจการคณะสงฆ์ และพระศาสนา เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการโดยตรง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชารองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยในกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติอนึ่ง เจ้าคณะ รองเจ้าคณะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็น“พระสังฆาธิการ”

การคณะสงฆ์ คำว่า “การ” เป็นคำนาม ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “งาน” สิ่งหรือเรื่องที่ต้องทำ” ถ้าอยู่หน้านาม หมายถึง “เรื่อง” “ธุระ” “หน้าที่” ดังนั้น เมื่อรวม “การ” กับ “คณะสงฆ์” เป็นการคณะสงฆ์” จึงหมายถึง “ธุระของคณะสงฆ์” “สิ่ง หรือเรื่องที่คณะสงฆ์ต้องทำ” “สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ควรทำ” “ธุระของคณะสงฆ์” “หน้าที่ของคณะสงฆ์” โดยตรง ได้แก่กิจการที่คณะสงฆ์ต้องกระทำหรือที่คณะสงฆ์ควรกระทำ กิจการที่เป็นงานของคณะสงฆ์กิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วน และทุกชั้นเพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้

กิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนา จะมีมากน้อยเพียงใดก็ตาม ย่อมรวมลงใน “การ” ทั้ง 6 นี้ และการทั้ง 6 นี้ เป็นงานในหน้าที่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยแท้ แต่วิธีดำเนินการนั้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม อนึ่ง การนิคหกรรม ตามมาตรา 24 - 25 ซึ่งแต่ใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 เรียกว่า “การวินิจฉัยอธิกรณ์” ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

กล่าวโดยสรุปแล้ว “การ” ที่กล่าวมานี้ ย่อมอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะระดับต่าง ๆ และมหาเถรสมาคม ตลอดจนพระภิกษุ คณะบุคคล ทีมมหาเถรสมาคมมอบให้เป็นผู้ใช้อำนาจ

หน้าที่ทั้งสี่ (พระธรรมปิฎกโศภน (วรวิทย์ คงคปญโญ), หน้า 16 - 17) โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารอันเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ด้านการปกครอง

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับด้านการปกครองปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการปกครอง ไว้หลายท่าน ดังนี้

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลซึ่งในสมัยนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดจึงฝากไว้กับผู้นำซึ่งมีความกล้าหาญและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น 3 ทาง คือ สังฆสภาคณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. 2503 เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุ ผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ

โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรตามที่บัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี 21 รูป เหมือนเดิมแต่ว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ 2505 คือ

- 1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

- 2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
 - 3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
 - 4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
 - 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น
- เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

ภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่ากรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง 6 ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ และการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์มีอำนาจคือ

ก. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคมในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภามหาเถรสมาคม จึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

- 1) ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม
- 2) ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
- 3) วางระเบียบมหาเถรสมาคม
- 4) ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม
- 5) มีมติมหาเถรสมาคม
- 6) ออกประกาศมหาเถรสมาคม

ข. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิมได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้นมหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

- 1) จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
- 2) จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- 3) จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

4) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์
และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคม แต่งตั้ง
อีกหลายคณะ คือ

- 1) คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์
- 2) คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต
- 3) คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม
- 4) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์
- 5) คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะ
ใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการ
ปกครอง ดังนี้

- 1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 1, 2, 3,
13, 14, และ 15
- 2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 4, 5, 6
และ 7
- 3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค 8,
9, 10, 11, และ 12
- 4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 16, 17,
และ 18
- 5) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายทุกภาค
และเขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค 18 ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ ภาค
1 - 18 ประกอบด้วยจังหวัด ต่าง ๆ ดังนี้

ภาค 1 มี 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

ภาค 2 มี 3 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และ สระบุรี

ภาค 3 มี 4 จังหวัด คือ ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

ภาค 4 มี 4 จังหวัด คือ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์

ภาค 5 มี 4 จังหวัด คือ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์

ภาค 6 มี 5 จังหวัด คือ ลำปาง พะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน

ภาค 7 มี 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

ภาค 8 มี 5 จังหวัด คือ อุตรธานี หนองคาย เลย สกลนคร และหนองบัวลำภู

ภาค 9 มี 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

ภาค 10 มี 5 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร ศรีสะเกษ และนครพนม

ภาค 11 มี 4 จังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และ สุรินทร์

ภาค 12 มี 4 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว

ภาค 13 มี 4 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ภาค 14 มี 4 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร

ภาค 15 มี 4 จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์

ภาค 16 มี 3 จังหวัดคือ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร

ภาค 17 มี 5 จังหวัด คือ ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ และระนอง

ภาค 18 มี 6 จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ อำนาจฝ่ายรัฐสามารถตรวจสอบและควบคุมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ตลอดเวลาในนามของการอุปถัมภ์บำรุงพระศาสนา ดังจะเห็นได้จากข้อความบางมาตราแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้ (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺจิตฺโต), 2539, หน้า 67 - 68)

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะตามลำดับชั้นต่อไปนี้

- 1) เจ้าคณะภาค
- 2) เจ้าคณะจังหวัด
- 3) เจ้าคณะอำเภอ
- 4) เจ้าคณะตำบล
- 5) เจ้าอาวาส

ค. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ ตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้อง เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

2) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

3) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ออกมาบังคับใช้ได้ เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร เพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้ชื่อว่าให้การอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้อย่างนั้นจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำเป็นต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่า คณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาที่สำคัญสุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 45 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด 5 ว่าด้วยเรื่องของวัด ไว้ในมาตราที่ 37 - 38 มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนัก อาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคมข้อ บังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- 1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของ มหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา 39 ดังนี้

“มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม”

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ 38 เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ในรัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 8 มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบันมีการตราพระบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งว่ามีการส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) (2546, หน้า 59) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้อธิบายเกี่ยวกับนโยบายคณะสงฆ์ ในหัวข้อบรรยายเรื่อง “นโยบายการคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา”, ว่าพระพุทธศาสนาถือว่าสูงสุด ซึ่งอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และนโยบายคณะสงฆ์และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง เพื่อการดำรงสมณธรรม ปฏิบัติสมณกิจ ให้เกิดการพัฒนาการมั่นคงถาวรและเรียบร้อยดีงามแห่งพระพุทธศาสนา ทั้งเพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมสืบต่อไป จนไม่มีเวลาว่างเหลือไว้ให้ทำความเสื่อมเสีย ตลอดจนถึงสถาบันสงฆ์และประเทศชาติโดยให้พระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแล และส่งเสริม โดยถือหลักเป้าหมาย 5 ข้อ คือ

- (1) เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพ
- (2) เพื่อรับทราบปัญหาข้อขัดแย้ง

- (3) เพื่อขอร้องให้ช่วยกันทำงานตามอำนาจหน้าที่
- (4) เพื่อติดตามมาชี้แจงเพิ่มเติมและดูงานตามที่สั่ง
- (5) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปแก้ไขปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น

โดยยึดหลักว่า พระภิกษุเป็นฐานรองรับวัด วัดเป็นฐานรองรับคณะสงฆ์ พระสงฆ์เป็นฐานรองรับพระพุทธศาสนา

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539, หน้า 76) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซึกซำไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการโดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจินีเรียริงให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539, หน้า 76) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปกครอง หมายถึง ภารกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร หรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังฆมณฑลเน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ 3 วิธี คือ

1. นิคคหวิธี คือ การชมคนที่ควรชมหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ
2. ปิคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง
3. ปวารณาวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ 3 ประการ

3.1 พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว

3.2 กฎหมายบ้านเมืองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

3.3 ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับและนำไปปฏิบัติสืบ ๆ กันมา

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2549, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดถึงการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย ไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม

กรมการศาสนา (2535, หน้า 4) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า การปกครอง หมายถึง การสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ ของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ในสมัยพุทธกาล การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ยอมเป็นใหญ่ไม่เลือกกว่าจะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสื่อมอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนื่อง ๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ หลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งขมณฑล ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว (คณิงนิตย และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, หน้า 17)

เพื่อให้การบริหารปกครองวัดเป็นไปได้ด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดให้แต่ละวัดมีพระภิกษุดำรงตำแหน่งบริหารปกครองคณะสงฆ์ภายในวัด ซึ่งได้แก่เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยในมาตรา 36 - 37 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้ ดำเนินการปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม การดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความดีงามภายในวัด การปกครองและสอดส่องให้ภุคหุสที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของวัดด้วยดี (ทวี เขจรกุล, 2547, หน้า 40 - 41)

แสวง อุดมศรี (2549, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการปกครองไว้ว่า การปกครอง คือ การจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินกรณีขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้

กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขืนไม่ยอมรับหรือทำการบางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับ โทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตนตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า การปกครองของคณะสงฆ์นั้นเป็นหลักสำคัญมากในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบันนี้ โดยคณะสงฆ์นั้นใช้หลักการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนหลัก และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง มติของมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องสนับสนุนรองรับการปกครองอีกระดับหนึ่ง และการบริหารปกครองคณะสงฆ์จะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง ตลอดจนจารีตประเพณีวัฒนธรรมอีกด้วยประกอบกัน การปกครองคณะสงฆ์จึงสมบูรณ์ไร้ข้อกังขาสงสัยจากสาธารณชน จนเกิดเป็นระเบียบ แบบแผน แบบอย่างให้คนในสังคมได้ถือปฏิบัติเจริญรอยตามต่อไป

2.3.2 ด้านการศาสนศึกษา

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารด้านการศาสนศึกษา ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับงานด้านศาสนศึกษาของพระสงฆ์ ไว้หลายท่านดังนี้

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในสังฆธรรม 2 ประการของบรรพชิต และคฤหัสถ์ ในปัจจุบันจัดการศึกษาของสงฆ์ เป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การศาสนศึกษา หมายถึง ปรียัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งให้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา การอบรมกาย วาจา จิตสิกขา การอบรมใจ ปัญญาสิกขา การอบรมกาย วาจา ใจ ด้วยปัญญา (พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที (ซองดี), 2546, หน้า 77)

การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรู้สัจธรรม เมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และสร้างสรรค์ในตัวเองในคนอื่น และสังคม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรม และการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะ การบวชเรียนคือ การศึกษาโดยการบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เนื้อหาของการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ก็คือพระพุทธศาสนานั้นเอง

สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน การศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะเป็นกิจการสำคัญอย่างหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางก็ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า

“ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” และในส่วนของ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นว่า “ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา ให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ (พระยุพธนาธรรมณีธมโม (แก้วกันหา), 2547, หน้า 101)

1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาสมีอุบาสก อุบาสิกา หรือแม่ชี ที่ศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 8 ชั้น คือ ประโยค 1 - 2 และเปรียญธรรม 3 - 9

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2535 มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้หลักธรรม และหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขา ก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนฐานันดรพระราชทานราชูปการต่าง ๆ มีนิตยภัต เป็นต้น จึงจัดให้มีวิธีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้ปรากฏต่อชาวโลกทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้มากน้อยแค่ไหน เพียงใดเมื่อปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้ถึงขั้นที่กำหนดไว้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่องภิกษุสามเณรรูปนั้นให้เป็นมหาบาเรียน (ปัจจุบันเรียกว่า มหาเปรียญธรรม) ครั้นอายุพรรษาถึงขั้นเถรภูมิ ก็ทรงตั้งให้มีสมณศักดิ์ในสังฆมณฑล ตามควรแก่คุณธรรมและความรู้ เป็นครู อาจารย์สั่งสอนพระปริยัติธรรมสืบ ๆ กันมาจนบัดนี้

ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยสงฆ์) ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ทั้งทางโลกและทางธรรมผสมผสานกันไป และเพื่ออนุวัตน์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่วิชาการพระพุทธศาสนายังเป็นแกนหลักในการศึกษา ถือเป็น การศึกษาสมัยใหม่ที่ผสมผสานทั้งทางด้านศาสนาและวิชาสามัญศึกษาเข้าด้วยกัน การศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ จึงถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงหรือหน้าที่หลัก

ของพระสงฆ์ เป็นการศึกษาเล่าเรียน เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาชีวิตโดยดำเนินตามองค์ประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ปรียัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและการศึกษาเล่าเรียนปรียัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือการศึกษาธรรมวินัย ให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่าง แจ่มแจ้งว่าคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่จัดเป็นธรรมบทนั้นบทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิต จำทำอย่างไรและ เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เรียกว่า ปรียัติ

2. ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือนำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา และใจ กล่าวอีกในหนึ่งก็คือนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานของตนเรียกว่า ปฏิบัติ

3. ปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระอรหันตสาวิกา และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุดุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัติ นั้น ไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ แต่การยกฐานะดังกล่าว เป็นโดยอัตโนมัติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะหรือตำแหน่งแห่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้ จะรู้ได้ด้วยตนเองคือ เป็นปัจเจกตั้ง เภาติตัพโพ วิญญูหิ เรียกว่า ปฏิเวธ (พระมหาศกดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี), 2549, หน้า 39 - 41)

นอกจากนี้ พระภิกษุ สามเณร ต้องศึกษาพระปรียัติธรรมตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเรา ถือกันว่า เป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนาและจุดหมายของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญา พระพุทธศาสนามองว่าชีวิตแห่งมนุษย์ เป็นชีวิตแห่งการศึกษา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ชีวิตก็งอกงามดีขึ้น ประณีตขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การศึกษา (สิกขา) ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแยกออกไปเป็น 3 ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้านคือพฤติกรรม จิตใจและปัญญาเรียกว่า ไตรสิกขาซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. ศีล การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและทางวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม 2 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง 2) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติอย่างถูกต้องและมีผลดี

2. สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมและพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนาและเป็นไปตามเจตจำนง

หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาดีแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย ซึ่งการพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลางเรียกง่าย ๆ ว่า สมาธิ

3. ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความหมายสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวแกนนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่นั้นก็อยู่ที่ว่า มีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้

อย่างไรก็ตามการศึกษาฝ่ายพุทธจักรนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบของหลักของธรรม 3 ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งศึกษาตามหลักธรรม 3 ประการ คือ 1) การฝึกหัดอบรมกาย วาจา ให้เรียบร้อย เรียกว่า สीलสิกขา 2) การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา 3) การหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงถึงขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา สิกขาทั้ง 3 ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ สील สมาธิ และปัญญานี้ คือการศึกษาของกุลบุตร ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร เพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการบวชคือ พระนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา (พระมหาศกดิ์พิชิต ฐานสิหุโธ (ชัยดี), 2549, หน้า 43)

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2539, หน้า 77) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนาศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะการศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์มาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี 2 ประการ คือ

1) คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน

2) วิปัสสนาธูระ คือ ธูระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด

ในปัจจุบันการศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (กรมการศาสนา, 2540, หน้า 13 - 14)

1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

(ระดับประถมศึกษา) สนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรมแบ่งเป็นนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาเหตุที่พระปริยัติธรรมคือ

พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอื่น ๆ บรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ชั้นเรียนแผนกบาลีใช้ นกธรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น 9 ชั้น คือ บาลี ไวยากรณ์ ชั้นประโยค 1 - 2 ชั้นประโยค ป.ธ.2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 และ 9 ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ.3 ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค 1 - 2 ได้รับวุฒิปัตร์ ชั้นประโยค ป.ธ. 3 - 8 ได้รับ ประกาศนียบัตรและพัตยศ ชั้นประโยค ป .ธ. 9 ได้รับปริญญาบัตรและพัตยศ เป็นปริญญาตรีทาง ศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค 9 ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบท เณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคถ้า อยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตย์เท่ากับพระราชกณะชั้นสามัญ

3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

(ระดับมัธยมศึกษา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้น ในวัดหรือธรรมสังฆหรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้การอุปถัมภ์ จัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชา สามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความ ประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือ ใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2546, หน้า 45) ได้กล่าวสรุปถึงจุดหมายแห่งการ จัด การศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษามีหน้าที่พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือการศึกษาต้องสร้าง สังคมฐานความรู้ (Knowledge - based Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ขึ้นมาให้จงได้ มนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะเป็นฐานสำหรับการพัฒนาทุกส่วนของประเทศซึ่งรวมทั้ง เศรษฐกิจฐานความรู้ และเศรษฐกิจแบบพหุมีพอกิน มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว หมายถึงคนที่มีภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา สีสภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับจุดศตมภ์ของยูเนสโก การ จัด การศึกษาที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องยึดหลักอริชฐานธรรม 4 ประการ คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ และสันติ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2531, หน้า 27 - 32) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การศึกษาพระ ปริยัติธรรมในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะเตรียมบุคคลในพระศาสนาให้มีความพร้อมที่จะรักษาพระ ศาสนาไว้ได้ หลักสูตรที่มีอยู่ก็มีขอบเขตคับแคบและจำกัดอย่างเดียว เพราะฉะนั้น จะต้องมีการ ปรับปรุงคุณภาพปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อสภาวการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้เท่า

ทันต่อสภาพปัจจุบัน และสามารถที่จะนำความรู้ทางพระศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ให้คนในสมัยปัจจุบันนี้เข้าใจมองเห็นคุณค่า และใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และในแง่ขอบเขตของการศึกษานอกจากปรับปรุงเนื้อหาของวิชาแล้ว จะต้องขยายขอบเขตวิชาให้กว้างออกไปอีก เพราะการศึกษาศาสนานั้น จะศึกษาเฉพาะตัวศาสนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการอื่น ๆ เช่น อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นบุรพภาคของผู้ที่จะศึกษาธรรมชั้นสูงต่อไป

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) (2530, หน้า 51 - 52) ได้ให้ความหมายและความสัมพันธ์ของคำว่า “พุทธิศึกษา” และ “จริยศึกษา” ไว้ดังนี้ตามความหมายของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงแล้ว พุทธิศึกษาจะไม่แยกจากจริยศึกษา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์มีจริยะ มาพร้อมเสร็จ ทรงสมบูรณด้วยพุทธคุณทั้งสองคือ ปัญญาที่แท้มากับคุณธรรม มีกรุณา เป็นต้น และเป็นพื้นฐานของการแสดงออกที่ ถูกต้องอย่างแท้จริงซึ่งเป็นจริยะธรรมในตัวของมันเอง เพราะฉะนั้นในแง่ของพุทธศาสนาจึงถือว่าตัวหลักเป็นตัวของการศึกษา” การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้น โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวคนพัฒนานั้น คือ การศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้ว ก็เอาคุณสมบัติที่ตัวมี ซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การศึกษาก็เลยเป็นเครื่องมือของการพัฒนา

การพัฒนามนุษย์หรือการพัฒนาชีวิตจะเป็นไปได้ด้วยดี ต้องอิงอาศัยความเชื่อความมั่นใจ และความรู้ความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความเชื่อ ความมั่นใจในธรรมชาติของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ และมีวิสัยแห่งการพัฒนาได้อย่างสูงสุด การพัฒนาค้นนั้นมีลักษณะเด่นอันหนึ่ง คือ การตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์แต่ละคน ออกมาพัฒนาให้งอกงามอย่างเต็มที่ และใช้ให้ได้ผลดีที่สุด
2. การทำให้บุคคลแต่ละคนรู้จักตัวเอง และความพร้อมความสามารถในการที่จะตอบรับสิ่งภายนอก

พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกรมโม (2545, หน้า 75 - 76) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนทัศน์การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) ของมนุษย์และเป็นกระบวนทัศน์ในรูปของการจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) อันประกอบด้วย การดำเนินการตลอดชีวิตของมนุษย์ การจัดที่มีการวางแผนทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท ทั้งแบบในระบบ (Formal) นอกกระบวน (non formal) และไม่เป็นทางการ หรือตามอัธยาศัย (informal) อย่างแท้จริง และสมบูรณของการศึกษา

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ การหล่อหลอมจิตลักษณะของมนุษย์ ถึงแม้มีรูปร่างเป็นของคนเหมือนกัน แต่จิตลักษณะของมนุษย์แตกต่างกันมากยิ่งขึ้นกว่าความแตกต่างของความรูปร่างวัตถุที่มีอยู่ในโลกเสียอีกจิตลักษณะกำเนิดการรับรู้ การแปลผลสิ่งรับรู้ความรู้สึก ความคิดและความประพฤติกกรรม การศึกษาจึงกำหนดชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ ความรู้สึก สุข ทุกข์ และความรู้สึกของเราต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม หรือสรุปอีกอย่างว่ามนุษย์เป็นอยู่อย่างไร เพราะการศึกษา

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 6 - 7) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไว้ว่า ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์นั้น ได้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกัน ระหว่างพระเถระผู้รับผิดชอบการบริหารงานคณะสงฆ์กับพระนักศึกษารุ่นใหม่ โดยพระเถระผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีทัศนคติของเก่า เห็นว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นระบบการศึกษาอย่างเดียวที่ถูกต้องชอบธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และควรรักษาไว้ให้คงที่อยู่ออย่างเดิมโดยไม่มีเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างระบบหรือหลักสูตรและแบบเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นความเสื่อม และเห็นว่าภิกษุสามเณรไม่ควรเล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ เพราะจะทำให้ลาสิกขา กันมาก แต่ฝ่ายพระนักศึกษารุ่นใหม่เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมควรรักษาไว้เพียงเนื้อหาสาระคือพระธรรมวินัย แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านระบบ หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามกาลสมัยและควรมีการศึกษาวิชาการสมัยใหม่บางอย่างด้วย เพื่อช่วยเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจให้ได้ผลยิ่งขึ้น ส่วนการลาสิกขานั้นเป็นปรากฏการณ์ตามปกติของประเพณีวิชาชีพ

สรุปได้ว่า การศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาพระภิกษุสงฆ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา และสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย และการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ถือว่าเป็นหัวใจในการรักษาพระพุทธศาสนาและเป็นพื้นฐานสำคัญในที่จะเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนาเพราะคณะสงฆ์จะสามารถเผยแผ่หลักธรรมอันดีงามแห่งพระพุทธศาสนาได้ ก็ต้องศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผล และเผยแผ่ไปสู่ผู้อื่นได้ต่อไป

2.3.3 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารด้านการเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนาปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไว้หลายท่าน ดังนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มี

หน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างแท้จริง (พระยุพธนา รมณีธมโม (แก้วกัณฑ์), ม.ป.ป., หน้า 115)

การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาท และประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุก ๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน การเผยแผ่หลักพระพุทธธรรมคำสั่งสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และตั้งตนให้อยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ การพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- 1) ทัศนคติมีกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้
- 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า
- 3) ประมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน

ในส่วนงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ .ศ. 2484 ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้คือ

- 1) อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ
- 2) อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
- 3) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
- 4) แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
- 5) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนา โดยถูกต้อง

- 6) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นให้หมดไปโดยชอบ
- 7) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรมมีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

8) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัด ต่าง ๆ ได้ท่องได้อ่านตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

บทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์ งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

1. งานพระธรรมทูต ดำเนินการโดยใช้มติมหาเถรสมาคมว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. 2508 โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมและ ความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องรวมทั้งสามารถ ใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนา ธรรมกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 2) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำแนะนำทางจิตใจ แก่ ประชาชน
- 3) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ ประชาชนพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา ในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ ของประชาชน
- 4) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณ ประโยชน์แก่ ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.บ.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมาย ที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบท ได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัด ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ และประชาชนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม

4. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ 10 ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

5. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อจัดฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป ของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ ผู้เยาว์ เรียกว่า พุทธ

มามกาจารย์ แบ่งเป็น 3 คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 7 - 10 ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 11 - 15 ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะได้แก่ เด็กอายุ 16 - 18 ปี

6. การเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมและการเผยแพร่ในต่างประเทศอาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

7. การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัดเป็นโครงการที่จัดขึ้นมาเพื่อพัฒนา คุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัดโครงการลานวัดลานใจ ลานกีฬา เป็นต้น (บุญศรี พานะจิตต์, 2545, หน้า 21)

8. สื่อสารมวลชนกับคณะสงฆ์ เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อสารมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และตระหนักว่าสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน คือ

- 1) ความสำคัญของสื่อสารมวลชน
- 2) หลักการ และจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน
- 3) พ.ร.บ. คลื่นความถี่กับการพระศาสนา
- 4) ชนิดและรูปแบบของสื่อสารมวลชน
- 5) บทบาทพระสงฆ์กับสื่อสารมวลชน

9. งานประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการประชาสัมพันธ์ และสามารถนำหลักการและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

- 1) หลักและวิธีการประชาสัมพันธ์
- 2) องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์
- 3) ความสำคัญของการวางแผนประชาสัมพันธ์
- 4) การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์
- 5) แนวทางการประชาสัมพันธ์ (พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที (ซองดี), ม.ป.ป., หน้า 86)

ในการเผยแพร่พุทธธรรมนั้นมีหลายวิธี ดังต่อไปนี้

- 1) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมะ สอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งวิธีนี้ ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมเป็นประจำ
- 2) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อให้น่าสนใจผู้ฟังพิเศษเป็นวิธีการที่น่าสนใจ
- 3) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ให้ผู้อื่นเข้าใจ
- 4) สนทนาธรรม คือ การพูดจาหรือในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

5) การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสั่งสอนให้ นั่งภาวนา เพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขาร ตามหลักไตรลักษณ์

6) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่มีเวลาศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) (2547, หน้า 41) ให้ความหมายของการเผยแผ่เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัติ นั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรณภิกขเว จาริก พุทธชนิตาย พุทธนุสสาย โลกาณุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสาน ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ แก่ก่อกูล และความสุขแก่เหล่าวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ ว่า 3 ประการ คือ

1. ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น
2. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า, ประโยชน์สูงขึ้นไป
3. ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

ปิ่น มุฑกันต์ (2513, หน้า 205 - 206) การเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีวิธีดำเนินการในการประสานมนุษย์สัมพันธ์โดยตระหนักในเหตุ 3 ประการ 70 อยู่เสมอ และในทุก ๆ กรณีที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินการ คือ 1) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา 2) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา 3) ทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขา จึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน กาปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแม่แบบ (หลัก) ในการปฏิบัติ (การแสดงธรรม) ให้มีเหตุผลต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตนข่มท่าน และไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น ให้เกิดความกระตือรือร้นทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนมุ่งประโยชน์ต่อมหาชน สอนด้วยเหตุผล เป็นศาสนาที่มีในโลก ที่องค์ผู้ประดิษฐานและผู้เผยแผ่ ไม่ได้สอนให้เชื่ออย่างมงาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสอยู่เสมอว่า ให้คิดตรึกตรองเสียให้ดีก่อน แล้วจึงเชื่อ ให้เชื่อภายหลังที่เข้าใจเหตุผลดี ไม่ใช่ให้เชื่อเสียก่อน แล้วจึงเข้าใจภายหลังหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่เหตุผล ผลทุกประการย่อมมาจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุก็ไม่มีผลด้วยเหตุดังนี้บทบาท

การเผยแผ่มีเหตุผลที่ดี จึงประกาศให้ทราบ มีลักษณะอะลุ้มอะล่วย แสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตน อีกทั้งการเผยแผ่พุทธธรรม นับว่าเป็นหัวใจของการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมี ดังนี้

1. งานพระธรรมทูต เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะ และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรม สามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างวิธี และถูกต้องรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจสังคมการปกครองและสิ่งแวดล้อมประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยายการสนทนา ธรรมมีถก นำฝึกปฏิบัติ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้านโดยให้พระภิกษุในชนบทได้มีบทบาทเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น ๆ

3. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4. การเผยแผ่ทางวิทยุและโทรทัศน์

5. วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรม

6. งานเผยแผ่ต่างประเทศ

งานพระธรรมทูตเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงกรมการศาสนา (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปฐมภาวนาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด และนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น

บุญศรี พานะจิตต์ (2545, หน้า 21) กล่าวว่า การประกาศธรรมเป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้พ้นจาก

ความทุกข์ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของพระสงฆ์ งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

1. งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. 2508 โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศ เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นวางรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรมิกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาริตและนำจัดกิจกรรม

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระสงฆ์ในชนบทมีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

3. งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และน้อมนำพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4. งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ 10 ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

5. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียก พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น 3 คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 7 - 10 ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 11 - 15 ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 16 - 18 ปี

6. การเผยแผ่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรมและการเผยแผ่ในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

7. การเผยแผ่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัดลานใจ การกีฬา เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิธีที่ภิกษุสงฆ์ ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการ

สอนธรรมะจะเลือกใช้ชีวิตได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุดจุดหมายของการศึกษาเล่าเรียน พระปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิคุสงฆ์ที่เทศน์ดี จะได้รับการยกย่องมาก ปัจจุบันมีบางวัดสอนวาทศิลป์ในหลักสูตรการศึกษาภิคุสงฆ์สามเณร ก็เป็นการส่งเสริมภิคุสามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหัวใจหลักในการประกาศพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวรนั้น นับว่าได้ตามพุทธประสงค์ที่ทรงส่งสาวกประกาศพระพุทธศาสนาในเบื้องต้นแห่งพุทธกาล และเอื้อเพื่อต่อกฏ ระเบียบ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยเป็นอย่างยิ่ง และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการ นอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

2.3.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการการศึกษาสงเคราะห์ ไว้หลายท่าน ดังนี้

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน (พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ของดี), 2553, หน้า 80)

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2522, หน้า 5 - 6)

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1. การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิคุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จัดได้ถึง 4 ประเภท คือ

1) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย - หญิง เรียนร่วมกันกับภิคุ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการการศึกษาเอกชนปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่ง

คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็กจังหวัดนครพนมและโรงเรียน
นนทบุรีวิทยา จังหวัดนนทบุรี

3) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาด
อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้
นักเรียนนักศึกษา ได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักร หยุดเรียน
ตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวน วิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตร
การศึกษาปกติของตอนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ อันเป็นการชักจูงให้
นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์
สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสาน
ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517
เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์
การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและ
พระตั้งแต่เด็กสอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลัง ของสมองที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวด
มนต์ ไหว้พระ เป็นต้น

2. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ส่วนการจัด
การศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศึกษาหรือการสงเคราะห์ สถาบันการศึกษาหรือการ
สงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล
รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว
หรือเป็นการคณะสงฆ์ได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์
โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- 1) ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- 2) ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- 3) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- 4) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้วภิกษุ
สงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ อาทิ
ตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้น
ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาช่วยพัฒนาสถานศึกษาช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา และช่วย
เฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมปณิธานเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็ก ที่ยากจนขาดคนดูแล และกำพร้าบิดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิด พระศาสนา และเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 3. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ 4. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (บุญศรี พานะจิตต์, 2545, หน้า 20)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540, หน้า 48 - 49) ได้กล่าวถึง การศึกษาที่ภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน 4 ลักษณะ คือ

1) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย - หญิง เรียนร่วมกับพระสงฆ์ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนมและโรงเรียนนนทบุรียวิทยา จังหวัดน่าน

3) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของทางฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4) ศูนย์อบรมเด็กก่อนวัยเรียน เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์

ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมาย มาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่ เด็ก ๆ สอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้น ที่ไม่เกินกำลังของสมอ่งที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้ พระ เป็นต้น

การศึกษาสงเคราะห์นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้วมิใช่สงเคราะห์ ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ อาทิ ตั้ง ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา ศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ช่วยพัฒนาสถานศึกษาช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษาและช่วย เฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษา วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของ ชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็ก และเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยาก จนขาดคนดูแลและกำพร้าบิดา ก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิด พระศาสนาและเป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540, หน้า 50 - 51)

พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาทิ) (2539, หน้า 130) กล่าวว่าการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษา อื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัย เรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร

ไพบูลย์ เสียงก้อง (2547, หน้า 193) การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการ ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้น คือ

ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ชั้นกลาง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ชั้นสูง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

หลักสูตรการสอน จะมี 2 ประเภท คือ วิชาบังคับ ได้แก่ ประวัติพระพุทธศาสนาวิชาธรรม และศาสนพิธี ประเภทที่ 2 คือ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกวิชาตามความเหมาะสมกับสภาพ ท้องถิ่นความพร้อมของโรงเรียนความต้องการของท้องถิ่นและความเหมาะสมของเวลางบประมาณ ดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

2. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์

สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยรับเด็กวัย 3 - 4 ขวบ งบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนา และเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

3. โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสุนน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยวัดจัดตั้งขึ้นและให้การสนับสนุน

กรมการศาสนา (ม.ป.ป., หน้า 5 - 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติทั้งด้านการศึกษาการอบรมสั่งสอนการให้ที่อยู่อาศัยอาหาร รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่น และมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างยิ่ง และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง ก็คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน อนึ่ง มหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใด ๆ ห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้ ห้ามมิให้วัดกู้ยืมเงินมาจัดตั้งเป็นทุนไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือการตั้งทุนถาวร การสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา ยังไม่มีครูฝ่ายฆราวาสเพียง ก็ได้อาศัยศาลาหรือเสนาสนะใด ๆ ของวัดเป็นโรงเรียน พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาล ก็ให้สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษา เป็นต้น

2.3.5 ด้านการสาธารณูปการ

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารด้านการสาธารณูปการ ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2448 ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
2. กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
3. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
4. การศาสนสมบัติของวัด

แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ ทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากมูลฝอย สิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะ มีถนนทางเดินเท้า วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สิน มีป้ายแสดงสิ่งสำคัญ ๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดีให้ใช้สีเทาเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการภิกษุสามเณร ได้รับความผาสุก ในการบำเพ็ญสมณธรรม วัดควรจัดบริเวณและอาคารสถานที่ให้ ร่มรื่นสวยงาม สะอาด สงบและมีสภาพเป็นอุทยาน หรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุด จัดวางแผนผังที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและเขตฌาปนสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน อีกทั้งจัดธรรมสถานหรือ สวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนหรือคนในท้องถิ่น

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอมรับ ประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ 3 เรื่อง คือ 1. การบูรณะและพัฒนาวัด 2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ 3. การดูแลรักษาและจัดการ ศาสนสมบัติของวัด และการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัพปายะ) 4 อย่าง คือ

1. อาวาสสัพปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นรื่นรมย์เป็นรมณียสถานเจริญตาสบายในแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

2. อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

3. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล 4 ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล 4 ประเภทนี้ โดยการจัดอยู่ที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

4. ธรรมสัปปายะ ธรรมเป็นที่สบายจตุรมงฺกหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) (2540, หน้า 54) ได้ให้ความหมายงานการสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลือ อุดหนุน หรือเกื้อกูล คนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้าง และบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้วัดเรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ

พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจฺจวาทิ) (2539, หน้า 128 - 129) ได้ให้ความหมายคำว่า การสาธารณูปการคือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรองภายใต้หลักการ 2 ประการ คือ

1. ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้
2. สร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย โดยเลือกใช้วิธีการ 3 วิธี
 - 2.1 แนวแน่แก้ไขในสิ่งผิด
 - 2.2 เต็มใจสนับสนุนในสิ่งถูกต้องให้ดียิ่งขึ้น
 - 2.3 ตั้งใจสร้างพัฒนาในสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) (2538, หน้า 9) ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ 3 เรื่อง คือ

1. การบูรณะและพัฒนาวัด
2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

นอกจากนั้นยังได้กล่าวอีกว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาส หรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสงบสุข (สัปปายะ) 4 อย่าง คือ (พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), 2538, หน้า 11 - 12)

1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นที่ร่มรื่น รื่นรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตา สบายในแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

2) อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตาตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

3) บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและเด็กวัด

4) ธรรมสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบาย จุดมุ่งหมายหลักของวัดคือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) (2548, หน้า 274) ได้กล่าวถึงบทบาทสาธารณูปการไว้ว่า การพัฒนาสาธารณูปการน่าจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) พัฒนาวัด 2) พัฒนาคณะในวัด 3) พัฒนาชุมชน และเมื่อกล่าวโดยสรุปความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้เป็นที่อำนวยประโยชน์แก่ประชาชนหรือแก่สังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาสถาพรสืบไป ในปัจจุบันการกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาพระศาสนาด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้เป็น 3 เรื่องดังนี้

1. การบูรณะและพัฒนาวัด
 2. การก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
 3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด
- อนึ่ง งานด้านสาธารณูปการทั้ง 3 ประเภท เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้ว จะได้ดังนี้
- 1) ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
 - 2) ขอสถาปนาวัด ตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
 - 3) ขอยกวัดร้างเป็นวัดที่มีภิกษุจำพรรษา
 - 4) ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
 - 5) ขอยุบวัดรวมวัด
 - 6) วัดประสงฆ์อัครวิเศษ วิเศษวิเศษ
 - 7) การประชุมตรวจการคณะสงฆ์
 - 8) การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
 - 9) ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ
 - 10) ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
 - 11) งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

กรมการศาสนา (2539, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาศาสนสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ

มาถนพ พลไพรินทร์ (2541, หน้า 294) กล่าวว่างานสาธารณูปการนั้นสืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใดเมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัด มีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่ยาวเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการ อื่น ๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็น การช่วยเหลือ อุทิศหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่าสาธารณูปการ

ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของสงฆ์พระสังฆาธิการทุกรูป ต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการเป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และพัฒนาวัดให้สงบร่มรื่น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชน โดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทนบำรุง ศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการดูแลอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุสรณ์สถานแก่นุชนรุ่นหลังได้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเป็นการปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัดรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม บุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคม พ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธี การให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนาธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

2.3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์ ไว้หลายท่าน ดังนี้

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูล อุดหนุนจนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือ เกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้ คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการให้ธรรมเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ถือว่าการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็จัดเป็นสาธารณ ประโยชน์ทั้งนั้น (พระครูปลัดอาทิตย อดตเวที (ซองตี), 2553, หน้า 88) การสาธารณสงเคราะห์ แยก โดยลักษณะคือ

- 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อบต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน
- 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนา หมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น
- 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุด คลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น
- 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัย ทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้น รวมเป็นถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการ สงเคราะห์บุคคลและการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจุบันที่ ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อย โอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้ อุดมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่ง บ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้าน ๆ ที่ เกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ตามประเพณี ของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครอง ดูแล รักษาวัด มี หน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่ นำจะจัดได้

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม) (2548, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักผ่อนงานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้ย៉ิงดูตาย

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) (2539, หน้า 61 - 62) การสาธารณสงเคราะห์หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี 4 ประการคือ

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ
3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนนขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าปลูกต้นไม้ และอื่น ๆ
4. การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้า และเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนการสงเคราะห์บวชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) (2538, หน้า 14) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่าการสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดการให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุ้มภักดิ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน

และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนเมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ (2545, หน้า 25) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมารพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส

ไพบุลย์ เสียงก้อง (2544, หน้า 26) อธิบัติกรมการศาสนา ได้กล่าวว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบท และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้

กรมการศาสนา (ม.ป.ป., หน้า 7) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้านการออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น

กล่าวการศึกษาทบทวนเอกสาร ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

2.4 การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

การบริหารกิจการงานคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต นั้นเป็นไปตามพระธรรมวินัยซึ่งถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน และจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดธรรมราช ธรรมยุต ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดธรรมราช ไว้หลายท่าน ดังนี้

ในอดีตการบริหารและการปกครองเป็นไปตามสมัยสุโขทัย ออยุธยา กรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์ จนมาถึงในปัจจุบัน มีการจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้นซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยน

รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง จอมพลสฤษดิ์ เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นนำมาซึ่งความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น 3 ทาง คือ สังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นระบบที่มีผล บั่นทอนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้ต้องประสบอุปสรรคและล่าช้า

ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นในพ.ศ. 2503 เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ “โดยที่การจัดดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่ เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้สมเด็จพะสังฆราช องค์

สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

จากการที่กล่าวข้างต้น การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ โดยการบริหารและการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต เป็นไปในรูปแบบการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็น ไปตามความในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนด ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นคือ 1) เจ้าคณะภาค 2) เจ้าคณะจังหวัด 3) เจ้าคณะอำเภอ 4) เจ้าคณะตำบล และ 5) เจ้าอาวาส (พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี), 2547, หน้า 67)

ดังนั้น การบริหารและปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน สามารถแสดง รายละเอียดตามลำดับชั้นการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ได้ดังนี้

1. สมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุข
2. กรรมการมหาเถรสมาคม
3. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.9)
4. เจ้าคณะภาค 16 - 17 - 18 พระสาสนโสภณ (พิจิตร ฐิตวณฺโณ)
5. เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช พระศรีธรรมประสาธน์

บริหารการปกครองเป็น 9 เขตการปกครอง ระดับตำบล 17 ตำบล ระดับวัด 78 วัด ดังนี้

พระศรีธรรมประสาธน์

เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระปลัดสุริยา อาภาโค

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช พระพิศิษฎ์วินัยการ วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมืองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ตำบลในเมือง พระครูธรรมธรมพงษ์ อุชฺจาโร วัดชลฉนียน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

1. วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	ตำบลในเมือง	อำเภอเมือง
2. วัดพระนคร	ตำบลในเมือง	อำเภอเมือง
3. วัดชลฉนียน	ตำบลในเมือง	อำเภอเมือง
4. วัดสวนป่า	ตำบลในเมือง	อำเภอเมือง
5. วัดเพชรจริก	ตำบลในเมือง	อำเภอเมือง

ตำบลบางจาก พระครูสังฆรักษ์สุดใจ ธมฺมโชโต วัดเพชรจริก อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

1. วัดท่านคร	ตำบลปากนคร	อำเภอเมือง
2. วัดจันทุน	ตำบลท่าเรือ	อำเภอเมือง
3. วัดหนองนก	ตำบลบางจาก	อำเภอเมือง
4. วัดมุจลินทรवास	ตำบลบางจาก	อำเภอเมือง
5. วัดตรีนิมิต	ตำบลบางจาก	อำเภอเมือง

ตำบลปากพูน พระครูธรรมจักรจริยวัฒน์ วัดมะม่วงทอง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

1. วัดท่าโพธิ์วรวิหาร	ตำบลท่าวัง	อำเภอเมือง
2. วัดท่าแพ	ตำบลปากพูน	อำเภอเมือง
3. วัดท่าม่วง	ตำบลปากพูน	อำเภอเมือง
4. วัดทรายทองสันตาราม	ตำบลปากพูน	อำเภอเมือง
5. วัดมะม่วงทอง	ตำบลปากพูน	อำเภอเมือง

ตำบลท่าวัง พระครูโสภาสโพธิ์รัตน์ วัดท่าโพธิ์วรวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

1. วัดศรีทวี	ตำบลท่าวัง	อำเภอเมือง
2. วัดมเหยงคณ์	ตำบลคลัง	อำเภอเมือง
3. วัดโพธิ์เสด็จ	ตำบลโพธิ์เสด็จ	อำเภอเมือง
4. วัดมะม่วงปลายแขน	ตำบลท่าจั่ว	อำเภอเมือง
5. วัดราษฎร์ประดิษฐ์	ตำบลมะม่วงสองต้น	อำเภอเมือง

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอปากพนัง พระครูบริหารสังขกิจ วัดรามประดิษฐ์ อำเภอปากพนัง

เจ้าคณะอำเภอปากพนัง

ตำบลปากพนัง พระครูวีรกิจโสภณ วัดโคกมะม่วง อำเภอปากพนัง

1. วัดรามประดิษฐ์	ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก	อำเภอปากพนัง
2. วัดรัตนาราม	ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก	อำเภอปากพนัง
3. วัดบางพระ	ตำบลปากแพรก	อำเภอปากพนัง
4. วัดโคกมะม่วง	ตำบลขนานนาก	อำเภอปากพนัง
5. วัดบางอุดม	ตำบลขนานนาก	อำเภอปากพนัง

ตำบลเกาะทวด - บ้านใหม่ พระครูพิศิษฐ์คุณาทร วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง

1. วัดเกาะจาก	ตำบลเกาะทวด	อำเภอปากพนัง
2. วัดกัลยานุมิตร	ตำบลคลองน้อย	อำเภอปากพนัง
3. วัดมทิสรราราม	ตำบลคลองกระบือ	อำเภอปากพนัง
4. วัดสระแก้ว	ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก	อำเภอปากพนัง
5. วัดหัวเกาะรุ้ง	ตำบลบ้านใหม่	อำเภอปากพนัง

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอร่อนพิบูลย์ พระครูวิจิตรคณาทร วัดศรีพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์

เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์

ตำบลร่อนพิบูลย์ พระปลัดบุญฤทธิ์ วัดเขาน้อย อำเภอร่อนพิบูลย์

1. วัดเขาน้อย	ตำบลร่อนพิบูลย์	อำเภอร่อนพิบูลย์
2. วัดพิศาลนฤมิตร	ตำบลร่อนพิบูลย์	อำเภอร่อนพิบูลย์
3. วัดเฉลิมกิตติยาราม	ตำบลร่อนพิบูลย์	อำเภอร่อนพิบูลย์
4. วัดศรีพิบูลย์	ตำบลหินตก	อำเภอร่อนพิบูลย์

ตำบลเสาชง พระนคร สุมโณ วัดศรีพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์

1. วัดพระอานนท์	ตำบลเสาชง	อำเภอร่อนพิบูลย์
2. วัดเจริญธรรมาราม	ตำบลเสาชง	อำเภอร่อนพิบูลย์
3. วัดธงทอง	ตำบลเสาชง	อำเภอร่อนพิบูลย์

4. วัดสระแก้ว ตำบลเสาธง อำเภอรัตนพิบูลย์

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน พระครูอรุณธรรมโกวิท จอ.ขพ.

วัดวังม่วง อำเภอฉวาง เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน

ตำบลฉวาง พระสมุห์นพดล ฐิตคุโณ วัดควนสูง อำเภอฉวาง

1. วัดวังม่วง ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง

2. วัดควนสูง ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง

3. วัดปากน้ำ ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง

4. วัดเกาะเทวดา ตำบลไสหรำ อำเภอฉวาง

ตำบลพิปูน พระครูบุญการโกศล วัดมังคลาราม อำเภอพิปูน

1. วัดเพ็ญมิตร ตำบลไสหรำ อำเภอฉวาง

2. วัดเพ็ญญาติ ตำบลกะเปียด อำเภอฉวาง

3. วัดควนสงฆ์ ตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง

4. วัดมังคลาราม ตำบลพิปูน อำเภอพิปูน

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพระพรหม พระครูสิริธรรมาภิรต วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอพระพรหม ลานสกา

ตำบลนาพรุ พระครูปลัดอัมรินทร์ อคฺคณฺโณ วัดเทพนิมิต อำเภอเมือง

1. วัดป่าห้วยพระ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

2. วัดพรุ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

3. วัดพระเพรง ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม

4. วัดไสมะนาว ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม

ตำบลลานสกา พระครูเหมเจติยาภิบาล วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง

1. วัดในปุดกาญจนาศิริ ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา

2. วัดวิมุตติธรรม ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง

3. วัดเทพนิมิตเมธาราม ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง

4. วัดโพธิ์ทอง ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพรหมคีรี นบพิตำ พระครูสุรัทวารการ วัดท่าแพ อำเภอเมือง เจ้า

คณะอำเภอพรหมคีรี นบพิตำ

ตำบลอินคีรี พระครูสุคันธศีลาภรณ์ วัดมะม่วงปลายแขน อำเภอเมือง

1. วัดเขาขุนพนม ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี

2. วัดปากแก้ว ตำบลอินคีรี อำเภอพรหมคีรี

3. วัดโพธิ์ธรรมวนาราม ตำบลอินคีรี อำเภอพรหมคีรี

4. วัดโทเอก	ตำบลอินคีรี	อำเภอพรหมคีรี
5. วัดถ้ำเขาเหล็ก	ตำบลนบพิตร	อำเภอนบพิตร

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเชียรใหญ่ ชะอวด พุ่งสง พระครูสุนทรธรรมวินิจ วัดตรีนิมิต อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอเชียรใหญ่ ชะอวด พุ่งสง

ตำบลเชียรใหญ่ พระครูสุพัฒน์นวกิจ วัดสระเกษ อำเภอเชียรใหญ่

1. วัดพรหมมัญพงคาราม	ตำบลเชียรใหญ่	อำเภอเชียรใหญ่
2. วัดสระเกษ	ตำบลไสหมาก	อำเภอเชียรใหญ่
3. วัดศรีมาประสิทธิ์	ตำบลชะอวด	อำเภอชะอวด
4. วัดเขาเทียมป่า	ตำบลเขาพระทอง	อำเภอชะอวด
5. วัดป่าถ้ำตลอด	ตำบลน้ำตก	อำเภอพุทไธสง

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอหัวไทร เฉลิมพระเกียรติ พระครูเมธีนวคุณ วัดท่าเสริม อำเภอหัวไทร เจ้าคณะอำเภอหัวไทร เฉลิมพระเกียรติ

ตำบลเกาะเพชร พระครูอุทัยธรรมประภาส วัดเกาะเพชร อำเภอหัวไทร

1. วัดเกาะเพชร	ตำบลเกาะเพชร	อำเภอหัวไทร
2. วัดท่าเสริม	ตำบลท่าขอม	อำเภอหัวไทร
3. วัดนพคุณ	ตำบลบางนบ	อำเภอหัวไทร
4. วัดปากเหมือง	ตำบลควนชลิค	อำเภอหัวไทร

ตำบลเชียรเขา พระปลัดอรชุน อภิจิตโต วัดบางหัว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

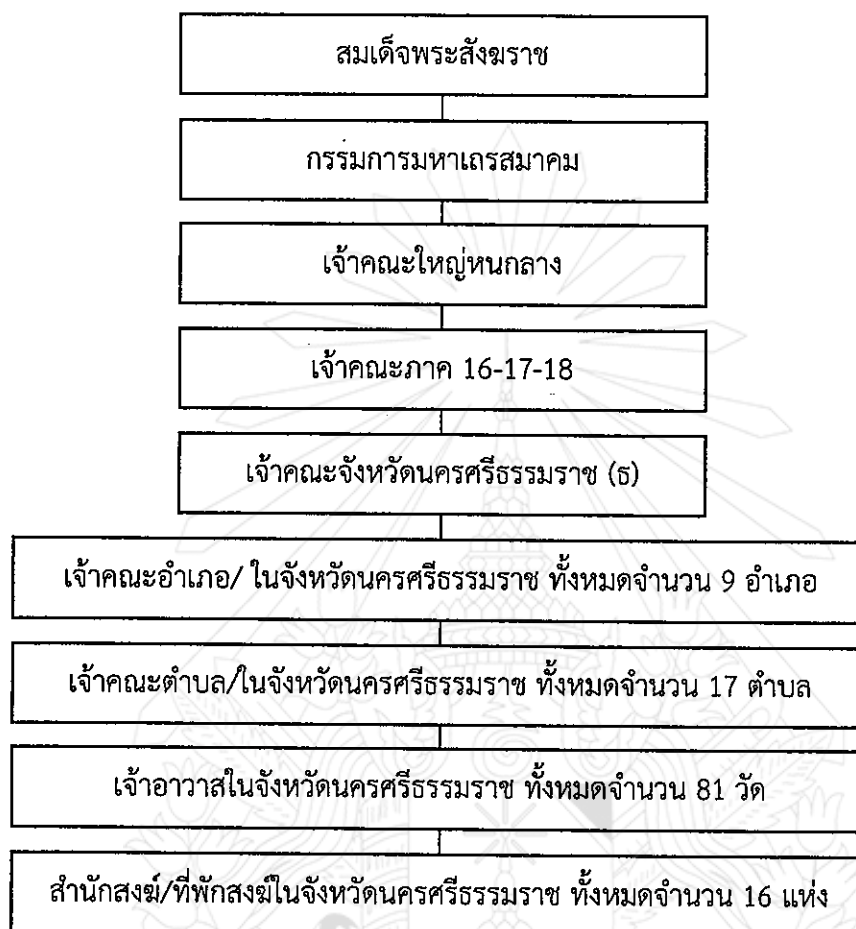
1. วัดบางหัว	ตำบลเชียรเขา	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
2. วัดสหธรรมิการาม	ตำบลทางพูน	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
3. วัดสามัคคีธรรมวนาราม	ตำบลชะเมา	อำเภอปากพนัง
4. วัดพระหอม	ตำบลบ้านกลาง	อำเภอเชียรใหญ่

เขตการปกครองสงฆ์อำเภอสิชล ขนอม พระครูสุภัทรชยาภรณ์ วัดปากด่าน อำเภอสิชล เจ้าคณะอำเภอสิชล ขนอม

ตำบลสิชล พระครูปลัดจีระพันธ์ ฐานวุฒโท วัดคงคาวิดี อำเภอสิชล

1. วัดคงคาวิดี	ตำบลเสาเภา	อำเภอสิชล
2. วัดปากด่าน	ตำบลเสาเภา	อำเภอสิชล
3. วัดดอนนันท	ตำบลพุ่งปริง	อำเภอสิชล
4. วัดธารน้ำฉา	ตำบลเทพราช	อำเภอสิชล
5. วัดกลางพัฒนาราม	ตำบลพุ่งใส	อำเภอสิชล
6. วัดคลองเหลง	ตำบลควนทอง	อำเภอขนอม

จากที่กล่าวการบริหารการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แสดงเป็นแผนภาพประกอบที่ 2.1 ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงการบริหารการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
(สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) (2554, 129 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า) (2554, 165 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี” ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี คือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดเพชรบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงาน อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มบทบาทให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

พระรณสิทธิ วิมล (ล่องแก้ว) (2555, 196 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขต ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ของพระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนที่มีพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประเด็นปัญหามีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ด้านศาสนศึกษา ได้แก่ข้อที่ว่า พื้นฐานของพระภิกษุสามเณรที่เรียนหนังสือนั้นยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร ประเด็นแนวทางแก้ไขปัญหามีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ด้าน ศาสนศึกษาได้แก่ข้อที่ว่า ควรมีการสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรจากรัฐบาลและเอกชน

พระสุรินทร์ จิตตกาโร (ประเสริฐวาทิ) (2555, 107 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม (การจัดการเชิง

พุทธ)” พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม มากที่สุด คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมชั้นภายในวัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78, รองลงมา การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักธรรมบาลีแก่พระสังฆาธิการอย่างทั่วถึง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และสุดท้าย ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 พระภิกษุและพระสังฆาธิการที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน ศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า พระภิกษุและพระสังฆาธิการที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม ในข้อ 9. มีแนวคิดหรือจัดการศึกษาให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม, 10. มีแนวคิดหรือจัดการศึกษาให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม, 11. มีแนวคิดหรือจัดตั้งโรงเรียนศาสนสงเคราะห์และมีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง, 13. ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์, 14. ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และ 15. มีความคิดจะจัดตั้งหรือจัดตั้งโรงเรียนธรรมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนข้ออื่น ๆ พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัญหาส่วนใหญ่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา คือ ขุนสนับสนุนและการนำโอกาสการให้ความรู้แก่ประชาชนที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสอนให้นำปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ยังมีไม่มาก สรุปลงจากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นว่าการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการอยู่แล้ว แต่ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นกำลังในสั่งสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป ข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา ควรมีพระสังฆาธิการที่มีการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ของด้านการศาสนศึกษาให้สมบูรณ์ เพราะหากคณะสงฆ์มีความพร้อมในการรองรับด้านการศาสนศึกษาแล้วย่อมทำให้ประชาชนมาวัดแล้วเกิดศรัทธา เกิดความยินดี เกิดความสุขใจ มาทำบุญ ทำกุศลต่าง ๆ

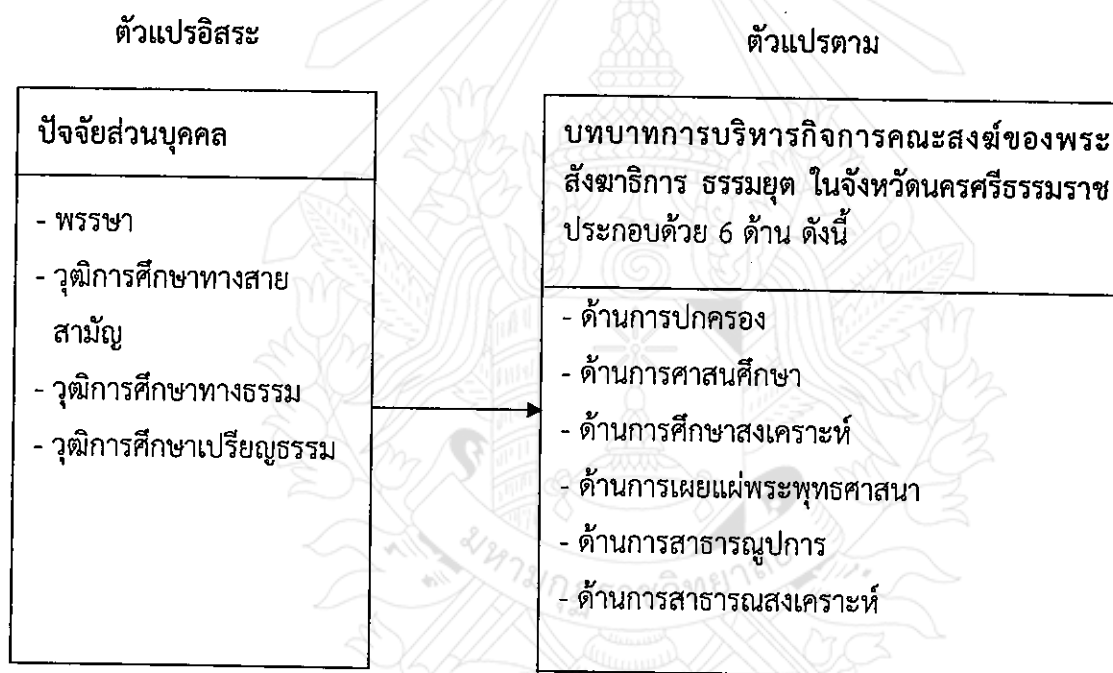
พระมหาไถ่สร้อย รุจิธมโม (ทองมา) (2555, 95 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร” พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณ

สงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการให้ความสำคัญการวางแผนการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นชาวพุทธมีการจัดสาธารณูปโภคภายในวัด, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น และมีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการส่งเสริมให้พระภิกษุไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยงานสังคม และดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านที่เข้ามาทำบุญในวัด ด้านการศาสนศึกษา จัดสรรงบประมาณการเงินจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนนักเรียน บาลี และปริยัติอย่างทั่วถึง และคัดเลือกครูสอนนักเรียน บาลีที่มีคุณภาพสอนและใช้กฎระเบียบการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะและออกกฎระเบียบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวัดอยู่เสมอ ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ความคิดเห็นของต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แนวทางการบริหารกิจการ พระสังฆาธิการต้องมีส่วนร่วมและเข้าร่วมประชุมตามมติมหาเถรสมาคมเพื่อชี้แจงข่าวสารการประชุมหรือเพื่อชี้แจงกฎระเบียบภายในวัด มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเพิ่มบุคลากรทางการศึกษาทั้งครูผู้สอนและนักเรียน และส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจครูผู้สอน ผู้บริหารควรมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่ผู้เรียนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา หน่วยงาน และเอกชน ตลอดจนวางแผนสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น ควรนำงบประมาณไป พัฒนาด้านอื่นให้สมดุลกัน และมีส่วนร่วมกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดกิจกรรมการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มากขึ้น

พระสุทธิพันธ์ อาทโร (จันทร์มาศ) (2556, 158 หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระคัมภีร์ของพระภิกษุสามเณรในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามคัมภีร์ของพระภิกษุสามเณรในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามคัมภีร์ของพระภิกษุสามเณรในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนที่มีสถานภาพต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ของสถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา, ม.ป.ป., หน้า 29) รวมถึงผลงานวิจัย หลายเล่ม นำมาผสมผสาน สังเคราะห์ วิเคราะห์สรุปความได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยมี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร (Population)

ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 477 รูป (ข้อมูลพระภิกษุจำพรรษา ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 477 รูป ธรรมยุต จาก สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ประกอบด้วย เขตปกครองคณะสงฆ์ จำนวน 9 อำเภอ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (สังศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 114) ได้จำนวน 218 รูป วิธีการประมาณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ TARO YAMANE ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

- เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมให้มีได้

$$\text{แทนค่า } n = \frac{477}{1+477(0.05)^2}$$

$$n = \frac{477}{1+477(0.0025)}$$

$$n = 4218$$

และกลุ่มที่ 2 คือผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย

- 1) พระศรีธรรมประสาธน์ วัดสวนป่า อำเภอเมือง เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) พระพิศิษฎ์วินัยการ วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช
- 3) พระครูบริหารสังฆกิจ วัดรามประดิษฐ์ อำเภอปากพนัง เจ้าคณะอำเภอปากพนัง
- 4) พระครูวิจิตรคณาทร วัดศรีพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์
- 5) พระครูอรุณธรรมโกวิท วัดวังม่วง อำเภอฉวาง เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง ของทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 218 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งประชากรออกตามเขตการปกครองทั้ง 9 เขต คือ 1) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 2) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอปากพนัง 3) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอร่อนพิบูลย์ 4) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน 5) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพระพรหม อำเภอลานสกา 6) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ 7) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด อำเภอทุ่งสง 8) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอหัวไทร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ 9) เขตการปกครองสงฆ์อำเภอสิชล อำเภอขนอม ตามสัดส่วนของประชากรรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนเขตการปกครอง

ลำดับ	เขตการปกครอง	จำนวน ประชากร	สูตร การคำนวณ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง		
				จำนวน แจก	ได้รับ	ร้อยละ
1.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเมืองนครศรี- ธรรมราช	171	218×171 477	78	78	100
2.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอปากพนัง	54	218×54 477	25	25	100
3.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอร่อนพิบูลย์	29	218×29 477	13	13	100
4.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอฉวาง อำเภอ ช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่	47	218×47 477	22	22	100
5.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพระพรหม อำเภอลานสกา	32	218×32 477	15	15	100
6.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ	33	218×33 477	15	15	100
7.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด อำเภอทุ่งสง	33	218×33 477	15	15	100
8.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอ หัวไทร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	29	218×29 477	13	13	100
9.	เขตการปกครองสงฆ์อำเภอสิชล อำเภอ ขนอม	49	218×49 477	22	22	100

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอนลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

3.3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

1) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

- 2) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 4) สร้างเครื่องมือ
- 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- 6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- 7) ปรับปรุงแก้ไข
- 8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 ลักษณะของเครื่องมือ

1) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต 6 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ด้านการปกครอง มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1-7
2. ด้านการศาสนศึกษา มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 8-14
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 15-21
4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 22-28
5. ด้านการสาธารณูปการ มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 29-35
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 36-42

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับบทบาทมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับบทบาทมาก

3 หมายถึง ระดับบทบาทปานกลาง

2 หมายถึง ระดับบทบาทน้อย

1 หมายถึง ระดับบทบาทน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ (ประกอบ กรรณสูตร, 2542, หน้า 108) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง ระดับบทบาทมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง ระดับบทบาทมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง ระดับบทบาทปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง ระดับบทบาทน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง ระดับบทบาทน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

1) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์

ในการวิจัยนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดย สัมภาษณ์พระมหาเถระเจ้าคณะผู้ปกครองซึ่งทำหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในปัจจุบันจำนวน 5 รูป ดังมีรายนามต่อไปนี้

1) พระศรีธรรมประสาธน์ วัดสวนปาน อำเภอเมือง เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) พระพิศิษฏ์วินัยการ วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ธรรมยุต

3) พระครูบริหารสังฆกิจ วัดรามประดิษฐ์ อำเภอปากพนัง เจ้าคณะอำเภอปากพนัง

4) พระครูวิจิตรคณาทร วัดศรีพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์

5) พระครูอรุณธรรมโกวิท วัดวังม่วง อำเภอฉวาง เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่

3.3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) พระครูสิริธรรมาภีรัต
- 2) ดร.สุปรีชา ชำนาญพุดิพร
- 3) ดร.สุภาพ เต็มรัตน์

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามรูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รายชื่อ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) (ประกอบ กรรณสูตร, 2542, หน้า 243 - 244) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.0

3. ทาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) พระสังฆาธิการในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 รูปเพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach, Lee J, 1971, p. 79) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ .97

4. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับ สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

3.4.1 กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นกรอบการวิจัยและนำไปสร้างแบบสอบถาม

3.4.2 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4.3 เขียนนิยามให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละลักษณะที่ต้องการวัดและสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัยโดยการใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิด (Close-Ended) และแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3.4.4 นำเครื่องมือคือแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมทั้งเนื้อหาสาระและการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาแล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

3.4.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นหลังจากให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ทุกข้อ

3.4.6 นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3.4.5 ไปทำการทดลองใช้ (try out) กับพระภิกษุในนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 รูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.952

3.4.7 นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากที่ได้ทำการทดลองใช้ (try out) แล้วเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช นครราชสีมา นำเรียนไปยังเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราชธรรมยุต เพื่อขออนุญาตทำการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.5.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ โดยกำหนด วัน เดือน ปี ไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน โดยกำหนดการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.5.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้งหมดแล้วผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อย ความสมบูรณ์ และนำข้อมูลไปบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
 - 2) ระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต โดยจำแนกตาม พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็น รายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

4) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดย เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technigue)

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technigue)

3.6.3 วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบด้วยค่าความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรี- ธรรมราช ธรรมยุต ซึ่งเป็นข้อมูลมาตราส่วนประเมินค่า นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบด้วยค่า เฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด ในเรื่องความคิดเห็น ถึงปัญหาอุปสรรคและ ข้อเสนอแนะในบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต วิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง
4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าคณะผู้ปกครองผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำนวน 5 รูป วิเคราะห์เนื้อหาสาระในประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการ เขียนแบบความเรียง

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

3.7.1 ทาคความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective con gruence หรือ IOC) ซึ่งมีสูตร (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 197) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.7.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีสูตร (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 205) ดังนี้

$$\alpha = \frac{N}{N-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด
	N	แทน	จำนวนข้อคำถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.7.3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หาค่าร้อยละจากสูตร (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550, หน้า 152) ดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ	X	แทน	จำนวนข้อมูล (ความถี่) ที่ต้องการนำมาหาค่าร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

3.7.4 การวิเคราะห์ข้อมูลหาคะแนนค่าเฉลี่ย (Mean) จากสูตร (สงศรี ชมภูวงศ์, 2549, หน้า 70) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum fX$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับข้อมูลทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.7.5 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (สงครี ชมภูวงศ์, 2549, หน้า 74) จากสูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum f(x - \bar{x})^2}{N}}$$

เมื่อ $S.D.$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
$\sum f(x - \bar{x})^2$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับกำลังสองของค่าเบี่ยงเบนของข้อมูลแต่ละตัว
N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.7.6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เป็นการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบความแปรปรวน 2 ตัว คือ ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มกับความแปรปรวนภายในกลุ่มว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เป็นที่เท่าๆกัน โดยมีสูตร (สงครี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 247) ดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F	แทน	ค่าการแจกแจงของ F
MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

3.7.8 เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล “เรื่องบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยนำเสนอผลออกเป็นหมวดหมู่ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของทาโรยามาเน่ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 477 รูป จึงได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 218 รูป ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมาย ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	F distribution เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	แทน	Degree of freedom ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
P	แทน	ความน่าจะเป็นทางสถิติ (Probability)
Sig	แทน	ค่าที่น้อยที่สุดของระดับความมีนัยสำคัญของข้อมูล

- * แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 ** แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางโดยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่
 พรรษา วุฒิกการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิกการศึกษาทางธรรม และ วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม ใช้
 การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตาราง
 ประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
 ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) หรือ (\bar{X}) และส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D. และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบ
 การบรรยาย

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
 ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)
 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี
 การของ (Least Significant Difference : LSD) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบ
 การบรรยาย

ตอนที่ 4 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการพัฒนาพระ
 สังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แสดงค่าความถี่ข้อเสนอ
 เน้นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
 ธรรมยุต ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษา
 สงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านการสาธารณ
 สงเคราะห์ ดังปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
5 - 10 พรรษา	98	44.95
11 - 15 พรรษา	36	16.52
16 - 20 พรรษา	25	11.47
21 พรรษาขึ้นไป	59	27.06
รวม	218	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มากที่สุดมีพรรษา 5 - 10 พรรษา จำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.95 รองลงมา มีพรรษา 21 พรรษาขึ้นไป จำนวน 59 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.06 มีพรรษา 11 - 15 พรรษา จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.52 และมีพรรษา 16 - 20 พรรษา จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.47 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	15	6.88
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	5.96
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	22.94
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	55.05
ปริญญาตรี	4	1.83
ปริญญาโทขึ้นไป	16	7.34
รวม	218	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มากที่สุดมีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 120 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.05 รองลงมาวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.94 มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.34 มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับประถมศึกษา จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.88 มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.96 และมีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับปริญญาตรี จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.83 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทาง
 ธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	14	6.42
นักธรรมชั้นโท	18	8.26
นักธรรมชั้นเอก	186	85.32
รวม	218	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มากที่สุดมีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรม
 ชั้นเอก จำนวน 186 รูป คิดเป็นร้อยละ 85.32 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท
 จำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.26 และมีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 14 รูป
 คิดเป็นร้อยละ 6.42 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทาง
 เปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	84.86
เปรียญตรี	17	7.80
เปรียญโท - เอก	16	7.34
รวม	218	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มากที่สุดมีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับ
 ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน 185 รูป คิดเป็นร้อยละ 84.86 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
 ระดับเปรียญตรี จำนวน 17 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.80 และมีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับเปรียญ
 โท - เอก จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.34 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้าน
การศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านการ
สาธารณสงเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ
นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม
ทั้ง 6 ด้าน

ข้อที่	บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการปกครอง	3.76	0.56	มาก
2.	ด้านการศึกษา	3.65	0.52	มาก
3.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.78	0.46	มาก
4.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.82	0.53	มาก
5.	ด้านสาธารณูปการ	3.77	0.54	มาก
6.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.78	0.48	มาก
	รวม	3.76	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ
ตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งมาค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่
ด้านที่ 4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านที่ 6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีค่า
แปลผลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านที่ 2 ด้าน
การศึกษา

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง .

ข้อที่	ด้านการปกครอง	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย	3.96	0.63	มาก
2.	บริหารกิจการวัด ให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สัปปายะ นำเลื่อมใสศรัทธา	3.95	0.66	มาก
3.	ให้การศึกษาอบรมแก่บรรพชิต คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด	3.80	0.68	มาก
4.	วางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	3.73	0.69	มาก
5.	จัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	3.78	0.67	มาก
6.	ให้ความสำคัญในการระงับอธิกรณ์เพื่อยุติเหตุเรื่องราวตามพระธรรมวินัย	3.75	0.72	มาก
7.	มีการตรวจเยี่ยมให้ความรู้ อบรม แนะนำผู้อยู่ใต้การปกครองให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย	3.83	0.73	มาก
	รวม	3.76	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 1 ปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 บริหารกิจการวัด ให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สัปปายะ นำเลื่อมใสศรัทธา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 4 วางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา

ข้อที่	ด้านการศาสนาศึกษา	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม, บาลี ธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผน	3.55	0.87	มาก
2.	ส่งเสริมสรรหาพัฒนาครูสอนนักธรรม, บาลี ธรรมศึกษา	3.71	0.73	มาก
3.	ได้ตรวจเยี่ยมสำนักศาสนาศึกษาในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ	3.69	0.77	มาก
4.	ได้จัดทุนสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนให้แก่พระสงฆ์สามเณรที่เรียนนักธรรมบาลี	3.66	0.72	มาก
5.	ได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักธรรม บาลีก่อนสอบ	3.82	0.62	มาก
6.	ได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญกำลังใจ	3.74	0.68	มาก
7.	ได้สนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	3.70	0.70	มาก
	รวม	3.65	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศาสนาศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 5 ได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักธรรม บาลีก่อนสอบ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญกำลังใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 1 ควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม, บาลี ธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผน

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน
การศึกษาสงเคราะห์

ข้อที่	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ได้ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กเยาวชนในทุกระดับชั้น	3.75	0.70	มาก
2.	ได้จัดตั้งส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็ก เยาวชน	3.70	0.77	มาก
3.	ได้ส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็ก เยาวชน	3.76	0.71	มาก
4.	ได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	4.01	0.62	มาก
5.	ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้อง เรียน/ห้องจริยศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน	3.91	0.67	มาก
6.	ได้ช่วยพัฒนาให้คำปรึกษาสถานศึกษาของรัฐ เอกชน	3.90	0.62	มาก
7.	ได้ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล	3.91	0.62	มาก
	รวม	3.78	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 4 ได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 7 ได้ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล และ 5 ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 2 ได้จัดตั้งส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชน

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนา

ข้อที่	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลา จารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา	3.93	0.64	มาก
2.	ได้จัดเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในวันสำคัญเทศกาลสำคัญ	3.90	0.70	มาก
3.	ได้จัดสนับสนุนให้มีการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุ สามเณร ประชาชนทั่วไป	3.89	0.60	มาก
4.	ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาอบรมบุคลากรพระภิกษุ สามเณรให้ทำงานด้านเผยแผ่ธรรมะ	3.90	0.61	มาก
5.	ได้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะเป็น CD ใน การเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน	3.85	0.63	มาก
6.	ได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์, วิทยุ, หอกระจายเสียง	3.91	0.66	มาก
7.	ได้จัดให้มีพระธรรมชุดหรือธรรมจาริกไปอบรมสั่งสอนแก่ ชาวบ้านและเด็กนักเรียนเยาวชน	3.88	0.75	มาก
	รวม	3.82	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 1 ได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์, วิทยุ, หอกระจายเสียง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 5 ได้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะเป็น CD ในการเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน
 สาธารณูปการ

ข้อที่	ด้านสาธารณูปการ	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ได้วางแผนผังในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน	3.83	0.72	มาก
2.	ได้จัดทำแผนผังวัดตามสภาพที่ดินของวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด	3.82	0.66	มาก
3.	ได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย	3.85	0.66	มาก
4.	ได้ดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม เครื่องสาธารณูปโภคเช่นน้ำประปา ไฟฟ้า	3.80	0.69	มาก
5.	ได้ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมี สาธารณูปการเป็นเหตุ	3.79	0.66	มาก
6.	ได้จัดการดูแล วางระบบ ในการป้องกันโบราณวัตถุโบราณสถานไม่ให้ชำรุด สูญหาย	3.82	0.67	มาก
7.	ส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในดำเนินงานสาธารณูปการ	3.82	0.64	มาก
	รวม	3.77	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 7 ส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในดำเนินงานสาธารณูปการ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 3 ได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 5 ได้ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมี สาธารณูปการเป็นเหตุ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
สาธารณสงเคราะห์

ข้อที่	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	3.90	0.57	มาก
2.	ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน มี ทุกข์ ตามหลักพุทธศาสนา	3.79	0.54	มาก
3.	ได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล ต่าง ๆ	3.78	0.68	มาก
4.	สนับสนุนส่งเสริมในด้านการประกอบสัมมาอาชีพแก่ประชาชน	3.80	0.58	มาก
5.	ได้อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการป้องกันยาเสพติด อบายมุข	3.82	0.61	มาก
6.	ได้สงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท	3.90	0.58	มาก
7.	ให้ความสะดวกในการใช้สถานที่ที่มีการประสานงานกับหน่วย งานราชการในการสงเคราะห์ประชาชน	3.81	0.66	มาก
รวม		3.78	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 1 ได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้สงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 3 ท่านได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ที่มีผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.76	0.39	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.77	0.32	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.84	0.42	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.70	0.42	มาก
รวม	218	3.75	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.356	3	0.11	0.77	0.51
ภายในกลุ่ม	32.827	214	0.15		
รวม	33.182	217			

จากตารางที่ 4.13 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
ปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.77	0.60	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.78	0.55	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.84	0.45	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.69	0.53	มาก
รวม	218	3.76	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตาม
พรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์
ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.439	3	0.146	0.469	0.704
ภายในกลุ่ม	66.735	214	0.312		
รวม	67.714	217			

จากตารางที่ 4.15 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตาม
พรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.63	0.53	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.72	0.53	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.75	0.54	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.57	0.51	มาก
รวม	218	3.64	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.796	3	0.265	0.972	0.407
ภายในกลุ่ม	58.433	214	0.273		
รวม	59.229	217			

จากตารางที่ 4.17 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.77	0.43	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.82	0.42	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.87	0.46	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.70	0.51	มาก
รวม	218	3.77	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่มีพรรษต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.597	3	0.199	0.958	0.414
ภายในกลุ่ม	44.451	214	0.208		
รวม	45.047	217			

จากตารางที่ 4.19 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.82	0.52	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.75	0.44	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.94	0.56	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.78	0.58	มาก
รวม	218	3.81	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.568	3	0.189	0.667	0.573
ภายในกลุ่ม	60.714	214	0.284		
รวม	61.282	217			

จากตารางที่ 4.21 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.77	0.46	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.80	0.43	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.86	0.55	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.72	0.50	มาก
รวม	218	3.77	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ ที่มีพรรษต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.405	3	0.135	0.591	0.622
ภายในกลุ่ม	48.860	214	0.228		
รวม	49.264	217			

จากตารางที่ 4.23 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามพรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้าน
สาธารณสงเคราะห์จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5 - 10 พรรษา	98	3.80	0.49	มาก
11 - 15 พรรษา	36	3.75	0.52	มาก
16 - 20 พรรษา	25	3.76	0.71	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	59	3.73	0.56	มาก
รวม	218	3.77	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตาม
พรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่มี
พรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.239	3	0.080	0.273	0.845
ภายในกลุ่ม	62.394	214	0.292		
รวม	62.633	217			

จากตารางที่ 4.25 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตาม
พรรษา มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.50	0.44	ปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.71	0.34	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.73	0.39	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.79	0.38	มาก
ปริญญาตรี	4	4.10	0.53	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.84	0.37	มาก
รวม	218	3.75	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.794	5	0.359	2.424	0.037*
ภายในกลุ่ม	31.388	212	.0148		
รวม	33.182	217			

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.

จากตารางที่ 4.27 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.28 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม
ทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

วุฒิการศึกษาทางสาย สามัญ	\bar{X}	ประถม	มัธยม	มัธยมศึกษา	อนุ	ปริญญา	ปริญญา
		ศึกษา	ศึกษา	ตอนปลาย	ปริญญา	โท	ตรี
			ตอนต้น	หรือ	หรือ	ขึ้นไป	
			เทียบเท่า	เทียบเท่า			
		3.50	3.71	3.73	3.79	3.84	4.10
ประถมศึกษา	3.50	-	0.21	0.23*	0.29*	0.35*	0.60*
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.71		-	0.02	0.08	0.14	0.39*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	3.73			-	0.06	0.12	0.38*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3.79				-	0.06	0.31*
ปริญญาโทขึ้นไป	3.84					-	0.26*
ปริญญาตรี	4.10						-

จากตารางที่ 4.28 พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างของบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ
ต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า ปริญญาตรี มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
มากกว่ากลุ่ม ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือ
เทียบเท่าและปริญญาโทขึ้นไป

ปริญญาโทขึ้นไป มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต มากกว่ากลุ่ม
ประถมศึกษา

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
มากกว่ากลุ่มประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลาย มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
มากกว่ากลุ่มประถมศึกษา

ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.42	0.52	ปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.78	0.40	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.75	0.52	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.80	0.58	มาก
ปริญญาตรี	4	3.64	0.85	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.78	0.56	มาก
รวม	218	3.76	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.29 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.936	5	0.387	1.258	0.283
ภายในกลุ่ม	65.238	212	0.308		
รวม	67.174	217			

จากตารางที่ 4.30 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.43	0.53	ปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.56	0.55	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.60	0.52	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.67	0.51	มาก
ปริญญาตรี	4	4.07	0.72	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.75	0.48	มาก
รวม	218	3.64	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.31 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.837	5	0.367	1.357	0.242
ภายในกลุ่ม	57.392	212	0.271		
รวม	59.229	217			

จากตารางที่ 4.32 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.60	0.46	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.83	0.44	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.72	0.47	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.78	0.44	มาก
ปริญญาตรี	4	4.17	0.65	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.85	0.40	มาก
รวม	218	3.77	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.33 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.404	5	0.281	1.364	0.239
ภายในกลุ่ม	43.643	212	0.206		
รวม	45.047	217			

จากตารางที่ 4.34 พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.54	0.65	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.71	0.42	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.81	0.53	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.83	0.51	มาก
ปริญญาตรี	4	4.25	0.77	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.92	0.58	มาก
รวม	218	3.81	.53	มาก

จากตารางที่ 4.35 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	2.237	5	0.447	1.606	0.160
ภายในกลุ่ม	59.045	212	0.279		
รวม	61.282	217			

จากตารางที่ 4.36 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
สาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.46	0.60	ปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.75	0.45	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.68	0.47	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.83	0.45	มาก
ปริญญาตรี	4	4.29	0.65	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.87	0.41	มาก
รวม	218	3.78	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.37 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับ
มาก

ตารางที่ 4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ ที่มี
วุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	3.532	5	0.706	3.274	0.007**
ภายในกลุ่ม	45.732	212	0.216		
รวม	49.264	217			

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.38 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.39 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
สาธารณูปการ ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

วุฒิการศึกษาทาง สายสามัญ	\bar{X}	ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนปลาย หรือ เทียบเท่า	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	อนุ ปริญญา หรือ เทียบเท่า	ปริญญา โท ขึ้นไป	ปริญญา ตรี
		3.46	3.68	3.75	3.83	3.87	4.29
ประถมศึกษา	3.46	-	0.23	0.29	0.38*	0.41*	0.83*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	3.68		-	0.06	0.15	0.18	0.60*
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.75			-	0.09	0.12	0.54*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3.83				-	0.03	0.45*
ปริญญาโทขึ้นไป	3.87					-	0.42*
ปริญญาตรี	4.29						-

จากตารางที่ 4.39 พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างของ บทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ ที่มีวุฒิการศึกษาทางวุฒิการ
ศึกษาทางสายสามัญ ต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มปริญญาตรี มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต มากกว่ากลุ่มประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษา
ตอนต้น กลุ่มอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และกลุ่มปริญญาโทขึ้นไป

ปริญญาโทขึ้นไป มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต มากกว่ากลุ่ม
ประถมศึกษา

อนุปริญญาหรือเทียบเท่ามีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต
มากกว่ากลุ่มประถมศึกษา

ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	15	3.52	0.56	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	3.60	0.53	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	50	3.76	0.59	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	120	3.80	0.50	มาก
ปริญญาตรี	4	4.17	0.72	มาก
ปริญญาโทขึ้นไป	16	3.86	0.49	มาก
รวม	218	3.77	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.40 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.41 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	2.195	5	0.439	1.540	0.179
ภายในกลุ่ม	60.438	212	0.285		
รวม	62.633	217			

จากตารางที่ 4.41 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.90	0.46	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.82	0.45	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.74	0.38	มาก
รวม	218	3.75	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.42 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.43 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.472	2	0.236	1.551	0.214
ภายในกลุ่ม	32.710	215	0.152		
รวม	33.182	217			

จากตารางที่ 4.43 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.89	0.64	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.76	0.89	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.74	0.51	มาก
รวม	218	3.76	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.44 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.45 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.291	2	0.146	0.468	0.627
ภายในกลุ่ม	66.883	215	0.311		
รวม	67.174	217			

จากตารางที่ 4.45 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.81	0.67	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.76	0.59	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.62	0.50	มาก
รวม	218	3.64	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.46 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศาสนาศึกษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.47 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.734	2	0.367	1.348	0.262
ภายในกลุ่ม	58.495	215	0.272		
รวม	59.229	217			

จากตารางที่ 4.47 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.78	0.61	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.94	0.44	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.75	0.44	มาก
รวม	218	3.77	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.48 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.49 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.572	2	0.286	1.382	0.253
ภายในกลุ่ม	44.476	215	0.207		
รวม	45.047	217			

จากตารางที่ 4.49 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	4.07	0.63	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.76	0.52	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.80	0.52	มาก
รวม	218	3.81	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.50 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.51 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.003	2	0.502	1.789	0.170
ภายในกลุ่ม	60.278	215	0.280		
รวม	61.282	217			

จากตารางที่ 4.51 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.91	0.52	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.82	0.52	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.76	0.47	มาก
รวม	218	3.77	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.52 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณูปการ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.356	2	0.178	0.782	0.459
ภายในกลุ่ม	48.909	215	0.227		
รวม	49.264	217			

จากตารางที่ 4.53 พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
นักธรรมชั้นตรี	14	3.96	0.48	มาก
นักธรรมชั้นโท	18	3.91	0.43	มาก
นักธรรมชั้นเอก	186	3.74	0.55	มาก
รวม	218	3.77	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.029	2	0.514	1.795	0.169
ภายในกลุ่ม	61.604	215	0.287		
รวม	62.633	217			

จากตารางที่ 4.55 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม
ทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.74	0.38	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.88	0.43	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.80	0.45	มาก
รวม	218	3.76	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.56 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ที่มีวุฒิการ
ศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.336	2	0.168	1.098	0.335
ภายในกลุ่ม	32.847	215	0.153		
รวม	33.182	217			

จากตารางที่ 4.57 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.74	0.54	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.93	0.59	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.79	0.66	มาก
รวม	218	3.76	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.58 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.577	2	0.289	0.932	0.395
ภายในกลุ่ม	66.597	215	0.310		
รวม	67.174	217			

จากตารางที่ 4.59 พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.62	0.52	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.82	0.44	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.78	0.60	มาก
รวม	218	3.65	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.60 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.61 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศาสนศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.926	2	0.463	1.706	0.184
ภายในกลุ่ม	58.303	215	0.271		
รวม	59.229	217			

จากตารางที่ 4.61 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.76	0.45	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.89	0.49	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.80	0.55	มาก
รวม	218	3.78	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.62 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.63 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.271	2	0.136	0.651	0.522
ภายในกลุ่ม	44.776	215	0.208		
รวม	45.047	217			

จากตารางที่ 4.63 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.64 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.82	0.53	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.83	0.58	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.79	0.56	มาก
รวม	218	3.82	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.64 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.65 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.012	2	0.006	0.020	0.980
ภายในกลุ่ม	61.270	215	0.285		
รวม	61.282	217			

จากตารางที่ 4.65 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.66 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.75	0.47	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.97	0.44	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.86	0.56	มาก
รวม	218	3.78	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.66 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.67 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.806	2	0.403	1.788	0.170
ภายในกลุ่ม	48.458	215	0.225		
รวม	49.264	217			

จากตารางที่ 4.67 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.68 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ
สาธารณสุขสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	185	3.76	0.52	มาก
เปรียญธรรมตรี	17	3.85	0.60	มาก
เปรียญธรรมโท - เอก	16	3.80	0.66	มาก
รวม	218	3.77	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.68 พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ อยู่
ในระดับมาก

ตารางที่ 4.69 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์
ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.126	2	0.063	0.216	0.806
ภายในกลุ่ม	62.507	215	0.291		
รวม	62.633	217			

จากตารางที่ 4.69 พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ไม่แตก
ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 4 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา
บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
ธรรมยุต

ตารางที่ 4.70 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัญหา	ความถี่
ด้านการปกครองคณะสงฆ์	
1. บทบาทการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต ยังไม่ทั่วถึงมีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับผู้บริหารเพียงแต่ไม่กี่ฝ่าย ซึ่ง อำนาจอยู่ที่ส่วนกลางเป็นศูนย์อำนาจในการบริหารงานคณะสงฆ์	5
2. คณะสงฆ์บางส่วนยังไม่เข้าใจข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่ง และการบังคับใช้ และการ ประเมินติดตามผลซึ่งทำให้ขาดประสิทธิภาพไปบ้างในการบริหารงานคณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุต	10
3. คณะสงฆ์บางส่วนขาดการมีส่วนร่วม ในการวางแผนงาน และร่วมมือในการ ดำเนินงานจากเจ้าคณะผู้ปกครอง ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่เท่า ควร ไม่ไปทางเดียวกัน	8
4. การประชุมคณะสงฆ์ควรมีมากกว่านี้และความเป็นการประชุมแบบเชิงปฏิบัติกร คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ	6
รวม	29
ด้านการศาสนศึกษา	
1. ขาดการร่วมมือในการบริหารปรับปรุง และส่งเสริมในการศึกษาที่จำเป็นร่วมสมัยและ สำคัญแก่ พระภิกษุ และสามเณรตลอดจนประชาชน	9
2. ขาดการให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนากับผู้ที่มีเวลาศึกษาน้อย	5
3. ขาดการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีคุณภาพ และสื่อ การเรียนการสอนตลอดจนงบประมาณในการจัดการศึกษา	5
4. ปัจจุบันกุลบุตรผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและช่วยสืบทอด อายุพระพุทธศาสนาน้อยลง	6
5. ขาดศูนย์การปฏิบัติงานด้านศาสนศึกษาและการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา ของคณะสงฆ์ในแต่ละตำบลหรืออำเภอเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวก สะดวกด้านการศาสนศึกษา	4
รวม	29

ตารางที่ 4.70 (ต่อ)

ปัญหา	ความถี่
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	
1. ขาดการอุปถัมภ์และการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทั้งทุนการศึกษาและอุปกรณ์ ซึ่งยังมีไม่เพียงพอกับการศึกษาของสงฆ์	5
2. ขาดจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในแหล่งการเรียนรู้เช่นห้องสมุดและตำราที่ทันสมัยเหมาะสม	4
3. ขาดการสงเคราะห์และส่งเสริมการศึกษานอกระบบอันเหมาะสมแก่กับบุคลากร	7
4. คณะสงฆ์ขาดความร่วมมือในการรับผิดชอบในงานการศึกษาสงเคราะห์	4
รวม	20
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตยังขาดนโยบายและแผนงานตลอดจนวิธีการในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไม่เป็นระบบอย่างทั่วถึงแก่ พระภิกษุและสามเณรเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป	5
รวม	5
ด้านการสาธารณูปการ	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุต บางวัดขาดการวางระบบ วางแบบแปลน และจัดระเบียบการก่อสร้างในวัด และก่อสร้างแล้วใช้ประโยชน์ได้น้อย และยังขาดการจัดสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะแก่พุทธศาสนิกชน	8
รวม	8
ด้านสาธารณสงเคราะห์	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุต บางวัดยัง ขาดนโยบาย และแผนงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ ต่างคนต่างทำ ขาดการมีส่วนร่วม และบางวัดขาดการมีส่วนร่วม และดำเนินกิจกรรมในด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องและไม่รูปธรรมอย่างเห็นชัด	7
รวม	7

จากตารางที่ 4.70 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 1. บทบาทการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุตยังไม่ทั่วถึง มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับผู้บริหารเพียงแค่มังเกี๋ย ซึ่งอำนาจอยู่ที่

ส่วนกลางเป็นศูนย์อำนาจในการบริหารงานคณะสงฆ์ 2. คณะสงฆ์บางส่วนยังไม่เข้าใจข้อบังคับกฎระเบียบ คำสั่ง และการบังคับใช้ และการประเมินติดตามผลซึ่งทำให้ขาดประสิทธิภาพไปบ้างในการบริหารงานคณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุต 3. คณะสงฆ์บางส่วนขาดการมีส่วนร่วม ในการวางนโยบายแผนงาน และร่วมมือในการดำเนินงานจากเจ้าคณะผู้ปกครอง ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่เท่าควร ไม่ไปทางเดียวกัน 4. การประชุมคณะสงฆ์ควรมีมากกว่านี้และความเป็นการประชุมแบบเชิงปฏิบัติการ คณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุตสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพด้านการศาสนศึกษา 1. ขาดการร่วมมือในการบริหารปรับปรุง และส่งเสริมในการศึกษาที่จำเป็นร่วมสมัยและสำคัญแก่ พระภิกษุ และสามเณรตลอดจนประชาชน 2. ขาดการให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนากับผู้ที่มีเวลาศึกษาน้อย 3. ขาดการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีคุณภาพและสื่อการเรียนการสอนตลอดจนงบประมาณในการจัดการศึกษา 4. ปัจจุบันกุลบุตรผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาน้อยลง 5. ขาดศูนย์การปฏิบัติงานด้านศาสนศึกษาและการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในแต่ละตำบลหรืออำเภอเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ 1. ขาดการอุปถัมภ์และการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทั้งทุนการศึกษาและอุปกรณ์ ซึ่งยังมีไม่เพียงพอกับการศึกษาของสงฆ์ 2. ขาดจิตสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในแหล่งการเรียนรู้เช่น ห้องสมุดและตำราที่ทันสมัยเหมาะสม 3. ขาดการสงเคราะห์และส่งเสริมการศึกษานอกระบบอันเหมาะสมแก่กับบุคลากร 4. คณะสงฆ์ขาดความร่วมมือในการรับผิดชอบในงานการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 1. คณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุตยังขาดนโยบายและแผนงานตลอดจนวิธีการในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังไม่เป็นระบบอย่างทั่วถึงแก่ พระภิกษุและสามเณรเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ด้านการสาธารณูปการ 1. คณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุต บางวัดขาดการวางระบบ วางแบบแปลน และจัดระเบียบการก่อสร้างในวัด และก่อสร้างแล้วใช้ประโยชน์ได้น้อย และยังขาดการจัดสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะแก่พุทธศาสนิกชน ด้านสาธารณสงเคราะห์ 1. คณะสงฆ์ นครศรีธรรมราช ธรรมยุต บางวัดยัง ขาดนโยบาย และแผนงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ ต่างคนต่างทำ ขาดการมีส่วนร่วม และบางวัดขาดการมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมในด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องและไม่รูปธรรมอย่างเห็นชัด

ตารางที่ 4.71 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางการแก้ไขปัญหา	ความถี่
ด้านการปกครองคณะสงฆ์	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงาน โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางอยู่เพียงแค่ผู้บริหารเพียงแค่งุ่มเดียว และควรใช้หลักธรรมพระวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์ กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมและยึดพระวินัยเป็นหลักในการปกครอง	5
2. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรปรับปรุงการบังคับใช้ข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่ง และการติดตามประเมินผลงาน และจัดให้มีอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์ กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมแก่ภิกษุ ในช่วงเข้าพรรษา	10
3. ส่งเสริมคณะสงฆ์โดยเฉพาะพระที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเพื่อสร้างภาวะผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต	8
4. คณะสงฆ์ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย วางแผนงาน และดำเนินกิจกรรมในงาน เพื่อให้งานมีความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน	6
รวม	29
ด้านการศาสนศึกษา	
1. คณะสงฆ์ควรจะร่วมมือกับบริหารการศึกษาในงาน 9 งานคือ 1. งานนโยบาย 2. งานเอกสาร 3. งานนักเรียนและธรรมศึกษา 4. งานบาลี 5. งานปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 6. งานมหาวิทยาลัยสงฆ์ 7. งานศึกษาพิเศษ 8. งานปริยัตินิเทศ และ 9. งานการเงินและสวัสดิการ	9
2. คณะสงฆ์ควรมีการสนับสนุนการศึกษาสำหรับผู้ที่มีเวลาน้อยหรือบวช ในระยะเวลาช่วงสั้นช่วยการจัดทำหลักสูตรพิเศษที่จำเป็นและเหมาะสม และควรมีแนวทางการเรียนการสอนที่เป็นแบบเดียวกันทั้งจังหวัด	5
3. คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญต่องานด้านการศาสนศึกษาให้มากขึ้นทั้งพัฒนาคุณภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีการติดตามผลประเมินผล	5
4. คณะสงฆ์จะต้องตระหนักในการดูแลปลูกศรัทธากุลบุตรด้านการศาสนศึกษาให้ผูบบวชรู้คุณค่าของพระพุทธศาสนา และเพิ่มบุคลากรที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป	6

ตารางที่ 4.71 (ต่อ)

แนวทางการแก้ไขปัญหา	ความถี่
5. คณะสงฆ์ควรมีการตั้งศูนย์และสร้างเครือข่ายการปฏิบัติการประจำอำเภอ ด้านการจัดศาสนศึกษาขึ้นโดยเฉพาะทำหน้าที่ติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านการศาสนาศึกษาโดยเฉพาะ	4
รวม	29
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	
1. คณะสงฆ์ควรให้อุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณรที่กำลังอยู่ในช่วงของการศึกษาด้วยการสนับสนุนให้มีการศึกษาหรือจัดที่อยู่อาศัยเสนาสนะให้เหมาะสม ตลอดถึงการจัดหาทุนสนับสนุนให้แก่ผู้ที่อยู่ในปกครองของตนให้ได้รับการศึกษา ยิ่ง ๆ ขึ้น ตามสมควรแก่สติปัญญาของผู้ศึกษานั้น หรือจัดส่งพระภิกษุสามเณรในวัดไปศึกษาที่วัดอื่น โดยอยู่ในอุปการะของตนตามสมควร	5
2. คณะสงฆ์ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพที่เอื้อต่อการศึกษา และการค้นคว้าหาความรู้ของพระภิกษุสามเณร หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตนเช่น อาจจะมีการจัดห้องสมุดของวัด เพื่อที่จะให้พระภิกษุสามเณร ได้ทำการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง	4
3. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการศึกษานอกระบบให้มีขึ้น ในรูปแบบที่เป็นการศึกษา ตลอดชีวิตแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน หรือจัดให้เป็นไปตามประกาศองค์การศึกษา เรื่องระเบียบการศึกษาวิปัสสนาธุระ ถ้าพระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสเป็นฝ่ายวิปัสสนาก็ควรให้คำแนะนำที่เหมาะสมเกี่ยวกับการศึกษาหรือถ้าพระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสไม่เป็นฝ่ายวิปัสสนาก็พึงมอบสิทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิก ของตนผู้ปรารถนาจะศึกษาวิปัสสนาธุระให้แก่ฝ่ายอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเห็นว่าจะนำสิทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิก ของตนในทางที่ถูกที่ควร	7
4. องค์การคณะสงฆ์ทุกในระดับชั้นจะต้องร่วมมือกันดูแลรับผิดชอบการศึกษา สงเคราะห์ของพระภิกษุสามเณรอย่างจริงจัง โดยจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง	4
รวม	20

ตารางที่ 4.71 (ต่อ)

แนวทางการแก้ไขปัญหา	ความถี่
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบและส่งเสริมพระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ความสามารถทางการเผยแผ่และส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อเผยแผ่พระธรรมพระวินัยที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ	5
รวม	5
ด้านสาธารณูปการ	
1. เจ้าอาวาสต้องทำด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถในการสงเคราะห์และสืบทอดพระพุทธศาสนาในการระดมทุน เพื่อสงเคราะห์ด้านสาธารณะประโยชน์ให้ครบทุกด้าน	8
รวม	8
ด้านสาธารณสงเคราะห์	
1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชต้องมีนโยบายและแผนงาน และต้องให้ความสำคัญ โดยมีนโยบายการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และต้องมีมาตรการให้ทุกวัดจักต้องดำเนินการให้ชัดเจน เพื่อเป็นการสงเคราะห์ทั้งวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นศูนย์รวมเดียวกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง คณะสงฆ์ควรกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณบางส่วน เพื่อช่วยสงเคราะห์บุคคลเหล่านั้น	7
รวม	7

จากตารางที่ 4.71 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตพบว่า แนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงาน โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางอยู่เพียงแค่ผู้บริหารเพียงแค่งุ่มเดียว และควรใช้หลักธรรมพระวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์ กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมและยึดพระวินัยเป็นหลักในการปกครอง 2. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรปรับปรุงการบังคับใช้ข้อบังคับ กฎระเบียบคำสั่ง และการติดตามประเมินผลงาน และจัดให้มีอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์

กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมแก่ภิกษุ ในช่วงเข้าพรรษา 3. ส่งเสริมคณะสงฆ์โดยเฉพาะพระที่มี
 ความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเพื่อสร้างภาวะผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต
 4. คณะสงฆ์ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน วางแผนงาน และ
 ดำเนินกิจกรรมในงาน เพื่อให้งานมีความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการศาสนศึกษา
 1. คณะสงฆ์ควรจะมีมือกับบริหารการศึกษาในงาน 9 งานคือ 1. งานนโยบาย 2. งานเอกสาร 3.
 งานนันทกรรมและธรรมศึกษา 4. งานบาลี 5. งานปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 6. งานมหาวิทยาลัย
 สงฆ์ 7. งานศึกษาพิเศษ 8. งานปริยัตินิตเทศ และ 9. งานการเงินและสวัสดิการ 2. คณะสงฆ์ควรมีการ
 สนับสนุนการศึกษาสำหรับผู้ที่มีเวลาน้อยหรือบวช ในระยะเวลาช่วงสั้นช่วยการจัดทำหลักสูตรพิเศษที่
 จำเป็นและเหมาะสม และควรมีแนวทางการเรียนการสอนที่เป็นแบบเดียวกันทั้งจังหวัด 3. คณะสงฆ์
 ควรให้ความสำคัญต่องานด้านการศาสนศึกษาให้มากขึ้นทั้งพัฒนาคุณภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สนับสนุน
 สื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีการติดตามผลประเมิน
 ผล 4. คณะสงฆ์จะต้องตระหนักในการดูแลลูกศรัทธากุลบุตรด้านการศาสนศึกษาให้ผู้บวชรู้คุณค่า
 ของพระพุทธศาสนา และเพิ่มบุคลากรที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป 5. คณะสงฆ์ควรมีการ
 ตั้งศูนย์และสร้างเครือข่ายการปฏิบัติการประจำอำเภอด้านการจัดศาสนศึกษาขึ้นโดยเฉพาะทำหน้าที่
 ติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านการศาสนศึกษาโดยเฉพาะด้านการศึกษาสงเคราะห์
 1. คณะสงฆ์ควรให้อุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณร ที่กำลังอยู่ในช่วงของการศึกษาด้วยการสนับสนุนให้มีการ
 การศึกษาหรือจัดที่อยู่อาศัยเสนาสนะให้เหมาะสม ตลอดถึงการจัดหาทุนสนับสนุนให้แก่ผู้ที่อยู่ใน
 ปกครองของตนให้ได้รับการศึกษา ยิ่ง ๆ ขึ้น ตามสมควรแก่สติปัญญาของผู้ศึกษานั้น หรือจัดส่งพระ
 ภิกษุสามเณรในวัดไปศึกษาที่วัดอื่น โดยอยู่ในอุปการะของตนตามสมควร 2. คณะสงฆ์ควรมีการจัด
 สภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพที่เอื้อต่อการศึกษาและการค้นคว้าหาความรู้ของพระภิกษุสามเณร
 หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตนเช่น อาจจะมีการจัดห้องสมุดของวัด เพื่อที่จะให้พระภิกษุสามเณร
 ได้ทำการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง 3. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการศึกษานอกระบบให้มีขึ้น ในรูปแบบ
 ที่เป็นการศึกษา ตลอดชีวิตแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตน หรือจัดให้เป็นไปตามประกาศองค์
 การศึกษาเรื่องระเบียบการศึกษาวิปัสสนาธุระ ถ้าพระอุปชฌาย์หรือเจ้าอาวาสเป็นฝ่ายวิปัสสนา ก็ควร
 ให้คำแนะนำที่เหมาะสมเกี่ยวกับการศึกษาหรือถ้าพระอุปชฌาย์หรือเจ้าอาวาสไม่เป็นฝ่ายวิปัสสนาก็
 พึงมอบสิทธิบริหารหรืออันเตวาสิก ของตนผู้ปรารถนาจะศึกษาวิปัสสนาธุระให้แก่ฝ่ายอาจารย์ฝ่าย
 วิปัสสนาธุระรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเห็นว่าจะนำสิทธิบริหารหรืออันเตวาสิก ของตนในทางที่ถูกที่ควร 4.
 องค์คณะสงฆ์ทุกในระดับชั้น จะต้องร่วมมือกันดูแลรับผิดชอบการศึกษาสงเคราะห์ของพระภิกษุ
 สามเณรอย่างจริงจัง โดยจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริม
 สนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง ด้านการเผยพระพุทธศาสนา 1. คณะสงฆ์
 นครศรีธรรมราชธรรมยุตควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างเป็น

ระบบและส่งเสริมพระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ความสามารถทางการเผยแผ่และส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อเผยแผ่พระธรรมพระวินัยที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสาธารณูปการ 1. เจ้าอาวาสต้องทำด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถในการสงเคราะห์และสืบทอดพระพุทธศาสนาในการระดมทุน เพื่อสงเคราะห์ด้านสาธารณะประโยชน์ให้ครบทุกด้าน ด้านสาธารณสงเคราะห์ 1. คณะสงฆ์นครศรีธรรมราชต้องมีนโยบายและแผนงาน และต้องให้ความสำคัญ โดยมีนโยบายการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และต้องมีมาตรการให้ทุกวัดจักต้องดำเนินการให้ชัดเจน เพื่อเป็นการสงเคราะห์ทั้งวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นศูนย์รวมเดียวกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง คณะสงฆ์ควรกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อช่วยสงเคราะห์บุคคลเหล่านั้น

ตอนที่ 5 บทสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ บทบาทการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิเคราะห์บทสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 5 รูป ดังนี้

- 1) พระศรีธรรมประสาธน์ วัดสวนปาน อำเภอเมือง เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
- 2) พระพิศิษฎ์วินัยการ วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
- 3) พระครูบริหารสังฆกิจ วัดรามประดิษฐ์ อำเภอปากพนัง เจ้าคณะอำเภอปากพนัง
- 4) พระครูวิจิตรคณาทร วัดศรีพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์
- 5) พระครูอรุณธรรมโกวิท วัดวังม่วง อำเภอฉวาง เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ประเด็นคำถาม

1. โดยภาพรวมบทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า กิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี เนื่องจากใช้พระธรรมวินัยในการปกครองตนเองและประกอบกับต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดนั้น ๆ ที่ตนอาศัยอยู่

พระพิศิษฎ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าพระสังฆาธิการมีความเอาใจใส่ดีเป็นส่วนมาก ส่วนไม่ตีไม่ให้ความสนใจก็มีแต่เป็นส่วนน้อยในภาพรวมถือว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชถือว่าอยู่ในระดับดีอยู่ การที่พระสังฆาธิการบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์อยู่ในสภาพเช่นนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการได้แสดงบทบาทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเต็มความสามารถ

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมถือว่าดี ส่วนมากให้ความร่วมมือกันดี แต่ก็มีบางส่วนที่ยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ แต่ภาพรวมแล้วดี การที่พระสังฆาธิการบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์อยู่ในสภาพดีนั้น หากประมวลโดยภาพรวมแล้วพระสังฆาธิการตั้งอยู่หลักธรรมภิบาลโดยสมบูรณ์พร้อมด้วยอาจารย์อันดีงาม

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารคณะสงฆ์ไทยส่วนใหญ่จะเหมือน ๆ กันหมดทั้งประเทศ คือ โครงสร้าง และหลักการในการบริหารคณะสงฆ์ไทยนั้นดี แต่วิธีการบริหารจริงนั้น

ไม่ได้เป็นอย่างนั้น คือต่างคนต่างทำวัดใครวัดมัน เป็นการบริหารแบบหลวม ๆ ส่วนใหญ่เป็นแบบวัดใครวัดมัน การบริหารคณะสงฆ์จึงไม่ค่อยก้าวหน้ามักจะอยู่กับที่ไม่ชัดเจนเหมือนทางโลกเขา เพราะทางโลกเขามั่งมีประมาณ แผนงาน การวัดผลและประเมินผลชัดเจน สรุปแล้วการบริหารคณะสงฆ์นั้นล้มเหลวโดยสิ้นเชิง โครงสร้างดี การปฏิบัติไม่ดีคือส่วนใหญ่ต่างคน ต่างทำ ถ้าหากจะให้ดีคณะสงฆ์ก็ต้องมีความร่วมมือช่วยกันมากกว่านี้

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า การปกครองคณะสงฆ์ก็เป็นระบบดี แยกออกเป็นรายด้านชัดเจน โดยเฉพาะคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็ให้ความเคารพผู้บังคับบัญชาตามฐานะคือเมื่อเบื้องบนให้นโยบายก็จะมีคำสั่งการไปตามลำดับชั้น คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การปกครองของพระสังฆาธิการธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งท่านจะต้องยึดพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เมื่อพระสังฆาธิการปฏิบัติเช่นนี้ได้สมบูรณ์แล้ว การบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์ก็อยู่ในระดับดีเป็นลำดับ

2. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การปกครองก็เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ค่อยมีอิทธิพล ไม่ค่อยมีปัญหา พระสังฆาธิการก็รับฟังดี เป็นไปด้วยดี ปกติ ก็อยากให้พระสังฆาธิการรับรู้ข่าวสารบ้าง รับรู้เรื่องกฎหมายการปกครอง กฎหมายคณะสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง เพื่อประกอบการแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์กับสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาของคณะสงฆ์มีอยู่ว่า คือต่างคนต่างทำวัดใครวัดมัน เป็นการบริหารแบบไม่มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นแบบวัดใครวัดมัน การบริหารคณะสงฆ์จึงไม่ค่อยก้าวหน้ามักจะอยู่กับที่ไม่ชัดเจน ควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยวิธีการการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันเพื่อเป็นศูนย์ร่วมการบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์ธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระพิศิษฐ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า การปกครองพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ไม่ค่อยให้ความสนใจในระเบียบ กฎ มติของมหาเถรสมาคม เจ้าคณะไม่ค่อยสนใจศึกษาและปฏิบัติในหน้าที่การปกครองของตนเองเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นปัญหาจึงมีให้เห็นเลื้อย ๆ แนวทางที่ดีพระสังฆาธิการที่ยังปฏิบัติหน้าที่บกพร่องต้องได้รับการอบรมและศึกษาในการปกครองให้มาก เพื่อจะได้มีส่วนดีขึ้นและเอาใจใส่ในเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น ปัญหาใหญ่ของคณะสงฆ์คือไม่ค่อยรู้เรื่องกฎหมาย ไม่ค่อยศึกษาหน้าที่และการใช้อำนาจของตนโดยเฉพาะระดับเจ้าอาวาส ไม่ค่อยทำหน้าที่ให้ถูกต้องในระดับวัดเป็นส่วนมาก เมื่อมีปัญหาระดับวัดก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาในระดับพื้นฐานได้ จึงต้องเดือดร้อนถึงผู้บังคับ

บัญชาาระดับสูงต้องช่วยแก้ไขให้ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชพระเดชพระคุณท่านเจ้าคณะจังหวัดมักจะได้รับคำร้องเรียนอยู่เสมอ และท่านก็ต้องลงมาช่วยแก้ไขให้อยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะว่าเจ้าหมู่เจ้าคณะขาดการสนใจในหน้าที่ของตนจนเกิดปัญหา

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า การด้านการปกครองในจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมแล้วถือว่าอยู่ในขั้นดี ไม่ค่อยมีอิทธิกรหรือปัญหาอะไรมากเหมือนจังหวัดอื่น ๆ เขาที่สำคัญท่านเจ้าคณะจังหวัดจะนำเรื่องราวต่าง ๆ มากเล่าและชี้แนะในที่ประชุมให้ความรู้และทำความเข้าใจกับพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า การปกครอง ในการปกครองนั้นคณะสงฆ์ทั้งประเทศไทยเราใช้ระบบการปกครองตามลำดับชั้น ถือได้ว่าการปกครองของพระเราใช้ได้ บางครั้งก็มีแบบรวบ ๆ บ้าง แต่โดยสรุปแล้วยังดูดีอยู่

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการปกครองนั้นคณะสงฆ์ให้ความเคารพนับถือกันตามฐานะ ทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยก็ให้ความเคารพ ให้ความนับถือกัน มีอะไรก็ปรึกษากัน เสนอแนะกัน มีอะไรก็ทำร่วมกันได้ ดังนั้นปัญหาเรื่องอิทธิกรต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชจึงไม่ค่อยมีหลวงพ่เจ้าคณะจังหวัดท่านจะให้การดูแล โดยเฉพาะในส่วนของวัดที่อยู่ในชนบทหรือชายแดน ท่านจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ท่านจะคอยชี้แนะและช่วยเหลืออยู่เสมอ

สรุปได้ว่า การปกครองของพระสังฆาธิการธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งท่านจะต้องยึดพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งท่านจะต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง ตน ปกครองคน และการบริหารงานและจะต้องอนุวัติใช้กฎหมาย กฎาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยด้วยจึงเกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ ส่วนปัญหาของคณะสงฆ์มีอยู่ว่า คือต่างคนต่างทำวัดใครวัดมัน เป็นการบริหารแบบไม่มีส่วนร่วม ควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยวิธีการการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันเพื่อความมั่นคงคณะสงฆ์ธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน “ด้านการศาสนศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การศาสนศึกษา มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไปได้ด้วยดีพอสมควร เพราะมีอุปกรณ์การเรียนการสอนเช่นคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์การสอนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพียงพอแก่พระภิกษุและสามเณรที่สนใจในการศึกษา สำหรับอุปสรรคปัญหา

ด้านการศึกษา คือบุคลากรทรัพยากรไม่มีผู้ที่จะศึกษาเล่าเรียนมีน้อย หานักเรียนยากเพราะคนในปัจจุบันส่งให้ลูกของตนเองเข้ามาบวชเพื่อศึกษาน้อยมาก และทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษาจะต้องการจัดการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองด้วย เนื่องจากรัฐบาลต้องการให้เรียนจบมัธยมศึกษาปีที่สี่ก่อนจึงจะบวชได้ประเด็นนี้ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาบวชเพื่อเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและสามัญศึกษา แนวทางแก้ไขปัญหานั้นจะต้องมี การปรับปรุงแก้ไขโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษาที่ยอมรับของผู้เข้ามาเรียนรู้และผู้ปกครองต่อไป

พระพิศิษฐ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า การศาสนศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราชถือว่ายังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีปัญหาบางสถานที่ที่ยังไม่ดีพอคือเจ้าคณะไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาต่อพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทใหม่ ๆ ไม่ค่อยได้รับการศึกษาที่ถูกต้องนักโดยเฉพาะในเรื่องพระธรรมวินัย และวัตรปฏิบัติประจำวันของพระเณร และอีกประการหนึ่งพระที่เป็นพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ก็เป็นพระสังฆาธิการที่มีอายุมากและการศึกษาเล่าเรียนก็มีน้อย จุดด้อยคือมีความรู้ความสามารถหรือการจัดการศึกษาจึงมักมีปัญหาอยู่เรื่อย ๆ ข้อปรับปรุงคือมีการประชุมชมผู้มีความรู้ความสามารถผู้ชำนาญการด้านการศึกษาความทำหน้าที่และมอบหมายให้มากและต้องช่วยกัน เพราะการศาสนศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เป็นจุดแข็งของพระเรา ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญมากเพราะถ้าการศึกษาดีก็จะสามารถนำไปใช้ในงานปกครองและงานด้านอื่น ๆ ได้ดีอีกด้วย ดังนั้นเจ้าหมู่เจ้าคณะควรให้ความสนใจเอาใจใส่ในเรื่องนี้ให้มากเป็นพิเศษ เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถประสิทธิภาพของพระผู้เป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา แล้วงานด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ก็จะดีขึ้น และอีกประการหนึ่งคือคณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนถึงประชาชน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาธรรมศึกษาควรให้ความสำคัญอย่างมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลีผู้ที่เรียนมีน้อย จึงเป็นวิกฤตทางการศึกษาบาลีก็ว่าได้ของคณะสงฆ์ธรรมยุต แนวทางแก้ไขปัญหาคือบูรณาการทางการศึกษาเข้าด้วยกันทั้งสามทาง คือ นักรธรรม บาลี และทางโลก

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการศาสนศึกษา ด้านนี้ยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร แม้แต่การส่งพระไปศึกษายังมีปัญหาต่าง ๆ มาก ในด้านการศึกษาน้อยอยากให้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรสนับสนุนให้พระเณรศึกษา โดยเฉพาะเจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนด้านการศึกษาให้มากเป็นพิเศษงานด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ก็ควรจะดีขึ้น

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า การศาสนศึกษา ในด้านการศึกษาของเราในปัจจุบันถือว่าเป็นการตกต่ำอย่างสุดแล้ว ไม่ว่าจะทางด้านบาลี ด้านนักรธรรม สาเหตุเพราะว่า ในด้านบุคคลคือนักเรียนนักเรียน นักศึกษาเหลือน้อย หรือบางแห่งไม่มี ตลอดจนครูบาอาจารย์ก็ขาดแคลน เพราะฉะนั้นเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างมันขาดแคลน มันจึงทำให้การศึกษาของพระตกต่ำ ทางแก้ไขก็ต้องมีกอง

ทุนการศึกษา และฝั่งการศึกษา มีสวัสดิการ และทุก ๆ ที่ทำกันอย่างจริงจัง มีความเสียสละ และร่วมมือกันทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ ทำทั้งสองด้านควบคู่กันไปทั้งทางการศึกษาทางธรรม และทางโลก ควรจะจัดให้เด็กและเยาวชนควรจะมีการสนับสนุนด้านนี้ โดยควรมีศูนย์กลางแห่งการศึกษาอย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการศาสนศึกษา คือการศึกษาในระบบของพระพุทธศาสนา ที่มีปัญหาคือนักธรรมบาลี ปัญหาเกี่ยวกับผู้ที่จะมาเรียนมาศึกษา ส่วนใหญ่พระเถระจะหันไปศึกษาทางโลกมากยิ่งขึ้น คณะสงฆ์ควรมีการปรับปรุงแก้ไข คือควรจัดตั้งโรงเรียนส่วนกลางขึ้นในแต่ละอำเภอควรมีสำนักรับนักเรียนประจำเป็นศูนย์กลาง การเรียนการสอนในด้านพระปริยัติธรรมก็จะดีขึ้น

สรุปได้ว่า บทบาทด้านงานด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ธรรมยุต ได้จัดการศึกษาพร้อมไปด้วยทั้งสามอย่างคือ นักธรรม บาลี ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ปัญหาอุปสรรคมีประเด็นดั่งนี้ นักธรรมมีปัญหายุ่งยากที่จัดให้สอบแต่มีการเรียนการสอนน้อยขาดแรงจูงใจในการเรียนของพระภิกษุสามเณร ส่วนบาลีพระภิกษุสามเณรสนใจเรียนน้อยมากเนื่องจากขาดปัจจัยหลายด้าน เช่น ครูผู้ทำการสอนบาลีไม่มีพร้อม ขาดครูทำการสอนบาลี ครูสอนแบบสมัยเก่าก่อน ขาดเทคนิคในการสอน ส่วนผู้ที่ดูแลนโยบายที่กำกับเปิดทำการสอนบาลีนั้นจัดให้สอบเพียงเดียวเช่นกันกับนักธรรมไม่ได้ลงมาดูแลให้ทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณรผู้ทำการสอนและผู้เรียนส่วนระดับมัศึกษานั้นมีปัญหายุ่งยากที่ว่านักเรียนยังมีน้อย สำหรับระดับอุดมศึกษามีปัญหายุ่งยากที่ว่า นิสิตนักศึกษายังมีน้อย เนื่องจากขาดหลักยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา แนวทางการแก้ปัญหาประเด็นดั่งนี้ นักธรรมและบาลีต้องจัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ให้แรงจูงใจกับผู้ทำการสอนและผู้เรียนส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษาจะต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังออกไปแนะแนวกับโรงเรียนต่าง ๆ ทุกระดับชุมชนและอำเภอ บอกจุดเด่นของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบสำหรับระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยจะต้องวางยุทธศาสตร์ให้กว้างไกลในอนาคต

4. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การศึกษาสงเคราะห์ ในด้านนี้คณะสงฆ์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สนใจดี ทั้งฝ่ายบ้านเมืองก็ให้ความร่วมมือดี พระสงฆ์ก็มีโอกาสได้ไปช่วยสังคมมากขึ้น

พระพิศิษฐ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า การ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการให้การสงเคราะห์ทางการศึกษาอยู่ในระดับกลาง ๆ เพราะคิดว่าหน่วยงานอื่นเขาทำแล้วพระไม่ต้องทำก็ได้ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ผิดมาก ดั่งนั้นเจ้าคณะผู้ปกครองต้องให้ความสนใจดูแลให้มาก

โดยเฉพาะการตั้งทุนเพิ่มทุนและแจกทุนแก่นักเรียนในสถานศึกษาต่าง ควรทำให้มากและมีความต่อเนื่องเป็นประจำ ตลอดจนต้องมีการสงเคราะห์ในสิ่งที่เป็นสิ่งที่เขาขาดแคลนในด้านการศึกษาให้มาก และควรมีการทำหลักฐานแล้วรายงานให้เจ้าคณะเบื้องสูงได้รับทราบก็จะเป็นผลดีกับทุกฝ่าย

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ งานในส่วนนี้คณะสงฆ์ยังทำกันน้อยไป ควรให้ความสำคัญยิ่งขึ้น โดยเจ้าคณะผู้ปกครองต้องเป็นผู้นำและเพิ่มบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการตั้งทุนสงเคราะห์เด็กและเยาวชนควรเน้นเป็นพิเศษ

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ เรื่องนี้ก็มาจากสาเหตุที่ว่าพระเรามีการศึกษาน้อย เมื่อมีการศึกษาน้อยความคิดความอ่านมันก็น้อยไปด้วย เพราะฉะนั้นการศึกษาสงเคราะห์มันจึงเกิดยาก สิ่งที่สำคัญคณะสงฆ์ควรเลือกทำงานด้านนี้เฉพาะเรื่องที่สำคัญและเป็นไปได้ในกำลังที่ตนมี โดยเฉพาะการสงเคราะห์ด้วยวิชาชีพนั้นก็มีความจำเป็นที่พระเราควรสงเคราะห์

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ นั้นคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการตั้งทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนถือเป็นเรื่องดี งานด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นคณะสงฆ์ดำเนินนโยบายตามที่ผู้ใหญ่ท่านวางไว้ดีแล้ว

สรุปได้ว่า บทบาทด้านงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเป็นไปตามความรู้ความสามารถของคนที่ทำได้เต็มความสามารถ ส่วนที่ปัญหาบ้างคือเงินที่จะต้องสงเคราะห์ให้แก่เรียน เนื่องจากบางวัดยังไม่ให้ความสำคัญมากนักเพราะเห็นว่ารัฐบาลช่วยอยู่แล้ว แนวทางแก้ปัญหาวัดบางวัดจะต้องนึกถึงพระพุทธศาสนาเป็นหลักการช่วยเหลือการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียนนั้นถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีหนึ่งที่ผูกใจผูกจิตญาติโยมไว้

5. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง? และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การเผยแผ่ คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่มาก มีนักเผยแผ่น้อย มีครูบาอาจารย์ชำนาญการน้อย มีผู้ปฏิบัติงานที่เสียสละในด้านนี้น้อย คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชต้องให้ความสำคัญในงานด้านนี้ให้มาก เพราะถือว่าการเผยแผ่นี้เป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่เป็น กำลังรักษาพระพุทธศาสนาของเรา

พระพิศิษฐ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่ของพระเราที่ไม่ค่อยดีไม่ค่อยได้ผลนักปัญหาก็สืบเนื่องมาจากการศึกษาไม่ดี พื้นฐานการศึกษาทางด้านพระไตรปิฎกไม่มีดีไม่แน่นไม่มั่นคง จึงทำให้การเผยแผ่ด้อยลงไปด้วย พระไม่ค่อยอยากทำงานด้านนี้นักสิ่งที่จะต้องพระสังฆาธิการและคณะสงฆ์ต้องแก้ไขเร่งด่วนในงานด้านการเผยแผ่นี้คือการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ และ

เสียสละให้มากที่สุดก่อนแล้วมีนโยบาย การวางแผน การจูงใจ การสนับสนุน ให้บุคลากรเหล่านี้ได้ทำงานปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถก็จะเกิดผลดีแก่ทั้งพระสังฆาธิการและคณะสงฆ์

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการเผยแผ่ งานในด้านนี้สำคัญมากที่คณะสงฆ์พึงควรเน้นทำให้มาก โดยเฉพาะการฝึกอบรมให้พระเป็นนักเผยแผ่ ควรมีการตั้งโรงเรียนพระสังฆาธิการในการเผยแผ่โดยเฉพาะก็ยิ่งดี เพราะในปัจจุบันส่วนใหญ่เจ้าอาวาสเป็นผู้เผยแผ่องค์เดียวเท่านั้นซึ่งยังไม่เพียงพอ พระทุกรูปต้องช่วยกันเผยแผ่ถึงจะดี

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่ของเรานั้นทำกันแบบสืบ ๆ กันมา ไม่ปรับตัวตามยุคสมัยใหม่ ดังนั้นการเผยแผ่ของพระสงฆ์เราจึงหยุดอยู่กับที่ไม่ก้าวหน้าประกอบกับบุคลากรที่ทำงานนี้มีน้อยมาก หรือบุคลากรขาดประสิทธิภาพในการเผยแผ่ ฉะนั้นคณะสงฆ์ควรเปิดโอกาสให้มีการจัดอบรมบุคลากรด้านการเผยแผ่ขึ้นเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น มีปัญหามากพอสมควรโดยเฉพาะเกี่ยวกับบุคลากรด้านการเผยแผ่ขาดแคลนมาก ไม่เพียงพอ คณะสงฆ์ควรฝึกหัดและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อทำงานในด้านการเผยแผ่ให้มาก และควรเผยแผ่ให้มีระบบระเบียบเป็นแนวทางเดียวกัน

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นทุกวัดได้ทำเต็มที่ได้ตามความรู้ความสามารถของตนเป็นอย่างดีแต่มีปัญหาอยู่ว่าพระที่จะเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีเด่น ๆ มีน้อยมาก แนวทางแก้ปัญหาที่วัดทุกวัดจะคัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่เด่น ๆ เข้าฝึกอบรมอย่างจริงจังเพื่อมาเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผู้ที่จะเป็นนักเผยแผ่จะต้องมีใจรักในการเผยแผ่และต้องจิตสาธารณะอีกด้วย

6. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน “ด้านการสาธารณูปการ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การสาธารณูปการ ในปัจจุบันมีการก่อสร้างศาสนสมบัติมาก สร้างวัดกันมากทุก ๆ อย่างก็พร้อมแล้ว คณะสงฆ์ควรเบาการก่อสร้างให้ลดน้อยลงหน่อยไม่ควรไปสร้างให้ใหญ่โต ควรสร้างมุ่งเน้นในการใช้ประโยชน์มากกว่า

พระพิศิษฏ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการสาธารณูปการ ในงานด้านนี้ส่วนใหญ่พระจะทำงานด้วยตนเอง ขาดความรู้ ขาดการวางแผน วางแบบแปลนที่ถูกต้องและเหมาะสม ไม่ปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ เมื่อทำการก่อสร้างขึ้นก็มักจะมีปัญหาและเดือดร้อนตามมา และส่วนใหญ่ก่อสร้างแล้วไม่เสร็จหรือสร้างในหลายสิ่งพร้อม ๆ กัน แต่ไม่มีอะไรเสร็จสักอย่างหนึ่งแล้วใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้สักอย่างหนึ่ง ตั้งเจ้าคณะผู้ปกครองควรให้การกำกับดูแลและให้การอำนวยความสะดวกตลอดจนต้องเป็นที่ปรึกษาให้โดยต้องพิจารณาสิ่งที่จะก่อสร้างนั้นมีความจำเป็น เหมาะสม ใ้

ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และคณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านสาธารณูปการแก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการเพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจในการก่อสร้างศาสนวัตถุที่มั่นคงถูกต้องต่อไป

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการสาธารณูปการ ด้านสาธารณูปการนั้น ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสยังขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีการวางแผนและศึกษารายละเอียดในการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ในวัด ดังนั้นคณะสงฆ์ต้องคำนึงและคิดให้ดีกว่าก่อนจะสร้างอะไรควรให้มีการวางแผนวางแผนอย่างเหมาะสม

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันนี้งานด้านนี้สะสมปะสะปะกันมาก ถ้าจะให้ดีเจ้าคณะผู้ปกครองต้องมีการปรึกษาวางแผนว่าควรทำเช่นไร ทำแล้วใช้ประโยชน์ได้มากน้อยแค่ไหน ควรคำนึงถึงงบประมาณที่มีด้วยว่าทำได้ขนาดไหน ไม่ควรทำเกินงบประมาณและใช้ประโยชน์ไม่ได้ สรุปสิ่งที่ดีที่สุดคือร่วมกันคิด ร่วมกันกันทำ จะได้ผลดีมากกว่า

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการสาธารณูปการของคณะสงฆ์นั้นถือว่ายังไม่เป็นเอกภาพ คืองานการก่อสร้างมักจะออกมาไม่เป็นแนวทางเดียวกัน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นไปตามความชอบก็เจ้าอาวาสในแต่ละรูปไม่มีแบบแผนและเป็นระบบระเบียบแบบแผนที่ดีและเหมาะสมแนวทางแก้ไขควรมีการอบรมสัมมนาหรือมีคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะในด้านการสาธารณูปการคอยให้คำปรึกษา และควรฟังผู้ใหญ่ที่ช่วยชี้แนะก็จะทำให้งานด้านนี้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน ด้านการสาธารณูปการวัดเกือบทุกวัด มีการก่อสร้างสนสมบัติมาก อาคารบางของวัดสร้างแล้วมิใช้ประโยชน์เลย ส่วนใหญ่พระจะทำงานด้วยตนเอง ขาดความรู้ ขาดการวางแผน วางแบบแปลนที่ถูกต้องและเหมาะสม ไม่ปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ เมื่อทำการก่อสร้างขึ้นก็มักจะมีปัญหาและเดือดร้อนตามมาและส่วนใหญ่ก่อสร้างแล้วไม่เสร็จหรือสร้างในหลายสิ่งพร้อม ๆ กัน แต่ไม่มีอะไรเสร็จสักอย่างหนึ่งแล้วใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้สักอย่างหนึ่ง แนวทางแก้ปัญหา คณะสงฆ์ควรเบาการก่อสร้างให้ลดน้อยลงหน่อยไม่ควรไปสร้างให้ใหญ่โต ควรสร้างมุ่งเน้นในการใช้ประโยชน์มากกว่าดังนั้นคณะสงฆ์ต้องคำนึงและคิดให้ดีกว่าก่อนจะสร้างอะไรควรให้มีการวางแผนวางแผนอย่างเหมาะสม

7. บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน “ด้านการสาธารณสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง? และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การสาธารณสงเคราะห์ ในเรื่องนี้คณะสงฆ์ควรทำให้มาก เพราะในปัจจุบันนี้ชาวบ้านมีความเดือดร้อนในเรื่องนี้กันมากกว่าแต่ก่อน เพราะภาวะสังคมภาวะโลกเปลี่ยนแปลงไป

พระพิศิษฎ์วินัยการ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ สำหรับพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้อยู่ในระดับดี และก็ยังมียกพระสังฆาธิการอีกส่วนหนึ่งยังบกพร่องอยู่ คือ

ขาดการสงเคราะห์ขาดความมีน้ำใจ เนื่องจากท่านมักจะไม่ค่อยยอมเสียสละสักเท่าไร เพราะมีวแต่จะคิดเอาแต่ประโยชน์ได้ฝ่ายเดียวตั้งนั้นการสงเคราะห์จึงไม่เกิด บางวัดมีให้การสงเคราะห์ดีญาติโยมก็จะมีศรัทธาเลื่อมใสและให้การช่วยเหลือในกิจการของวัดดี ดังนั้นพระสังฆาธิการและคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในงานสาธารณสงเคราะห์ให้มากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้สัมภาษณ์ว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ในด้านนี้พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชปฏิบัติงานด้านนี้ได้ค่อนข้างจะดีมาก โดยเฉพาะด้านการพยาบาลนั้นคณะสงฆ์ให้ความร่วมมือและทำงานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและเห็นผล

พระครูวิจิตรคณาทร ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้นจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของคณะสงฆ์ ในแต่ละปีควรมีนโยบายทั้งอำเภอและจังหวัด อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมว่าเราจะสงเคราะห์ในเรื่องอะไร มันถึงจะมีพลังมาก สรุปคือคณะสงฆ์ควรร่วมกันทำจึงจะสำเร็จได้

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์แก่ชาวบ้านตามโอกาสอันสมควรและเหมาะสม ทำให้เกิดการพึ่งพาระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ประมวลได้ว่าคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ทำอย่างเต็มตามความสามารถของตนแล้วซึ่งเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัดส่วนบางวัดยังขาดจิตสาธารณะไปบ้างก็ต้องปรับเปลี่ยนให้มีจิตสาธารณะเพื่อให้เป็นไปพร้อมกับคณะสงฆ์ ส่วนปัญหาอุปสรรค คือคณะสงฆ์บางวัดเท่านั้นยังขาดการมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะอยู่บ้างเล็กน้อย แนวทางแก้ปัญหาคือคณะสงฆ์ช่วยแนะนำปรับเปลี่ยนวิธีคิดของพระสังฆาธิการบางวัดที่จิตสาธารณะอยู่น้อยให้เห็นความสำคัญกับการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การสาธารณะเคราะห์ดีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางด้วย เพื่อผูกจิตผูกใจญาติโยมเอาไว้ด้วย

8. ขอความเมตตาอนุเคราะห์พระเดชพระคุณ ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต และคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ และแนวโน้มในอนาคตนั้นควรจะเป็นในทิศทางใด

พระศรีธรรมประสาธน์ ให้ข้อสรุปว่า ให้ทำตามพระธรรมวินัย กำหนดกฎเกณฑ์อันดีงามที่คณะสงฆ์ บ้านเมืองเรามีไว้ และที่สำคัญคือหมั่นประชุมร่วมกัน เชื้อฟังผู้บังคับบัญชาผู้สั่งด้วยความชอบ ทุกอย่างก็จะได้

พระพิศิษฏ์วินัยการ ได้ให้ข้อสรุปว่า เนื่องจากการบริหารกิจการสงฆ์ที่ยังไม่เรียบร้อยส่วนสำคัญคือพระเรายังขาดการศึกษาทั้งทางโลกทางธรรมอยู่อีกมาก ขาดองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ไม่มีการวางแผนงานที่จะทำอย่างเป็นรูปธรรม วิธีแก้ไขคือก่อนที่จะมีการแต่งตั้งพระสังฆาธิการในตำแหน่งใดควรศึกษาถึงคุณสมบัติว่าท่านมีความรู้ความสามารถที่จะบริหารกิจการงาน

คณะสงฆ์หรือไม่ ท่านควรได้มีการเข้ารับการฝึกอบรมให้ดีพอสมควรเสียก่อน ถึงจะได้รับการแต่งตั้งให้รับภาระงานของคณะสงฆ์ต่อไปอีกอย่างในสมัยปัจจุบันฝ่ายฆราวาสเข้ามามีความรู้มาก พระสงฆ์มีความรู้น้อยจะไปอบรมสั่งสอนเขาก็ไม่รับฟังสักเท่าไร เมื่อสถานการณ์สมัยใหม่เป็นเช่นนี้พระสังฆาธิการควรต้องศึกษาหาความรู้ในทุกด้านที่เป็นประโยชน์ให้มาก โดยมีเจ้าคณะหรือพระผู้ใหญ่เป็นผู้นำที่ดีทั้งให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แล้วนำความรู้ความสามารถที่มีนั้นมาใช้ในการบริหารกิจการงาน คณะสงฆ์จะเป็นการสร้างความสำเร็จให้แก่วัด แก่คณะสงฆ์ตลอดจนแก่พระพุทธศาสนาอีกด้วย

พระครูบริหารสังฆกิจ ให้ข้อสรุปว่า งานการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสงฆ์เราควรศึกษาหาความรู้เยอะ ๆ ก็จะได้ทั้งทางโลกทางธรรมควบคู่กันไปจะดีมากตลอดจนเป็นประโยชน์ในการทำงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน กิจการของพระพุทธศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองได้โดยไมยาก

พระครูวิจิตรคณาทร ให้ข้อสรุปว่า งานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนั้น ประเด็นสำคัญคือเราต้องร่วมกันทำถึงจะดีและสำเร็จได้โดยไมยาก โดยการประชุมปรึกษาหารือกัน และต้องทำอย่างจริงจังให้มันเป็นรูปธรรมชัดเจน

พระครูอรุณธรรมโกวิท ให้ข้อสรุปว่า แนวทางในการบริหารคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น คือดำเนินตามแนวทางนโยบายของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบกับพระธรรมวินัย และผู้น้อยก็ควรรับนโยบายนั้นมาสนองงานการปฏิบัติของคณะสงฆ์ยอมเป็นด้วยดี

สรุปได้ว่า ทิศทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แนวโน้มในอนาคตต้องใช้พระธรรมวินัยในการปกครองตนเองและประกอบกับต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดนั้น ๆ ที่ตนอาศัยอยู่ และคณะสงฆ์แต่ละวัดต้องแผ่บุญทศสาสตร์ในการพัฒนาวัดแผนการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ที่สำคัญ คณะสงฆ์ทุกระดับต้องส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้สมบูรณ์ทั้ง 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ถือเป็นภาระหลักของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญในการแสดงออกทางบทบาทซึ่งได้สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาท คือ การแสดงออก หรือการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ และการปฏิบัติตามตำแหน่งตามสถานภาพที่ตนเองเป็นอยู่ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนแปลงไป บทบาทที่มีอยู่ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย บทบาทของพระสังฆาธิการธรรมยุตที่แสดงออกทั้ง 6 ด้านดังกล่าวแล้วแล้วทำเพื่อเป็นไปประโยชน์ทางพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นพระสังฆาธิการ เป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมาย จากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ภารกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์

คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้าน กล่าวคือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงตั้งหมายได้ และยังได้สอดคล้องกับ พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือ จากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้ว ก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกับแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคม ก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วยซึ่งได้สอดคล้องกับ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) กล่าวถึง การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนามี 6 ประการดังนี้ 1. การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองคณะสงฆ์) 2. การศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. การสาธารณูปการ 6. การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการ ทั้ง 6 ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีต และยังได้สอดคล้องกับ พระครูมงคลคีลียงศ์และคณะ กล่าววาทะบทพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรกประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อยและประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียน แผนกพระปริยัติธรรมขึ้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือ การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าก่อนเข้าเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้เข้ามาพึ่งพระสงฆ์ พระสงฆ์มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานได้ดี ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน และยังได้สอดคล้องกับ พระไพศาล วิสาโล กล่าววาทะ การการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นงานที่พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ปัจจุบัน พระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอน และการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญา และสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัย

ปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการบริหารและปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลาสําหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือ การกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญองงาม และยังได้สอดคล้องกับกองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวง ศึกษาธิการ กล่าวถึง การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานอายุพระพุทธศาสนา และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการแสดงบทบาทของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราชปรากฏชัดเจนว่าเป็นบทบาทที่เป็นภาระหนักแต่เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและพระพุทธศาสนาอีกต่อไป

กล่าวโดยสรุป ได้ว่าคำตอบจากงานวิจัยนี้มี ซึ่งมีอยู่ 3 ประเด็นใหญ่คือบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต เปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต นับเป็นคำตอบที่ต้องตอบคำถามได้ในช่วงเวลาหนึ่งและในระดับหนึ่งเท่านั้น ผลวิจัย 3 ประเด็นนี้จึงเป็นงานที่มีใช้ที่สมบูรณ์แบบหรือไร้คุณภาพอย่างสิ้นเชิงแต่งได้บอกเรื่องราวเชิงประจักษ์ระดับหนึ่งช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิศึกษาทางธรรม วุฒิศึกษาทางเปรียญธรรม 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยได้ศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต แตกต่างกัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำนวน 477 รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558) และได้ใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของทาโรยามานะ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งประชากรออกตามเขตการปกครองทั้ง 9 เขต คือ 1 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 2 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอปากพนัง 3 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอร่อนพิบูลย์ 4 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่ 5 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพระพรหม อำเภอลานสกา 6 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ 7 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด อำเภอทุ่งสง อำเภอบางขัน 8 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอหัวไทร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ 9 เขตการปกครองสงฆ์อำเภอสิชล อำเภอขนอม ตามสัดส่วนของประชากรใช้เพียง 218 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดมีจำนวน 42 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้หลักของ Rating Scale คือระดับสูงสุดที่สุด ระดับสูงระดับปานกลาง ระดับต่ำ ระดับต่ำที่สุด และเป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ปัญหาและแนวทางแก้ไขของการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต มี 6 ข้อ และแบบ

สัมภาษณ์เจ้าคณะผู้ปกครองผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำนวน 5 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) หรือ (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D. และสถิติอนุกรมหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least-Significant Different) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบ ได้ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 218 รูป ส่วนใหญ่มีพรรษา 5-10 พรรษา จำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.95 มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 120 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.05 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 186 รูป คิดเป็นร้อยละ 85.32 และไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน 185 รูป คิดเป็นร้อยละ 84.86

5.1.2 ผลสรุปข้อมูลบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมาค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ 4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านที่ 6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านที่ 2 ด้านการศึกษา และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ด้านการปกครอง

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 1 ปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 บริหารกิจการวัด ให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สัปปายะ นำเลื่อมใสศรัทธา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4 วางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ

2) ด้านการศาสนศึกษา

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 5 ได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักธรรม บาลีก่อนสอบ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญกำลังใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1 ควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม, บาลี ธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผน

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 4 ได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 7 ได้ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล และ 5 ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 2 ได้จัดตั้งส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชน

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 1 ได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์, วิทยุ, หอกระจายเสียง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 5 ได้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะเป็น CD ในการเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน

5) ด้านสาธารณูปการ

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 7 ส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านงานสาธารณูปการ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 3 ได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 5 ได้ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมี สาธารณูปการเป็นเหตุ

6) ด้านสาธารณูปการ

พบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 1 ได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 6 ได้สงเคราะห์

พัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 3 ท่านได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ตัวแปรด้านพรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมที่ต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จำนวน 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านการปกครอง

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

2) ด้านการศาสนศึกษา

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

5) ด้านสาธารณูปการ

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

6) ด้านสาธารณูปการ

พบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

5.1.4 ผลสรุปปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต สรุปได้ดังนี้

พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะปัญหาด้านการปกครองและด้านการศาสนศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด แต่เมื่อก้าวโดยภาพรวมถึงบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก นั้นแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต มีระบบระเบียบในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน มีประสิทธิภาพดี ทั้งยังมีการวางแผนและวางนโยบายตลอดจนบุคลากรมีความสามัคคีปรองดองและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการบริหารกิจการเป็นอย่างดีและเข้มแข็ง จึงส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประสิทธิภาพดีตั้งนั้นพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรมีการเสริม มีการปรับปรุงและมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน มีเครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องกันโดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพตลอดจนมีความประพฤติตามพระธรรมวินัยที่ติงามด้วยสมณะสาธูป มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง อีกทั้งไม่มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำงานเพื่อหวังผลตอบแทน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณูปการ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการปกครอง ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองมากที่สุด ในเรื่องปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ทัศนะในเรื่องการปกครองหรือการบริหารตามที่คณะของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธ

ศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่จุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่ง การศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการ ศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครอง ด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบ ใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้ อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคน ดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว

5.2.2 ด้านการศาสนศึกษา ผลการศึกษาพบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรี- ธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษามากที่สุดในเรื่อง ได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักรธรรม บาลีก่อนสอบ

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การ ศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะเตรียมบุคคลในพระศาสนาให้มีความพร้อมที่จะ รักษาพระศาสนาไว้ได้หลักสูตรที่มีอยู่ก็มีขอบเขตคับแคบและจำกัดอย่างเดี่ยวเพราะฉะนั้น จะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อสภาวการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความ รู้เท่าทันต่อสภาพปัจจุบัน และสามารถที่จะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ ให้คนในสังคมปัจจุบันนี้เข้าใจมองเห็นคุณค่า และใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และในแง่ขอบเขตของการ ศึกษา นอกจากปรับปรุงเนื้อหาของวิชาแล้ว จะต้องขยายขอบเขตวิชาให้กว้างออกไปอีก เพราะการ ศึกษาศาสนานั้น จะศึกษาเฉพาะตัวพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชา การอื่น ๆ เช่น อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นบูรพภาคของผู้ที่จะ ศึกษาธรรมชั้นสูงต่อไป

5.2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัด นครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากที่สุดในเรื่องได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระราชสิมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาทิ) กล่าวว่าการศึกษา สงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือ สถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร และการศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าว คือ

เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนาศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 3. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ 4. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

5.2.4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่าพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากที่สุดในเรื่องได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจใน ศีลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ให้ความหมายของการเผยแผ่เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัติ นั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พุชชนิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसान” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าหวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ว่า 3 ประการ คือ

1. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น
2. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า, ประโยชน์สูงขึ้น
3. ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

5.2.5 ด้านสาธารณูปการ ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณูปการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านสาธารณูปการมากที่สุดในเรื่องส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านงานสาธารณูปการ

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้ให้ความหมายงานสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลือ อุทหนุน หรือเกื้อกูล คนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคาร

สถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัดได้แก่ การก่อสร้าง และบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้วัดเรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ

5.2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านสาธารณสงเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านสาธารณสงเคราะห์มากที่สุดในเรื่องได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

2.1 พรรษา พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เป็นพระเถระ มีจำนวนพรรษามากจึงมีบทบาทและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการในระดับเดียวกัน จึงทำให้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระธนตล นาคพิพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่าง

2.2 วุฒิการศึกษาทางการศึกษาสามัญ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่ง

ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่า พระสังฆาธิการทุกรูปที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการต้องมีคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ เช่น 1) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง 2) มีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่ง 3) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย 4) เป็นผู้ฉลาดในการปกครองสงฆ์ เป็นต้น จึงทำให้มีบทบาทบริหารคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของพระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

2.3 วุฒิการศึกษาทางธรรม พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่จบนักธรรมชั้นเอกจึงมีแนวความคิด และประสบการณ์ในบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ระดับการศึกษาแผนกธรรมไม่ส่งผลต่อบทบาทการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต จึงทำให้มีบทบาทบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พระมหาประสิทธิ์ สระทอง ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน

2.4 วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่าความรู้ในส่วนของการศึกษาทางเปรียญธรรมในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูพระภิกษุสามเณรผู้สนใจใฝ่ศึกษา แต่การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้ทางเปรียญธรรมมากนัก แต่มุ่งในเรื่องของความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในข้อกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ และที่สำคัญพระสังฆาธิการในจังหวัดจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม ดังนั้น จึงทำให้มีบทบาทในการบริหารคณะสงฆ์ไม่

แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพอายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการรวบรวมบทสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านการปกครอง

สรุปได้ว่า การปกครองของพระสังฆาธิการธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งท่านจะต้องยึดพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาของสำเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งท่านจะต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง ตน ปกครองคน และการบริหารงานและจะต้องอนุวัติใช้กฎหมาย กฎาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ของพระบัญชาของสำเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยด้วยจึงเกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ ส่วนปัญหาของคณะสงฆ์มีอยู่ว่า คือต่างคนต่างทำวัดใครวัดมัน เป็นการบริหารแบบไม่มีส่วนร่วม ควรจะมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยวิธีการการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันเพื่อความมั่นคงคณะสงฆ์ธรรมยุตของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 2 ด้านการศาสนศึกษา

สรุปได้ว่า บทบาทด้านงานด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ธรรมยุต ได้จัดการศึกษาพร้อมไปด้วยทั้งสามอย่างคือ นักรธรรม บาลี ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ปัญหาอุปสรรคมีประเด็นดั่งนี้นักรธรรมมีปัญหาอยู่ที่ว่าจัดให้สอบแต่มีการเรียนการสอนน้อยขาดแรงจูงใจในการเรียนของพระภิกษุสามเณร ส่วนบาลีพระภิกษุสามเณรสนใจเรียนน้อยมากเนื่องจากขาดปัจจัยหลายด้าน เช่น ครูผู้ทำการสอนบาลีไม่มีพร้อม ขาดครูทำการสอนบาลี ครูสอนแบบสมัยเก่าก่อน ขาดเทคนิคในการสอน ส่วนผู้ที่ดูแลนโยบายที่กำกับเปิดทำการสอนบาลีนั้นจัดให้สอบเพียงเดียวเช่นกันกับนักรธรรมไม่ได้ลงมาดูแลให้ทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณรผู้ทำการสอนและผู้เรียนส่วนระดับมัศึกษานั้นมีปัญหาอยู่ที่ว่านักเรียนยังมีน้อย สำหรับระดับอุดมศึกษามีปัญหาอยู่ที่ว่า นิสิตนักศึกษายังมีน้อย เนื่องจากขาดหลักสูตรศาสตร์ในการจัดการศึกษา แนวทางการแก้ปัญหาที่มีประเด็นดั่งนี้ นักรธรรมและบาลี

ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ให้แรงจูงใจกับผู้ทำการสอนและผู้เรียนส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษาจะต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังออกไปแนะแนวกับโรงเรียนต่าง ๆ ทุกระดับชุมชนและอำเภอ บอกจุดเด่นของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบสำหรับระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยจะต้องวางยุทธศาสตร์ให้กว้างไกลในอนาคต

ประเด็นที่ 3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

สรุปได้ว่า บทบาทด้านงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเป็นไปตามความรู้ความสามารถของคนที่ทำได้เต็มความสามารถ ส่วนที่ปัญหาบ้างคือเงินที่จะต้องสงเคราะห์ให้แก่เรียน เนื่องจากบางวัดยังไม่ให้ความสำคัญมากนักเพราะเห็นว่ารัฐบาลช่วยอยู่แล้ว แนวทางแก้ปัญหาวัดบางวัดจะต้องนึกถึงพระพุทธศาสนาเป็นหลักการช่วยเหลือการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียนนั้นถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีหนึ่งที่ผูกใจผูกจิตญาติโยมไว้

ประเด็นที่ 4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นทุกวัดได้ทำเต็มที่ไปตามความรู้ความสามารถของตนเป็นอย่างดีแต่มีปัญหาอยู่ว่าพระที่จะเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีเด่น ๆ มีน้อยมาก แนวทางแก้ปัญหานี้วัดทุกวัดจะคัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่เด่น ๆ เข้าฝึกอบรมอย่างจริงจังเพื่อมาเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผู้จะเป็นนักเผยแผ่จะต้องมีใจรักในการเผยแผ่และต้องจิตสาธารณะอีกด้วย

ประเด็นที่ 5 ด้านการสาธารณูปการ

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน ด้านการสาธารณูปการวัดเกือบทุกวัด มีการก่อสร้างสนมสมบัติมาก อาคารบางของวัดสร้างแล้วมิใช่ประโยชน์เลยส่วนใหญ่พระจะทำงานด้วยตนเอง ขาดความรู้ ขาดการวางแผน วางแบบแปลนที่ถูกต้องและเหมาะสม ไม่ปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ เมื่อทำการก่อสร้างขึ้นก็มักจะประสบปัญหาและเดือดร้อนตามมาและส่วนใหญ่ก่อสร้างแล้วไม่เสร็จหรือสร้างในหลายสิ่งพร้อม ๆ กัน แต่ไม่มีอะไรเสร็จสักอย่างหนึ่งแล้วใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้สักอย่างหนึ่ง แนวทางแก้ปัญหาคณะสงฆ์ควรเบากการก่อสร้างให้ลดน้อยลงหน่อยไม่ควรไปสร้างให้ใหญ่โต ควรสร้างมุ่งเน้นในการใช้ประโยชน์มากกว่าดังนั้นคณะสงฆ์ต้องคำนึงและคิดให้ดีว่าก่อนจะสร้างอะไรควรให้มีการวางแผนวางแปลนอย่างเหมาะสม

ประเด็นที่ 6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุตใน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ประมวลได้ว่าคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ทำอย่างเต็มตามความสามารถของตนแล้วซึ่งเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัดส่วนบางวัดยังขาดจิตสาธารณะไปบ้างก็ต้องปรับเปลี่ยนให้มีจิตสาธารณะเพื่อให้เป็นไปพร้อมกับคณะสงฆ์ ส่วนปัญหาอุปสรรค คือคณะสงฆ์บางวัดเท่านั้นยังขาดการมีส่วนร่วมและจิต

สาธารณะอยู่บ้างเล็กน้อย แนวทางแก้ปัญหาคือคณะสงฆ์ช่วยแนะนำปรับเปลี่ยนวิถีคิดของพระสังฆาธิการบางวัดที่จิตสาธารณะอยู่น้อยให้เห็นความสำคัญกับการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การสาธารณะเคราะห้ถือวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางด้วย เพื่อผูกจิตผูกใจญาติโยมเอาไว้ด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยด้านการปกครอง พบว่า พระสังฆาธิการยังมีการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังไม่ทั่วถึง มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับผู้บริหารเพียงแค่มีกี่ฝ่ายทำให้การปฏิบัติงานไม่ครอบคลุมและคล่องตัวทันเหตุการณ์ และขาดการตรวจเยี่ยมให้การอบรมผู้อยู่ในการปกครองของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะเจ้าคณะปกครองที่ดำรงตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์ความหมั่นใส่ใจสัทธิวิหาริกให้มีความประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงกับผู้บริหารเพียงแค่งุ่มเดียว และเจ้าคณะผู้ปกครองที่ทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ควรให้ความสำคัญในการปกครองสัทธิวิหาริกให้มากและเสมอต้นเสมอปลาย

2. จากผลการวิจัยด้านการศึกษา พบว่า คณะสงฆ์ขาดการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีคุณภาพและขาดสื่อการเรียนการสอนตลอดจนงบประมาณในการจัดการศึกษา ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรเร่งสร้างบุคลากรอันมีคุณภาพทางการศึกษาและส่งเสริมยกย่องให้มีขวัญกำลังใจ สนับสนุนอุดหนุนงบประมาณในด้านการศาสนาให้มาก และมีการวัดผลประเมินผลด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า คณะสงฆ์ขาดความร่วมมือในการรับผิดชอบในงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นระบบต่างคนต่างทำไม่เป็นรูปธรรม ดังนั้นพระสังฆาธิการในทุกระดับชั้น จะต้องร่วมมือกันดูแลรับผิดชอบการศึกษาสงเคราะห์ของพระภิกษุสามเณรอย่างจริงจัง โดยจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง

4. จากผลการวิจัยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า คณะสงฆ์ยังขาดนโยบายและแผนงานตลอดจนวิธีการในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึงแก่ทุก ๆ ฝ่าย ทั้งพระภิกษุและสามเณร เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่ว ๆ ไป ดังนั้นคณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดกับศาสนธรรมและสามารถเอาหลักธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้ สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผน

และมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ

5. จากผลการวิจัยด้านการสาธารณูปการ พบว่า มีการมุ่งเน้นก่อสร้างอาคารและเสนาสนะภายในวัดอย่างมาก แต่ขาดการวางแผนในการก่อสร้างหรือมุ่งเน้นก่อสร้างเสนาสนะที่ใหญ่โตเกินความจำเป็นใช้ประโยชน์ได้น้อย ทำให้เกิดการใช้ทุนทรัพย์ไปกับการก่อสร้างมากเกินไป จนทำให้ขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ดังนั้นคณะสงฆ์ควรพิจารณาแบบแผน แผนผังในการดำเนินการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษาซ่อมแซมปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มียุคเดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ซึ่งจำเป็นต้องการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคม

6. จากผลการวิจัยด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมและดำเนินการกิจกรรมในด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และพระสังฆาธิการส่วนใหญ่กำลังผลกระทบด้านนี้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไป ทำให้บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ลดน้อยไปด้วย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระสังฆาธิการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ เป็นการช่วยสงเคราะห์และให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการสงเคราะห์ให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และในจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาความทัศนะของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับภาคหรือระดับประเทศ
3. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์ทั้ง 6 เพียงด้านใดด้านหนึ่งในระดับจังหวัดหรือระดับภาค
4. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดโดยการประยุกต์ตามหลักธรรมาภิบาลหรือหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา
5. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกสารชั้นทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2528). คู่มือการบริหารคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2522). คู่มือครูจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2534). วิชาการพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2535). วินัยบัญญัตินักรธรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

คณาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จันทร์ สวงนาม. (2536). เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. ม.ท.ป.

เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์.

เดโช สวานานนท์. (2518). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ผศ.ดร.. (2547). ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2550). วิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี อินเตอร์พรีนซ์.

ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ. (2545). สถิติเบื้องต้นและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุตรไพศาล.

นิตย์ สัมมาพันธ์. (2529). การบริหารเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- แผนงาน, กอง กรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2542). ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กรรมการศาสนา.
- _____. (2541). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรรมการศาสนา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญศรี พานะจิตต์. (2545). ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2545). ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2545). โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ประกอบ กรรณสูตร. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ประยูร อาชานาม รศ.ดร.. (2541). คู่มือวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี, ศ.นพ.. (2536). พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2540). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2538). ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่น มุกข์กันต์. (2513). มุมสว่าง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- ปิยโสภณ. (2546). ก้าวใหม่แห่งคณะสงฆ์ การศึกษาเผยแผ่ นำการปกครอง - ก่อสร้าง. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจ็ยฮั่ว.
- พระครูมงคลคีลวงค์ และคณะ. (2526). พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทการแสวงหาหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : กรรมการศาสนา.

พระครูวินัยธรประจักษ์ จกกธมโม (จำปาทอง). (2545). กระบวนการเรียนรู้แบบ “อริยสัจ 4” ของ พระพุทธศาสนาเป็นต้นแบบที่มุ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยแท้จริง. สุรินทร์ : โรงพิมพ์ศิริรัตน์ออฟเซท.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2550). การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค 2 ภาคปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2550). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2546). ทิศทางการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2541). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.

_____. (2548). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วินดาต้าโปรดักส์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). (2548). สารภาค 15. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). นิติศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมวรานายก (โอภาส นิลุตฺตเมธี). (2546). ธรรมปริทัศน์ 46. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2539). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

_____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2549). พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2445). กฎมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). คม ชัด ลึก เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียง.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกวิกฤต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสตศวีร์ สฤงศ์วงศ์.
- พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร. (2550). การบริหารคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระมหาสมทรง สิรินโร. (2525). บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคลโล. (2539). การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอช เอ พีเพรส จำกัด.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2541). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล). (2548). การบริหารวัด. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- _____. (2548). หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์. กรุงเทพมหานคร : ชัยมงคลพรินต์ติ้ง.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2527). สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาที). (2539). พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พระวิสุทธวิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิธรรม). (2547). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2548). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพจิตใจ.
- ไพบูลย์ เสียงก้อง. (2544). "หลักการบริหารวัด" วัดพัฒนา 44. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

- _____ (2547). หลักการบริหารงานในวัด ในอบรมบาลีก่อนสอบภาค 4 ปีที่ 3. รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบ. ปทุมธานี : บริษัท สี่อตะวัน จำกัด.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2540). หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระค้ำเขียนสุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณฑนา อินทุสมิต. (2549). คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.
- มาณพ พลไพรินทร์. (2541). คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- วีระ อำพันสุข. (2526). พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอราวัล การพิมพ์.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2547). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์.
- ส่องเสริมและพัฒนากการพระศาสนา, สถาบัน สำนักงานพระพุทศาสนาแห่งชาติ.(2547). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทศาสนาแห่งชาติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทร์เอม. (2534). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2538). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2538). การบริหารงานแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครศรีธรรมราช : วีพีเอส.
- แสวง อุดมศรี. (2549). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- อนงค์ ชุ่มจิต. (2530). ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อรุณ รักธรรม. (2526). “พฤติกรรมศาสตร์และพฤติกรรมองค์การ”. ใน พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์อักษร.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ และงานวิจัย

- กรรณิกา ขวัญอารีย์. (2535). “บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- คณิงนิตย์ และสุบรรณ จันทบุตร. (2545). “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี” . กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- คุณ โทชน์ และเทพพร มังธานี. (2546). “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.
- ฉันทนา กล่อมจิต. (2546). “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.
- ชาญ สีหาราช. (2542). “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาเลื่อง วุฒิจันทร์. (2542). “การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณัฐพร ชินบุตร. (2547). “การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวี ขจรกุล. (2547). “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสารคาม.
- ทัตตร ภูวก. (2547). “สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทัตตร ภูวก. (2547). “สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค13”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นรีวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. (2551). “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญช่วย จันทร์เข้า. (2544). “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

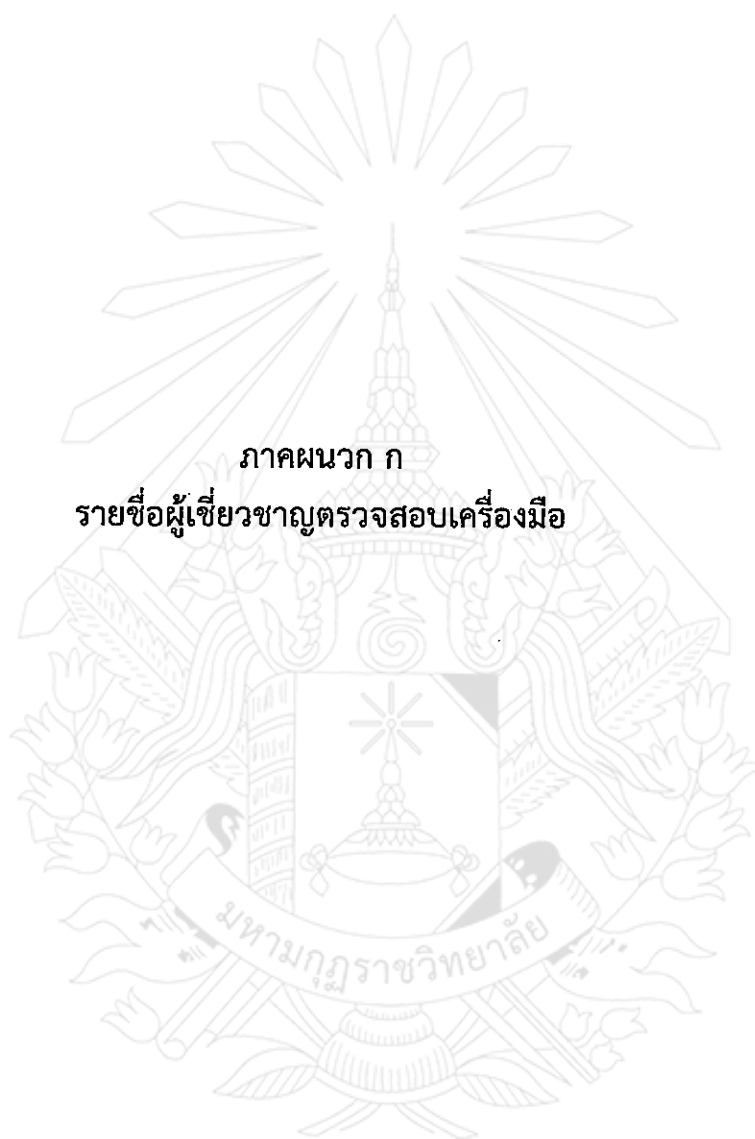
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต. (2544). “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ชองดี). (2546). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 2”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิรุฬห์พัฒนกิจ. (2550). “ความเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารและอบรมความรู้พระสงฆ์ในเขตอำเภอตำบับเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา. (2551). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการใจจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า). (2554). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี(การจัดการเชิงพุทธ)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐพล ติธมโม (ปราบพินาศ). (2552). “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธนดล นาคสุวรรณโณ. (2551). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล. (2548). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (ทองมา). (2555). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาขวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). (2552). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาบุญมี อธิปญฺโญ. (2544). “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาประยงค์ อุปเสน. (2539). “ในบทบาทพระสงฆ์ในการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด : ในกรณีศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในเขตจังหวัดหนองคาย”. ปริญญามหาบัณฑิต.
- พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. (2548). “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง). (2552). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเริงศักดิ์ พิมพ์สกุล. (2547). “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาวิเชียร ชาญนรงค์. (2547). “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลาจาราภรณ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิหฺโธ (ชัยดี). (2548). “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภาทจารี)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยุทธนา รณนิยธมฺโม (แก้วกันหา). (2547). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระรณสิหฺธิ วิมล (ล่องแก้ว). (2555). “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขต ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม). (2554). “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสุทธิพันธ์ อาทโร (จันทรมาศ). (2556). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระคัมภีร์ของพระภิกษุสามเณรในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสุรินทร์ จิตตกาโร (ประเสริฐวาทิ). (2555). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม (การจัดการเชิงพุทธ)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ภรณ์ บุญเทียน. (2547). “การศึกษาพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”. ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วรจิตร หนองแก. (2540). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สังคม ศุภรัตน์กุล. (2546). “การรับรู้บทบาทและแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับการปฏิบัติงานในการให้บริการหลักในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สังคม ศุภรัตน์กุล. (2546). “การรับรู้บทบาทและแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับการปฏิบัติงานในการให้บริการหลักในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ. (2546). “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนทร บุญสถิต. (2543). “สถานภาพ บทบาท และปัญหาของสามเณรในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนารี เนาว์สุข. (2543). “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร การรับรู้บทบาทกับการปฏิบัติตามบทบาทการให้การปรึกษาเรื่องเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชนในเขต 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารยา กอบความดี. (2551). “การบริหารวัดตามหลักธรรมมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม, กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระครูสิริธรรมาภิรต์ ผศ.ดร.

การศึกษา เปรียญธรรม 5 ประโยค (ป.ธ.5)
 ร.บ. รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาทฤษฎีและเทคนิคทางรัฐศาสตร์
 ศน.ม. ศาสนศาสนมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ศึกษา
 ศน.ด. ศาสนศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

2. ดร.สุปรีชา ชำนาญพุดิพร

การศึกษา ร.ป.ด. รัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

3. ดร.สุภาพ เต็มรัตน์

การศึกษา ป.ร.ด. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (วิจัยการศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการ โรงเรียนโสภณคณาภรณ์
 อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์

รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

1. พระศรีธรรมประสาธน์

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดสวนปาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
รหัสไปรษณีย์ 80000

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดี ที่ 16 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 13.00 น.

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

2. พระพิศิษฎ์วินัยการ

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดมเหยงคณ์ ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
รหัสไปรษณีย์ 80000

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ ที่ 17 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 10.00 น.

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

3. พระครูบริหารสังฆกิจ

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดรามประดิษฐ์ ตำบลปากพ่องี ฝั่งตะวันออก อำเภอปากพ่องี
จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80140

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ ที่ 18 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 14.00 น.

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอปากพ่องี

4. พระครูวิจิตรคณาทร

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดศรีพิบูลย์ ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80350

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 19 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00 น.

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์

5. พระครูอรุณธรรมโกวิท

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดวังม่วง ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
รหัสไปรษณีย์ 80150

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 20 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 13.00 น.

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โทร. ๑๐๑๐. ๑๐๑๑

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕) / ๕๗๕ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัย
เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS
(DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดยมี รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย
เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ
เครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา ต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

- ทราบ

- ตรวจไว้

- ๖๐/๒๐/๒๖/๒๖ ๖๐๑๔(๒.๕) / ๕๗๕
๑๐/๒๖/๒๖/๒๖

๒๖/๒๖/๒๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โทร. ๑๐๑๐-๑๐๑๑

ที่ ศธ ๒๐๑๔(๒๕)/๕๗๖ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตรการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัย
เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS
(DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดยมี รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย
เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ
เครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา ต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิจิต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

สมิตต์ งามงาม (สงวน)

๒๒/๔/๕๙

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕)/ ๔๗๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๖๒๘๐-๖๖๔๔, ๐๘-๖๒๗๙-๓๓๙๙

๒ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สุภาพ เต็มรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัย
เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS
(DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดยมี รศ.ดร.กนต์ถณ หนูทองแก้ว เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย
เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ
เครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ
โอกาสนี้

ขอเจริญพร

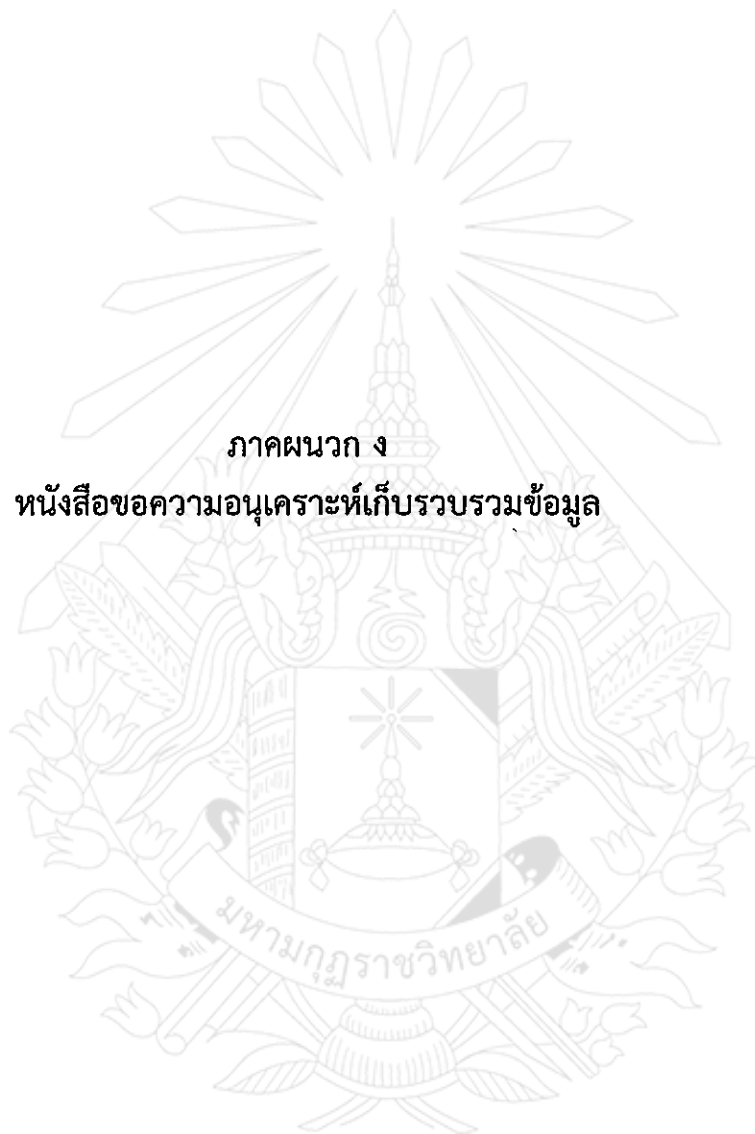
(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔, ๐-๘๖๒๗-๙๓๓๙-๙

นางอภิญญาพร
๒ เม.ย. ๕๙

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โทร. ๑๐๑๐.๑๐๑๑

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕) / ๖๑๒ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระศรีธรรมประสาธน์

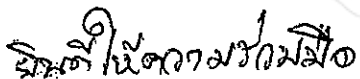
ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

อนึ่ง ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความร่วมมือมายังท่านได้อนุเคราะห์ให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล ได้เก็บข้อมูล และแจกแบบสอบถามในพื้นที่ของท่าน เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

(พระครูศรีธรรมมาภีรัต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

พระศรีธรรมมาภีรัต

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โทร. ๑๐๑๑.๑๐๑๑

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕) / ๖๑๘ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง: ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

เรียน พระศรีธรรมประสาธน์

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

(พระครูศรีธรรมมาภีร์, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

พระศรีธรรมมาภีร์

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕)/๖๑๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๒๒๘๐-๖๖๔๔, ๐๘-๒๒๗๙-๓๓๙๙

๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

เรียน พระครูพิศิษฐ์วิสัยการ

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภีรัต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔, ๐-๘๖๒๗-๙๓๓๙-๙

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕)/๖๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๖๒๘๐-๖๖๔๔, ๐๘-๖๒๗๙-๓๓๙๙

๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

เรียน พระครูบริหารสังฆกิจ

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง
ซึ่งเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภีรัต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔, ๐-๘๖๒๗-๙๓๓๙-๔

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕)/๖๑๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๖๒๕๐-๖๖๔๔, ๐๘-๖๒๗๙-๓๓๙๙

๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

เรียน พระครูวิจิตรคณาทร

ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุริธรรมภาณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔, ๐-๘๖๒๗-๙๓๓๙-๙

โปรดให้ตัวรวมมา
พระครูวิจิตรคณาทร

ที่ ศธ ๖๐๑๔(๒.๕)/๖๑๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
หมู่ที่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๖๒๘๐-๖๖๔๔, ๐๘-๖๒๗๙-๓๓๙๗

๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

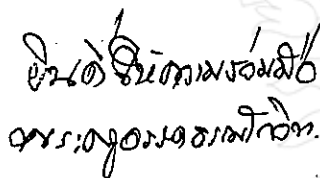
เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

เรียน พระครูอรุณธรรมโกวิท

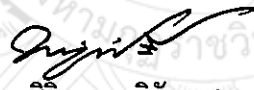
ด้วย พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (ธรรมยุต) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE ROLE OF SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL MONKS (DHAMMAYUTTA) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) โดย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล

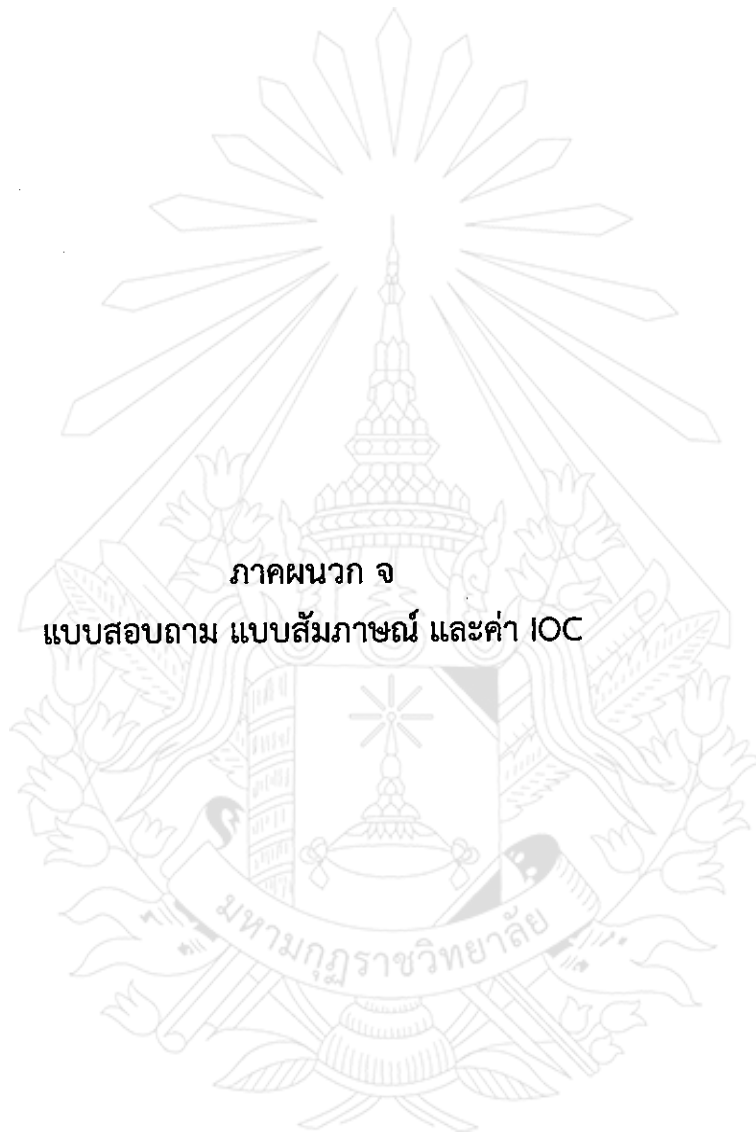
ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมภาณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโสกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔, ๐-๘๖๒๗-๙๓๓๙-๙

ภาคผนวก จ
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และค่า IOC

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต

ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันจะเป็นประโยชน์สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และแก้ไขปัญหา อุปสรรค ตลอดจนประยุกต์พัฒนาระบบการบริหารคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

แบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน จำนวน 42 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะของพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

ข้อมูลจากแบบสอบถามของท่าน ผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าเป็นความลับที่สุดและไม่มีผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ของท่านแต่อย่างใด

(เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจดูอีกครั้งว่าท่านได้ตอบแบบสอบถามครบทุกข้อแล้วหรือยัง แบบสอบถามของท่านที่ตอบทุกข้อเท่านั้น จะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์เป็นประโยชน์และใช้ได้กับงานวิจัยนี้)

ขอขอบพระคุณพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราชทุกท่านที่เมตตาอนุเคราะห์กรอกข้อมูล

พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส

พระนักศึกษาศาสนาปริณายาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ตอนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. พรรษา

- 5 - 10 พรรษา
 11 - 15 พรรษา
 16 - 20 พรรษา
 21 พรรษาขึ้นไป

2. วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ

- ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรี
 ปริญญาโทขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาทางธรรม

- นักธรรมชั้นตรี
 นักธรรมชั้นโท
 นักธรรมชั้นเอก

4. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

- ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
 เปรียญธรรมตรี
 เปรียญธรรมโท - เอก

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงโดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต	ระดับบทบาท				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการปกครองคณะสงฆ์						
1.	ท่านปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย เพียงใด					
2.	ท่านบริหารกิจการวัด ให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สัปปายะ นำเลื่อมใสศรัทธา เพียงใด					
3.	ท่านให้การศึกษอบรมแก่บรรพชิต คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด เพียงใด					
4.	ท่านวางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพียงใด					
5.	ท่านจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เพียงใด					
6.	ท่านให้ความสำคัญในการระงับอธิกรณ์เพื่อยุติเหตุเรื่องราวตามพระธรรมวินัย เพียงใด					
7.	ท่านมีการตรวจเยี่ยมให้ความรู้ อบรม แนะนำผู้อยู่ใต้การปกครองให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย เพียงใด					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต	ระดับบทบาท				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านการศาสนศึกษา						
8.	ท่านควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมบาลี ธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผน เพียงใด					
9.	ท่านส่งเสริมสรรหาพัฒนาครูสอนนักธรรม บาลี ธรรมศึกษาเพียงใด					
10.	ท่านได้ตรวจเยี่ยมสำนักศาสนาศึกษาในสังกัดอย่างสม่ำเสมอเพียงใด					
11.	ท่านได้จัดทุนสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนให้แก่พระสงฆ์สามเณรที่เรียนนักธรรมบาลี เพียงใด					
12.	ท่านได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักธรรม บาลีก่อนสอบ เพียงใด					
13.	ท่านได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญกำลังใจ เพียงใด					
14.	ท่านได้สนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เพียงใด					
ด้านการศึกษาสงเคราะห์						
15.	ท่านได้ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กเยาวชนในทุกระดับชั้น เพียงใด					
16.	ท่านได้จัดตั้งส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชน เพียงใด					
17.	ท่านได้ส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กเยาวชน เพียงใด					
18.	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเพียงใด					
19.	ท่านให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน เพียงใด					
20.	ท่านได้ช่วยพัฒนาให้คำปรึกษาสถานศึกษาของรัฐ เอกชนเพียงใด					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต	ระดับบทบาท				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21.	ท่านได้ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล เพียงใด					
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา						
22.	ท่านได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา เพียงใด					
23.	ท่านได้จัดเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในวันสำคัญเทศกาลสำคัญเพียงใด					
24.	ท่านได้จัด สนับสนุนให้มีการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ประชาชนทั่วไป เพียงใด					
25.	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาอบรมบุคลากรพระภิกษุสามเณรให้ทำงานด้านเผยแผ่ธรรมะ เพียงใด					
26.	ท่านได้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะเป็น CD ในการเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน เพียงใด					
27.	ท่านได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ต, โทรทัศน์, วิทยุ, หอกระจายเสียง เพียงใด					
28.	ท่านได้จัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกไปอบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้านและเด็กนักเรียนเยาวชน เพียงใด					
ด้านสาธารณูปการ						
29.	ท่านได้วางแผนผังในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน เพียงใด					
30.	ท่านได้จัดทำแผนผังวัดตามสภาพที่ดินของวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด เพียงใด					
31.	ท่านได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย เพียงใด					
32.	ท่านได้ดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม เครื่องสาธารณูปโภคเช่นน้ำประปา ไฟฟ้า เพียงใด					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต	ระดับบทบาท				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
33.	ท่านได้จัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านซึ่งมีสาธารณูป การเป็นเหตุ เพียงใด					
34.	ท่านได้จัดการดูแล วางระบบในการป้องกันโบราณวัตถุโบราณ สถานไม่ให้ชำรุด สูญหาย เพียงใด					
35.	ท่านส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านงานสาธารณูป การ เพียงใด					
ด้านการสาธารณสงเคราะห์						
36.	ท่านได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เพียงใด					
37.	ท่านได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความเดือด ร้อน มีทุกข์ ตามหลักพุทธศาสนา เพียงใด					
38.	ท่านได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญ กุศลต่างๆ เพียงใด					
39.	ท่านสนับสนุนส่งเสริมในด้านการประกอบสัมมาอาชีพแก่ ประชาชน เพียงใด					
40.	ท่านได้อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการป้องกันยา เสพติด อบายมุข เพียงใด					
41.	ท่านได้สงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท เพียงใด					
42.	ท่านให้ความสะดวกในการใช้สถานที่ที่มีการประสานงานกับ หน่วยงานราชการในการสงเคราะห์ประชาชน เพียงใด					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด นครศรีธรรมราช ธรรมยุต

1. ด้านการปกครอง.

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

2. ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา

แนวทางแก้ไข

5. ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา

แนวทางแก้ไข

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหา

แนวทางแก้ไข

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

พระปลัดพงศ์พันธ์ อุดมวิไล

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรี-
ธรรมราช”

โดย

พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิไล (เรื่องรักษ์)

นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขารัฐศาสตร์การปกครอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา ผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....
ที่อยู่ปัจจุบัน วัด.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ.เวลา..... น.
ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 1 โดยภาพรวมบทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
นครศรีธรรมราช ธรรมยุต ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

ประเด็นที่ 2 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการปกครอง”
นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุง
แก้ไขอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

ประเด็นที่ 3 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการศาสนศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 5 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง? และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 6 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการสาธารณูปการ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 7 บทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต ใน “ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง? และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

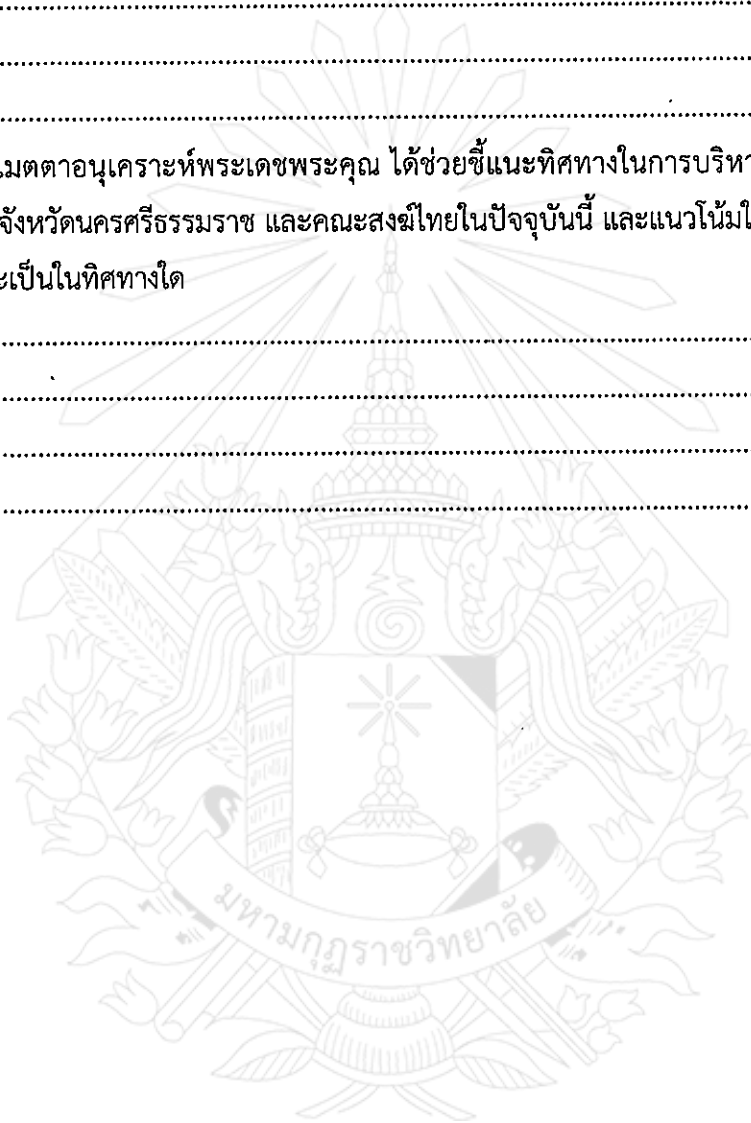
.....

ประเด็นที่ 8 ขอความเมตตาอนุเคราะห์พระเดชพระคุณ ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช และคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ และแนวโน้มในอนาคตนั้นควรจะเป็นในทิศทางใด

.....

.....

.....

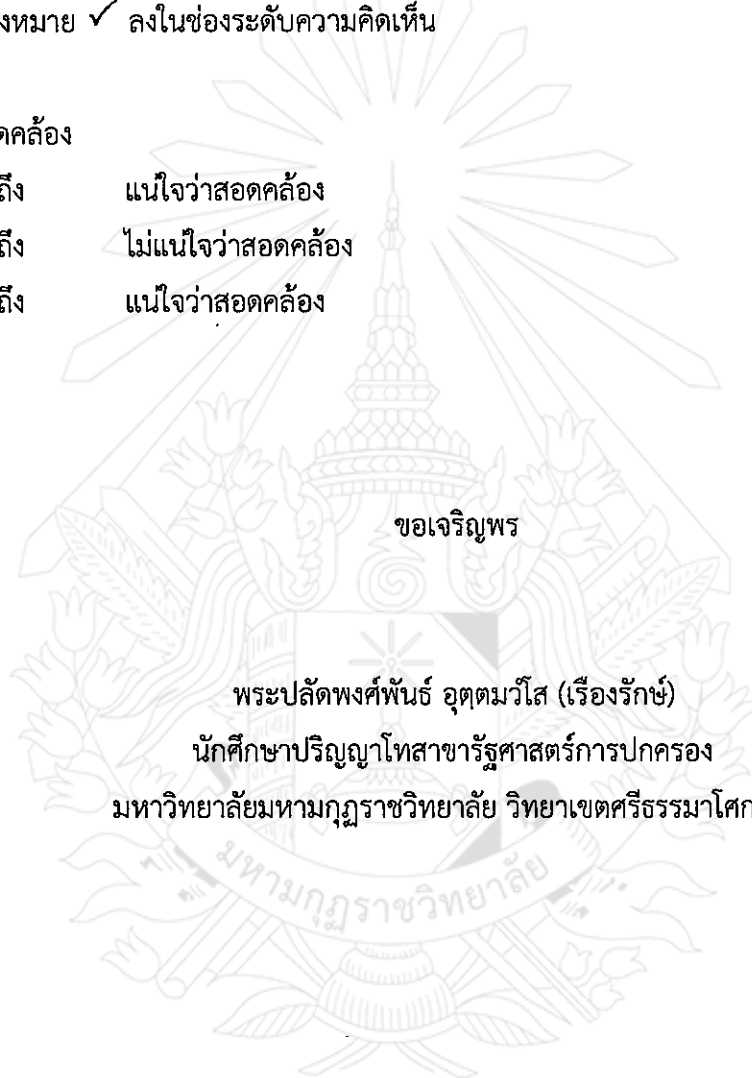

แบบตรวจสอบความสอดคล้อง
 คุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยมีวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
 (IOC : Index of item objective congruence)

เรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของสังฆาธิการ ธรรมยุต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”
 คำชี้แจง กรณำทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น

ระดับความสอดคล้อง

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าสอดคล้อง

ขอเจริญพร
 พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส (เรื่องรักษ์)
 นักศึกษาปริญญาโทสาขารัฐศาสตร์การปกครอง
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

จากการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC : Index of Congruency)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจำนวน 3 ท่าน

ข้อคำถาม		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่า IOC	การ แปลผล
ด้านการปกครองคณะสงฆ์						
1.	ท่านปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2.	ท่านบริหารกิจการวัด ให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สืบสาย น่าน่าเลื่อมใสศรัทธา เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3.	ท่านให้การศึกษอบรมแก่บรรพชิต คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4.	ท่านวางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5.	ท่านจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอน วัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
6.	ท่านให้ความสำคัญในการระงับอธิกรณ์เพื่อยุติเหตุ เรื่องราวตามพระธรรมวินัย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7.	ท่านมีการตรวจเยี่ยมให้ความรู้ อบรม แนะนำผู้อยู่ใต้ การปกครองให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการศึกษา						
8.	ท่านควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม บาลี ธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
9.	ท่านส่งเสริมสรรหาพัฒนาครูสอนนักเรียน บาลี ธรรมศึกษา เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
10.	ท่านได้ตรวจเยี่ยมสำนักศาสนาศึกษาในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อความถาม		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่า IOC	การ แปลผล
11.	ท่านได้จัดทุนสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนให้แก่พระสงฆ์ สามเณรที่เรียนนักระบบบาลี เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
12.	ท่านได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักระบบบาลีก่อนสอบ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
13.	ท่านได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญกำลังใจ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
14.	ท่านได้สนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการศึกษาสงเคราะห์						
15.	ท่านได้ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กเยาวชนในทุกระดับชั้น เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
16.	ท่านได้จัดตั้งส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
17.	ท่านได้ส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กเยาวชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
18.	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
19.	ท่านให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
20.	ท่านได้ช่วยพัฒนาให้คำปรึกษาสถานศึกษาของรัฐเอกชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
21.	ท่านได้ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา						
22.	ท่านได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่า IOC	การ แปลผล
23. ท่านได้จัดเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในวันสำคัญเทศกาลสำคัญเพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
24. ท่านได้จัด สนับสนุนให้มีการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ประชาชนทั่วไป เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
25. ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาศาสนาพระภิกษุสามเณรให้ทำงานด้านเผยแผ่ธรรมะ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
26. ท่านได้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะเป็น CD ในการเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
27. ท่านได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ต, โทรทัศน์, วิทยุ, หอกระจายเสียง เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
28. ท่านได้จัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกไปอบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้านและเด็กนักเรียนเยาวชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านสาธารณูปการ					
29. ท่านได้วางแผนผังในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
30. ท่านได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
31. ท่านได้ดูแลการก่อสร้าง ส่งเสริมบำรุงรักษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
32. ท่านได้ดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม เครื่องสาธารณูปโภคเช่นน้ำประปา ไฟฟ้า เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
33. ท่านได้ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีสาธารณูปการเป็นเหตุ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
34. ท่านได้จัดการดูแล วางระบบ ในการป้องกันโบราณวัตถุโบราณสถานไม่ให้ชำรุด สูญหาย เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อความ		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่า IOC	การ แปลผล
35.	ท่านส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านงานสาธารณูปการ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์						
36.	ท่านได้จัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
37.	ท่านได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน มีทุกข์ ตามหลักพุทธศาสนา เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
38.	ท่านได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
39.	ท่านสนับสนุนส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพแก่ประชาชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
40.	ท่านได้อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการป้องกันยาเสพติด อบรมมุข เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
41.	ท่านได้สงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
42.	ท่านให้ความสะดวกในการใช้สถานที่มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการในการสงเคราะห์ประชาชน เพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก ฉ
ค่าความเชื่อมั่น

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของเครื่องมือ
เรื่อง

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.972	42

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	155.4667	478.533	.715	.971
A2	155.4333	484.116	.524	.972
A3	155.6333	485.895	.528	.972
A4	155.9667	480.723	.656	.972
A5	155.8333	476.351	.698	.972
A6	155.8000	470.924	.823	.971
A7	155.9000	470.438	.771	.971
A8	156.1333	496.671	.125	.974
A9	155.7333	479.375	.739	.971
A10	155.9667	481.344	.636	.972
A11	155.7667	475.909	.781	.971
A12	155.5667	481.289	.533	.972
A13	155.3667	493.068	.337	.973

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A14	155.7667	491.702	.421	.972
A15	155.8333	486.351	.504	.972
A16	155.8667	472.809	.789	.971
A17	155.7333	474.202	.758	.971
A18	155.5667	480.599	.711	.972
A19	155.7667	477.220	.740	.971
A20	155.6667	473.357	.744	.971
A21	155.7000	475.872	.725	.971
A22	155.9000	469.679	.828	.971
A23	155.8667	470.189	.822	.971
A24	155.7667	473.564	.692	.972
A25	155.9000	476.645	.611	.972
A26	155.7000	480.424	.672	.972
A27	155.1667	472.144	.742	.971
A28	155.9667	468.999	.766	.971
A29	155.7333	477.444	.750	.971
A30	156.0667	475.789	.712	.971
A31	155.8667	475.016	.690	.972
A32	155.8333	474.557	.749	.971
A33	155.9667	476.309	.670	.972
A34	156.0000	474.276	.722	.971
A35	155.9667	476.723	.786	.971
A36	155.6000	475.628	.747	.971
A37	155.6333	476.930	.730	.971
A38	155.8667	481.637	.707	.972
A39	155.7667	482.530	.666	.972
A40	156.0333	485.964	.450	.972
A41	155.6667	489.885	.510	.972
A42	155.8667	480.878	.631	.972

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพ

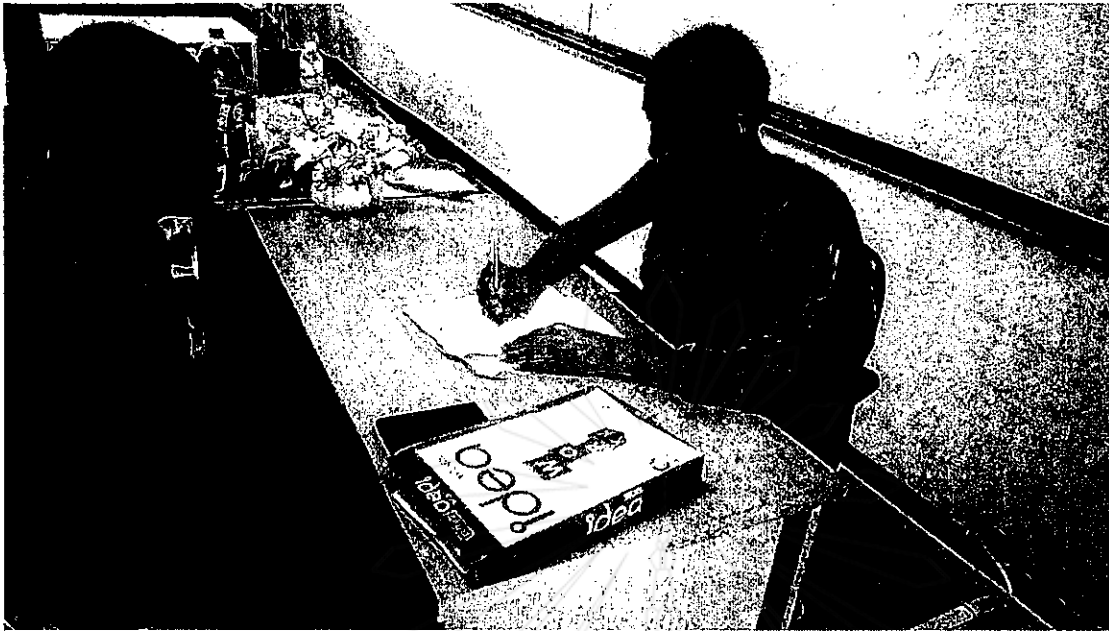
ภาพประกอบที่ 1

สัมภาษณ์ พระศรีธรรมประสาธน์ เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

ภาพประกอบที่ 2

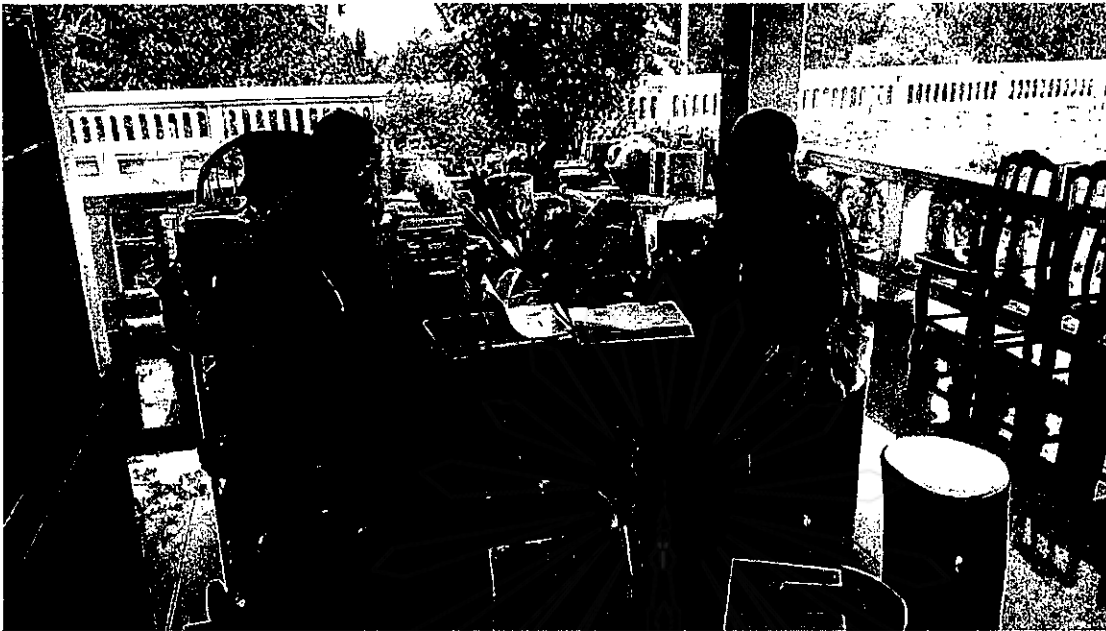
สัมภาษณ์ พระพิศิษฏ์วินัยการ เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต

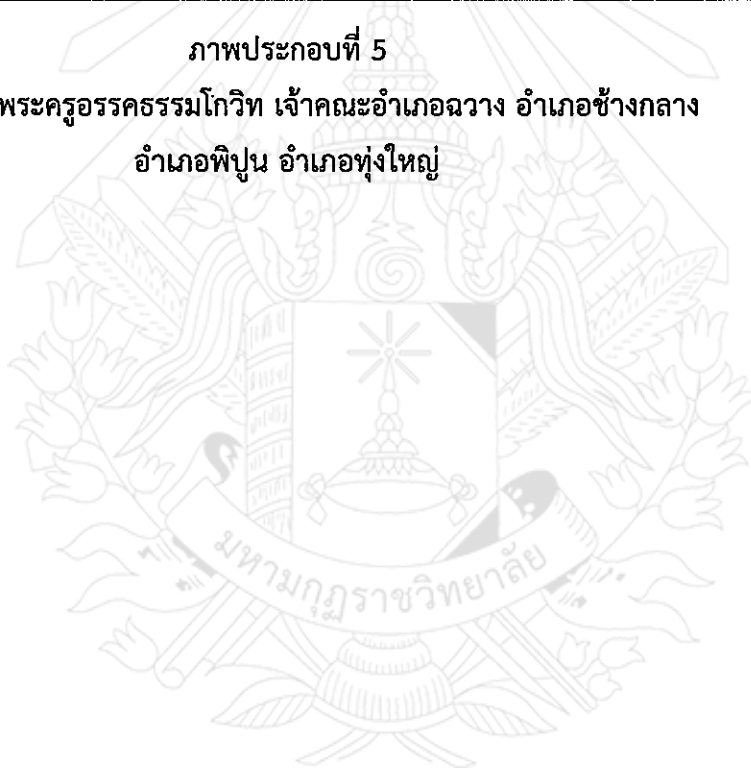
ภาพประกอบที่ 3
สัมภาษณ์ พระครูบริหารสิ่งขมิจ เจ้าคณะอำเภอปากพนัง

ภาพประกอบที่ 4
สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรคณาทร เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์

ภาพประกอบที่ 5
สัมภาษณ์ พระครูวรกรรมโกวิท เจ้าคณะอำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง
อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : พระปลัดพงศ์พันธ์ อุตตมวิโส (เรื่องรักษ์)
- วัน เดือน ปีเกิด : 18 มีนาคม 2533
- สถานที่เกิด : อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 435 วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
- การศึกษา
พ.ศ. 2556 : ปริญญาตรี (ร.บ.) รัฐศาสตรการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโตกราช
- รางวัลหรือทุนการศึกษา : ทุนอุดหนุนจากพระเทพวินยาภรณ์ รองเจ้าคณะภาค
16-17-18 ธรรมยุต และพระพิศิษฏ์วินัยการ
เจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
- ประสบการณ์การทำงาน
พ.ศ. 2557 – ปัจจุบัน : เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ธรรมยุต
จังหวัดนครศรีธรรมราช